

નિવેદન

સ્વામી શ્રી સ્વમન્યોતિ તીર્થના પૂર્વાશ્રમમા સ્નેહન્યોતિ
ભાવજનનમા, લખાયેલા, જોમના એક મિત્ર પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલા
બધા કાવ્યોનો આ સંગ્રહ છે, એમાના ઘણાખરા એ મમયના
માસિક પત્રોમા છપાઇ ગયેલા છે અને માફીના અપ્રસિદ્ધ ગહેલા
આત્મલક્ષી કાવ્યોનો પણ આમા મમાવેશ કર્યો છે

આવા આત્મલક્ષી અને આધ્યાત્મિક ભાવનાઓનું મિત્રન
પામેલા કાવ્યોનો યુગ આશ્રમતો હોય એમ લાગે છે એવે મમયે
એનું મુદ્રણ કુતૂહલ ઉપજાવે એ સભવ છે, પરંતુ રસભોક્તાઓને
તો યુગકાળના બધનો બાધ કરતા નથી, અને એવા હમદર્દીઓને
આ પાનાઓમા ક્યાક ક્યાક ગસમિદુ પ્રાપ્ત થશે એવી તો શંકા છે

છાપતા પહેલાં લાવમા નહિ, પણ શબ્દોમા આવશ્યક
સુધારો વધારો સ્વામીજીએ કર્યો છે

મુદ્રક : નંદલાલ યુનીલાલ બોડીવાળા.
મુદ્રણસ્થાન : સરસ્વતી પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ.
ગાંધીરોડ : અમદાવાદ.

વિ. સં. ૧૯૮૯ }
ઈ. સ. ૧૯૩૩ }

{ પ્રથમ આવૃત્તિ
{ પ્રત . ૧૦૦૦

નિવેદન

સ્વામી શ્રી સ્વયંત્યોતિ તીર્થના પૂર્વાશ્રમમાં સ્નેહજ્વળોતિ લાવજીવનમાં, લખાયેલા, એમના એક મિત્ર પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલા બધાં કાવ્યોનો આ સંગ્રહ છે, એમાના ધણાંખરાં એ મમયનાં માસિક પત્રોમાં છપાઇ ગયેલાં છે અને બાકીનાં અપ્રસિદ્ધ ગદ્યેલા આત્મલક્ષી કાવ્યોનો પણ આમાં મમાવેશ કર્યો છે.

આવાં આત્મલક્ષી અને આધ્યાત્મિક લાવનાઓનું મિત્રન પામેલાં કાવ્યોનો યુગ આચમતો હોય એમ લાગે છે, એવે મમયે એનું મુદ્રણ કુતૂહલ ઉપજાવે એ સંભવ છે, પરંતુ રસભોક્તાઓને તો યુગકાળના ગદ્યનો વ્યાધ કરના નથી; અને એવા હ્રમદર્શીઓને આ પાનાઓમાં ક્યાંક ક્યાંક રસનિદુ પ્રાપ્ત થશે એવી તો અશ્કા છે.

છાપતાં પહેલા લાવમા નહિ, પણ શબ્દોમા આવસ્થક સુધારો વધારો સ્વામીજીએ કર્યો છે.

અનુક્રમણિકા

(દશાવાર)

નામ	પૃષ્ઠ
અણ્ણમોલ આરા	૧૬૦
અબ્રહા અને રુદન	૫૫
અચ્ચિર તારક	૬૭
આરા	૭૮
આરાની દહાણ	૪૮
ઉદ્યોધ પ્રાર્થના	૬૨
ઉન્નત પ્રાણપ્રકાશ	૬૮
એક વાગ્ધના	૧૪૦
ઔષધિ અને અસ્તીકાર	૨૬
સ્વપારના આવરણ	૧૨૧
કલાપીને	૧૧૬
કૃષ્ણ પદ્મની રત્નિ	૪૧
ક્રોધ અને કરુણા	૩૨
શીન્તા કુમુદની આડે આવના પર્ણમે	૧૧૨
પ્રદાઈ ખ્યાલ	૨૭
બેદનની ડેસી	૪૬
બેદનની મુલ્તિ	૧૫૮
ગાનરપથ	૩૬

નામ	પૃષ્ઠ
ચાલ, સખિ ! ચાલ	૩
જિગરના ધા	૬
જીવનના ડાયાબ્રમ	૧૨૯
જીવનની કટુતા	૧૪૮
જીવનનું અવલોકન	૪૬
જૂનાં ભાડાં	૧૧૭
જંગલો-ભાગ	૧૪૬
દિવ્ય જગદ્ગણ્ય	૨૨
દુનિયા	૧૧૪
દેવગણ્ય ઉત્થાન	૮૦
દેવી જીવન	૧૦
ધોળાં ફુલ	૧૫૩
નવાં ભાડાં	૧૧૯
પ્રભુ !	૩૮
પ્રભુમય પ્રવાસ	૮૨
પ્રમત્ત પ્રમદા	૧૦૧
પરિચિત યતા એક સ્નેહીને	૮
પરિતાપ પ્રાર્થના	૬૯
પવિત્ર તેજ	૭૬

નામ					પૃષ્ઠ
પ્રત્યાસપ	૧૧
પ્રાર્થના	૮૭
પિતાને દરબાર	૧૪૪
પૂર્ણિમાનો રાત	૪૪
પ્રેમ અને પ્રકાશ	૧૧૦
પ્રેમમાં સાક્ષી	૫૩
પ્રેમી ! સાવધાન	૨૩
ફાકટ ફાંફાં	૫
છહેન સેવિટાને	૬૪
બુદ્ધિ એકલો	૮૮
લગવતી ઉપા	૬૬
ભર્મપૂજન	૧૫૨
ભાષ બહેની	૬૦
ભાવાભાષ	૧૬૭
ભાવી	૬૫
મ્હાઈ ભાવી	૯૮
મિત્રાને ક્ષમાપ્રાર્થના	૨૪
મર્તિમંડન	૧૬૩
મૃત્યુનો આલાપ	૨૯
મોદનીચક	૮૪
મંત્રણ પ્રાર્થના	૪૩

રોતો રાગ	૧૫૦
લયમન્દિર	૧૧૫
શિખર પરથી	૧
સખિને માર્ગદર્શન	૫૭
સખિનો વિહાર	૫૯
સખીરી ! બૂલું તો બૂલ તું સુધાર	૧૬૧
સતમને સવાલ	૭૩
સમર્થ સખા	૭૧
સલામે-ફકીર	૧૩૪
ચૂકી આંખો	૧૬૬
સંસાર સરતી બહેનને	૧૩૭
સ્નાનનો સંકલ્પ	૧૫૪
સ્વમબ્રમ પ્રાર્થના	૯૩
સ્વાર્થસરણી	૧૪૧

કિરણકલાપ

૦૦૪૩૫૨૦

શિખરપરથી

જો જો બન્ધુ ! અહીંથી તહીં આ વાદળાઓ ફરે છે,
કો ધીમા કો ત્વગિત ગતિએ ચોમમાહી વહે છે,
એવી રીતે હૃદય વસતા ને વહેતા તરંગો,
એ આધારે જગતઉપિમા અહીં મ્હાલનાનું

જો આ બન્ધુ ! દિનદિન પછે અબ્રમા બહાર આવે
ફેનાવે છે ઉનટલગ તે વિશ્વમા મિત્ર તેના,
મમ્મોદે છે મનુજઉને 'પ્રેમ મો એમ ગેડા
સમ્મન્ધી તે સુહૃદ મહુને ભાગ આપેા મુખોમા'

જોને બન્ધુ ! શિખરપરના આ અહીં ઝુન્ડમાથી,
ધીમુ ધીમુ ઝગમગ વહતુ ભેટનાને મગિતા,
શિક્ષા આપે ધીરજ ધગવા વિશ્વમા વર્તવાને
મો માથે આ જગ વિચગતા રોદ સાધી ગહેવ.

ને બન્ધુ ! ને ક્ષિન તરુ આ ભારથી છે લથેલા,
શાખાને ને અનિલ વીંઝતો તોય ટટાર . ઉભી;
એના જેવો અનિલ જનને વિશ્વભાહી વીંઝે છે,
તેની સામે અગ્નિ રહીને ઉઝાળિ માથવાની.

બન્ધુ ! ને ને તરુ પર ક્ષતા વૃદ્ધિ પામે લપેટી,
ખીલ્યાં કેવાં સુરભિ કુસુમો આપનાં તે સુગન્ધિ;
ગમ્યન્ધી ને પરિચય મહી આવતાં સાથ તારી,
તેને તારા ઉરકુસુમની અર્પજે તું સુગન્ધિ

બન્ધુ ! નેને વિહગતણં આ વૃક્ષમાં ઝુન્ડ એહું,
ચીંચી બોલે અહીંતહીં હું ને ઉડી તે ગયું હા !
એ રીતે આ જગમહી બધે માનવી છે ભરાયાં
સર્વે જૂદાં ક્ષણ પછી ઘરો સપસપી રહેયું.

જાએ જાએ સિખરપગથી સૃષ્ટિ આ હસન નીચે,
ચારે બાજુ નજર કરતાં વિશ્વ સૌ શાન્ત હીમે;
શાન્તિ છે ત્યાં તપ હૃદય ને શાન્ત રહેશે મદ તો,
શોધે વેરે ગસિક કુસુમો ત્યાંજ કર્તવ્ય સ્વર્ગ.

૩૧-૧૦-૨૪

ચાલ, સખિ ! ચાલ

ચાલ, સખિ ! ચાલ, આજ પુષ્પમાળ ગૂંથીએ,
આમ તેમ ફરીએ, ઉદ્યાનમાં વિહરીએ;

હો, —ચાલ, સખિ ! ચાલ—૮

ન્દાને મોટે છોડ આ, રંગવિરગી કુલ,
ખીંચ્યા ચાલો વીણીએ, ફરીને હૃદય પ્રકુલ.

પંખ ફરીમાં દાદા નેમાળતા;

આમ આડીની ફાર વચ્ચે વાળનાં,

ફરી ઉપવનમાં આનન્દે પુષ્પ પુષ્પ ગૂંથીએ;

હો, —ચાલ, સખિ ! ચાલ—૯

નિધ નિધ રંગે દીપનાં. આ અહીં પુષ્પ અપાર,
ફેક મુગધિ આપનાં ફેક અર્થ જૂઆર,

ફેક ધોગાં પીગાં ને લાલ જાનનાં;

ફેક મેદુરતા ને ફેક ખાલી દાદનાં;

ખગી ઉડરંગે માળામાં એક એક મણીએ,

હો —ચાલ, સખિ ! ચાલ—૧૦

વિશ્વોદાને વિવિધ આ, જનહિર પુષ્પ અનેક;
જીવનમાળ ગૂંથો બધાં, વિધિવત રાખી વિવેક.

હૃદયપુષ્પો, હો જ્ઞેન ! અહીં ખીલતાં,
રનેહજથેના સુવાસ ગુહ્ય ઝીલતાં:

પડે પ્રેમીનો પ્રસંગ લહાવ એ ન એક સૂઝીએ,
હો;—ચાલ, સખિ ! ચાલ—૦

૧૦-૧૧-૦૪

ફેકટ ફાંફાં

કાધી કોશિય બહુ આશા જિગરની પૂરવા માટે,
અરે કોશિય ! એ ફાફા ! અરે ફાફા ! અહા ફાફા !

અહા ! એ બધાં આશાએ જિગરને ખૂન મતાયું,
અરે ! અફસોસ ! પસ્તાવો ! અરેરે ! હાપ ! એ ફાફા !

હવે એ બાચકા મૂઝી જિગરને જગલે ફેકી,
ફિકર વિષ્ણુ મસ્ત કરવું તે પછી સૌ મૂકવા ફાફા !

અરે ! શું એ નજીવી એક આશા પૂરવા માટે,
મફતની મહેરબાની માગની આનેન્તી ? ફાફા !

હવે શું ધારવી કંઈની ? અરે વંદની ? નહિ વંદની,
નહિ કંઈની, નહિ જામો, સહુ એ ફદ ને ફાફા !

વિધીના રંગ પીવા બદલા દેહે પડી રરવું,
વિધીના ખેન ભેવા ને ભજવવા મૂકવા ફાફા !

નહોતું ધારવું એવું, યશુ ગગન યશુ માવા,
ચપા જે, તે ચપા, રહેશુ સદા એ સૌ મૂકી ફાફા !

જિગરના ધા

દુનિયા બધી ડહોળી હવે ના ડહોળવુ જાની કઈ,
ખાધુ પીધુ ને બોગ્યુ ના બોગ છે માફી -ઈ.

દુનિયા મહો ખાવા પીવાનો રસ જઈ લીધો બધો,
એ સ્વાદની ખુશમો મીઠી પણ સ્વાદમા કાઈ નહીં

લા રંગમેરગી થઈને રંગ મધુએ બોગ્યા,
એ બોગની ખુશમો મીઠી પણ બોગમા કાઈ નહીં

જે બાદશાહી મહેલ ને બાધેલ ૨૩ મૂપડી,
આનન્દ લા મગ્ગો મગે ને બે છે કાઈ નહીં.

૨૬ ફરેલી ગબડી ને બાદશાહી બોગનો,
સાનન્દ ખાધા સ્વાદથી એ સ્વાદમા કાઈ નહીં

માતા પિતા મમધીઓનો માથ મહુએ આ ગળો,
મીએ ખુશી, મૃએ ખુશી, પગ એ ખુશી કાઈ નહીં

જૂનું થતું તાજું અને આની જિગરમા બેઠાને,
તાજું થતા હું છું ખુશી પણ એ ખુશી કાઈ નહીં

સહુ એ જૂનું થાતું નવું ને એ નવું થાતું જૂનું,
જૂના નવાની ગડમયમમા બેઠા છે કાઈ નહીં

ફુનિયા ગમે તે તે ઝરે મારે ગમ્યું તે હું કરે,
માગ મમ્માની વાત તે કાઈ તમે જાણો નહીં

મહુએ ભમ્યો બહુએ ક્યો જોયું મહુ તે ભોગવ્યું,
એ ભોગ તે જોવા મહોં લાખ્યું મને કાઈ નહીં

વાયવ થયો હું લા અને વાગરા જિગરમા ધા રણા,
કારી પજા તે વા મહોંથી લોડીની નદીઓ વહી

એ લોડીની નદીઓ નણા પૂરે તણાના મહાનવું
એ મહાવવા ફરવા વિના ખીલતું નથી માકી કર્ષ

પરિચિત થતા એક સ્નેહીને

મંબધયુક્ત ઉર આપણુ સ્નેહભીનાં,
આળે પડે પરિચયે બની હર્ષપ્રેમાં;
આ એક હર્ષ સદુ નિત્ય નિઝાવરાતાં,
એ હંદ દીપી ફરી ઉન્નત માર્ગ સાધે

મંબધ શું હૃદય સ્પષ્ટ કરું ન જાણે,
ને સ્નેહની મરલ સીધી ન કાંઈ આખ્યા;
બેટ્યા મત્યા હૃદયના સમશુદ્ધ લાવો,
એ તત્વથી જગતનો વ્યવહાર આણે.

આ આપણું હૃદય ઉન્નત માર્ગ લે છે,
ને એ પ્રમંગ કંઈ ઊર્મિ ઉર ચડે છે;
આળે ધરું હૃદય ગ્રોહવલ્લ સ્નેહયને,
આહુતિમાં વિમલ જ્યોતિ વિશુદ્ધિ પામે.

મારે ઉરે જાતની નથી જાલઅન્ધિ,
ધમ્મજા નથી કંઈ ઉપાધિ ઉપાડવાની;
હું એકલો ફજાર મોગી વગી સ્વમાર્ગી,
પથે પડ્યો પચિઠ વિદ્યમી આત્મનારો.

મારે ન કાર્તિતણી કંઈ ઉરે અપેક્ષા,
ને દ્રવ્ય સંપ્રતી યતું ધની એ ન વાઝા;
કા ગુપ્ત સ્થાન રહીએ કદી તોય શુ છે?,
પામો પ્રસિદ્ધિ કદી તોય શું સાર એમાં ?

કર્તાવ્યપાલન નહિ કદી સ્થાન શોધે,
ખૂણે પડો જઈ અડો સુપ્રસિદ્ધ સ્થાને;
શોધી સુપન્થ સહુ હિજત માર્ગ લેવા,
કર્તાવ્ય પર્ણ કરી ગાધી અબીષ્ટ લેવું.

આ આજ આમ ઉરમા ગ્રહી ઉર્મિમાળા.
સિદ્ધાન્ત મારવી વ્યવર્થ મુપય લેવો;
સ્નેહાત્મના હૃદયમા ઝકુચું આમ રહેજે,
અપુરું સ્વીકાર કરી સ્નેહવિશુદ્ધ રહેજે,

દેવી જીવન

કમ્પતી કારમી કાપા હૃદયે કમ્પતુ હજુ.
લેખિની દસ્તાથી છૂટે છતાં હમ્મિયા લખાવતી

× × × ■

મધુઓ મધ ખીટીને અધારુ હૃદયે બારી,
મ કેલી સર્વ ચાગેને બેઠો'તો મધ બારણે

ગાત્રો પડ્યા સિયિન લુહિ વિમોહ પામી,
ના દેહભાન, નહિ બાલ સ્મૃતિ કદી એ
નિદ્રા કહો નહિ રજુ દયુ બાન તેથી
મૂર્છા હરો કરી શકા કદી કલ્પના એ

દયા દેહે એવી જડ ગઢન ભાવે ધરી લીધી
વિમૂઢાવરયામા હૃદયસ્થિતિ એ અન્ધ સરખી,
વિચારેના ઝુન્ડો ઊરહિપવને સૌ ફરી વળ્યા,
ત્રિતાપે તાપેવાં તન મન પરાણે દળી પડ્યા

દેહને ચિત્તનું ભાન અચિન્ત્ય મૌ જતુ મહુ;
મૂર્છાના દાગમા આવી અવિભાવ્યા અનુભવું

x x x x

મેરો મૂઢ જની ભયો હૃદયમા અતાન ને અન્યતા,
અહુ બધ પજા વધી સિધિના ગાત્રો હૃદયા દેહનાં,
એકો બાહુકશો વિવંકહીનગો એકાન્ત સ્થાને છોડે,
આરી સાહ્ય દેવીઓ બચકીને માલી મને જ ગયે.

જન્મને મૃત્યુની વચ્ચે મૂલાવે જીવને સદા,
આસુરી પીની જાયા રૂપે એ દત્તી દેવીઓ

વારી ભવકર ઉત્તર પ્રદેશ મૂક્યો,
ના વૃક્ષ પક્ષી પરુ અન્ય ન પ્રાપ્તી દેખુ,
વેગનમા ઉશ્તુ હતુ તરુ એક લીધુ
મે એક માન નવપતનવપૂર્ણ ખીલુ

મને સા વારીને મૂક્યો ધીરેથી વૃક્ષજાયડે
વખ્યાતા અમરે તેના થડે ભાગ્યનુ વૃક્ષ આ

ખીલ્યુ વિશાલ તરુ સાખ અનેક ક્ષત્રી,
શાન્તિ વળે હૃદયમા હતી જાય શીમી,
મસાવૃક્ષ ગમ દીર્ઘ પ્રસાર દેખુ,
ને પત્ર પુષ્પ ફલજાગ વડે વચેનું

એ ભાગ્યવૃક્ષ ખીલેલુ શાન્તિ ચિત્તમહી ભરે,
શાન્ત એ ભાવથી ચિત્ત વિગમે વૃક્ષજાયડે

સાં કર્મનો રવિ તમે શિર ઉઘ તાપે,
 મધ્યાહ્નના પ્રખર તાપ સમે મોડાપે;
 શાખા વીધી પ્રમરતાં ફિરણે તમેઝાં,
 બાળે બધાં હ્રદય ફેરવી ફેરવીને.

પરન્તુ વૃક્ષની શીળી છાયામાં ચિત્ત ચાન્ત છે;
 કર્મસૂર્યતણી ઉખા બાળે છે માત્ર દેહને.

આવી અગમ્ય વિપરીત દશા હતી સાં,
 સંસારવાયુની દરો દિશા લૂ ફુંકાતી;
 એ ઝાળ જે હતું અધુરું પુરું કરે છે,
 જોકે શરીર મનને સહુ સામટાં એ.

એવામાં વળી વામ શાખ તરની ફાટી ચીરાઈ પડી,
 તેમાંથી નીકળી પ્રદીપ્ત પ્રતિમા શબ્દો નિરાશા લખ્યા;
 વસો! ક્યામ સન્યાં મુખાકૃતિ મહા બીતિભરી સ્થામ છે,
 નેત્રો લાલ કરાવ ફુંકતી મુખે જ્વાલા પ્રચંડામિની.

આવી ઊભી નિટક દૂર દો નિહાળે,
 એનો કરેલ અપરાધ હરો કદી મેં;
 માધુ' હલાવી કે' સાન કરી ડરાવે,
 હુંકું કરી ગરમ હાથ! વરાળ ફૂંકે
 ધરી ઘેર ઉભો બોલ્યો જાતીકાદ શ્વગ સમેઃ
 “કરી લે કરવું હોય તારાથી ન જરા ડર.”

એ સામ્યવૃક્ષ શીળી છાંય પ્રસારતું,
 એ ઘેરસાહસ હરે ભરી એમ બોલ્યો;
 સાં વૃક્ષની જમણી શાખ ચીરાઈ ફાટી,
 આશા યર્ષ પ્રકટ પ્રોજ્વલ જ્યોતિ ખીલી

નિરાશા ઝાળ ફૂટીને ઉપ્સૂતા ઉરમા ભરે,
આશાના રશ્મિ ઓળસી શાંતિ શીતલ પાથરે

નિગશાએ આશા પ્રમથ સમજી રૂપ બદલ્યું,
ઝરી પાખો પ્હોળી નયન ત્રિકમ્યા દાત કચર્યા,
ક્યાં બન્ને જોયા કર વળી મુખે ચીસ કરતા,
મધી દોડી આરી ગદગરી વીંટાઈ ફરી વળી

ચિન્તા જીવી પ્રધી આવી ચડી અવિદ્યા
આધિ ઉપાધિ વળી વ્યાધિ અને દુરાશા,
આરી અશાન્તિ સમ એવી અગમ્ય સેના,
નાએ ફૂટે રૂપ ભયજી ધારતી એ

સૌનું જોગજ એક કે હાથે માગી નરે ભસ્મસાત,
જાજો કે જન તેથી સર્વ બનશે દુખી અને દારૂ
બાજે છે હૃદયો નિગશ જનના ચિન્તા નેથી વરે,
આપત્તિ વધતા મુગ્ધ જન ને અધારચક્રે ભમે

આપત્તિ આસુરી સર્વ ધારે રૂપ ભયાનક,
ઝરાનીને ફસાવા એ આળા એન ધણા કંઠે

હું તો રહ્યો નીડર ખ્યાન ન કાષ્ઠ દીધું,
તેથી ત્રિશેષ બનતી મહુ હિત્ર એનો,
ડોળા વિમસતી પ્રગારતી ઉપ્સુ જ્વાલા
સત્તા બનાવી જ્હીવરાતી ક્રોધદારા

આશા તો એક બાળુ આ એકલી દૈવી પ્રકૃતિ,
આસુરી વ્યક્તિનો સત્તા બીજી બાળુ વધી પડી

હરાલી ના શકી જાણી એક રૂપે મળી ગઈ,
જવાયુ ગાઢ અન્ધારૂં અવિદ્યા અક્ષરો પડ્યા

સામટી એકતા દેખી દેખીને વૃધવાદ એ,
ગજરાદ મયો તોયે ધરી ધૈર્ય ગમે યયો

ઉત્સાહપૂર્ણ બની માહમયુઝ ઉભો,
શ્રદ્ધા અચિત્ત વિકી અન્તઃકથી અનેરી,
દૈવી સ્વભાવ મુજ જીવનમા વધ્યો જો,
તો હા હરે વચન અપેક્ષા હજુ હવે તો

“જા જા કુટુંબ! અરે અહીં પ્રકટ તું મતા નકમી કરે’
‘જ્ઞાતા કુટુંબીને કગલ કૃતિથીથી જ્ઞોક દેખાડની’
‘ના તારો કંઈ સ્વાર્થ આમ મગે ના લેશ તેથી હરે,
‘મિથ્યા ગર્વ ધરી મને પદ્મતા તું નહ પાને ધરા

‘માટે નો બધું હીર આથી જનરો આ રાહ-વાગ ૧,
‘તાપે તમ કુખી યયુ દ્વંદ્વ આ અન્ને યમે ભરમ તે,
મિથ્યા આ જગની મધી ખટપટો વેદારવી જે પડે,
‘એમી વેડ જરો જોને દ્વંદ્વ આ જો નામખીતીન તો’

નિરાશાએ વધુ જાણે મૂઘવાદ વધાવવા,
મોખી મતા અરિયાને અધકાજ રૂપી પડ્યો

આતુરી દગની આવી કગલ ઉમરાવ જ્યા,
આઠા હ એકથી તેમે નિદાગે ધૈર્ય માય રી

કબી મજીર વાને સરિતક વાને,
ધીરે ધીરે મમ વિનાયક પ્રાણ રે,

શાન્તિ હરે અનુભવુ દગ ફેગુ ત્યા,
તોયે વધે પ્રગતતા દવ આમુરીની

સમે ના શુ કર હુ તે કફેડી રિયતિ લાગતી,
અરે આ જીવરાથી તો મૃત્યુ સોગલું છે લયુ

શુ જીવલુ? જીવનમા ભરી જો નિરાશા,
શુ જીવલુ? જમ ન જીવનમા જસો યે,
ચિન્ના નિરન્તર પ્રયડ જની મળાવે,
અધારે આ દશ દિશે ભરતી અવિદ્યા.

આથી છે મૃત્યુ બહાલુ તે સ્મરતા ચડી આવશે,
આવાહી મૃત્યુદેવીને દાહથી મરવુ લયુ

‘બહાવી મૃત્યુની દેવી’ હો આવ હો આવહુ ચીનવુ રે,
‘મારો જીવનપિપુસુઅવ, નથી માટે જીવલુ રે

જોયા જન્મના જૂના લાવ, હવે તને નોતર રે,
‘ગદ્યો એક જ અન્તર જાન, અમમ્યમા જોતર રે

‘દીપા સ્વાર્થગ્રાપમ્યા લોક, ભમે દેહગેદમા રે

‘જીવ્યુ જાણ્યુ આ સર્વે ફોક ન સાર આ રોહમા રે

‘મારે હૈયે હતા બહુ ફોડ જીવી જગ જીતવુ રે

‘એ સૌ ફોકટ દોડાદોડ મિથ્યા મરી શીટવુ રે

‘ધડી એક ન વ્યર્થ વીતાવ, ભયે ભાવ હુ સમર રે

‘મારે નામનિશાન મિટાવ, ખુશી ખુશી હુ મર રે”

રાખ્દો આ સામળી જાણે પ્રકટી મૃત્યુ દેવી ત્યા,
દયાલુ દીસતી તોયે વધે મ્હાનતા ભરી

હોબી તત્પર એ બની પણ હું કે મિત્ર ભારો રહુરે,
કાલાકાલ લુએ અધર્મ મમજો કે તર્ક બીજા કર,
ત્યા તો અન્ય દિશા ઉભી ઝગમગતી મૂર્તિ નથી કાઈ આ,
આ દા। એ બાજીની દીમે મરણની આપુલ્યદેવી ખરે

અવધૂ પ્રકટી આવી દેવી મોકલ કે દગે,
મંત્રાધે મૃત્યુદેવોને ધીર ગબીર શમ્ભવી

"શુ આ ઉતાવળ કરે નથી ન્યાય એવો,
"ભાવી ધ્યુ પુમવતસ્ય દીનનાથે
"નિર્મોલ્ય કર્મદન ભોગનળા વિચિત્ર
"જો જો જરા સર- આ હર શ્રેમધાન"

'ના મારો દો। દેવી કે દુ આવી મુક્તિ આપવા,
સદેહે દુખ દેખે તે શાન્તિની માગ્યા થર"

આ મૃત્યુના પ્રલય આર્ત અવરો અચિત્તા,
માટે હરે અવનવીન વિચાર રૂંદે,
શુ ભારીમા ભર્યું દશે ?—પ્રજુ એક જાગે
હો પ્રાજ્ઞાભોતિ પ્રભુની, પ્રમુખા વિગીને

આપુ ને મૃત્યુ દેવીનો શરમે આ ધર્મવાદ ત્યા,
એ દાની માથ દેખતી મૂર્તિ ત્યા અન્ય પાછો

દર્શન દેવી ઊભી પાડળા જ પ્રમુખા
ને અન્ય બાણુ "બી આ રદી પોત નિન્દા
એ ધર્મ કર્મ નિગ્મે મદુ પત્રમેદે
ને જાન્યમ મુખમાસ ગદી ધૂનારે

આગની રાદ રંગી ત્યા મૃત્યુદેવી ડાબી દત્તો
નેને અભોધતા મ-વ પ્રાપ્તનામિથ શમ્ભુ આ

“દેવી ! સ્વાગત શુ કરે ? નથી ડશુ મારું ગધુ આ જાએ,
 “શુ અર્ધુ ? વિધિ શુ કરે ? નથી કશી સામગ્રી પૂજાપ્પની,
 “હુ ’તુ જાન જર્થુ ઉરે હુ ખદ આ એ અર્પવા નોનરી,
 “લે સ્વીકાર નથી મને અહીં રહી વાગ્યાય કીર્તિતણા

“પ્રાર્થના આટલી કે તું અગમ્યે મૂળે મને,
 મર્ગ કે મોક્ષની હૈયે ગધ માત્રેય ના ગમે

“સ્વર્ગોપભોગ સુખ શુ નથી જાણતો હુ,
 “ને નાગ્યા લય ન લેશ મને ડગલે
 “એ હૃદયેદ મહી સારજ માપડયો આ,
 “આશા નિગરા લયપુદ મહી રીમાતુ

‘ના જાણુ મોક્ષની વાતો ના ઇચ્છુ હૃદયેદ એ,
 ‘અસ્તિ નાસ્તિ ય ના ઇચ્છુ ઇચ્છુ ચિન્હસમાવના

ભોગો ન્હો જાણતો લવમાગરે હુ,
 ‘નહેજે ગધે નિયમ ઇશ્વરીમાં તણાતો,
 ‘આ દેહ એહ ઉર વૈભવના પ્રપચો,
 “ઇચ્છુ ન ભોગ ઉપયોગ જરાય એના”

દેવી કર્તવ્યની લેખી હાથે ધર્મધ્વજ ધરી
 પ્રમજ વદતે વન્દી વનતિ આમ આદમી

“કર્તાન્ય કર્મ નથી સ્પષ્ટ કરી શકયો હુ
 ‘જીવ્યો અનૃષ્ઠ રહી હાર્દવ કે ૧ વાધ્યુ,
 ‘આ આટલું ગહી પગ મુજ કષ્ટ રામે,
 “નિન્દાપ્રતિ જગતજાવની છોડી ચાલ્યો

“ધર્માધર્મ” તણાં વિરોધી વચનો શાસ્ત્રે બહુ ગોઠવ્યાં
 “છવે માનવી સાગ્ધ” દ્વંદ્વમળે ના બેઠે જોડી થકે;
 “હુ છું” કાઠ અગમ્ય દિવ્ય ગણુ એ ચિત્તે ભરી ભાવના,
 “કૃત્યાકૃત્ય” તણી નથી સ્મૃતિ રહી, એની ક્ષમા આપજે.”

ત્યાં ભર્મિરૂપ ઉરથી, ઉઠી - આત્મનિષ્ઠા,
 તેને ટલા વચન ભક્તિમુખેથી “ધીરે;
 “જો એકતાર તવસાથ રહો” હમેશા,
 “તો રાખજે સ્મરણુ આદલું કે-‘હનો એ’.”

સંબોધ્યું આત્મનિર્જાને આશા આશ્વર્ષ પામતી;
 વાતસલ્યભાવથી એણે દષ્ટિ કામલ ફેરવી.

મૃત્યુ ને ધર્મદેવાને મારા વેણ પૂરા થતાં;
 આશાએ અન્ત જાણીને મેઢેરે ભાવ નવા ધર્મા.

કાયા કરી સ્થિર ગર્ભાર મુંખાકૃતિ ને
 ખોલી ‘મુષૈર્થ’ નયનો પછી મીઝી એ;
 જભી સમાધિરત ચોમિના દિવ્ય મૂર્તિ,
 આશ્વર્ષમુચ્ચ બની કૌતુક સૌ નિહાળે
 વૃક્ષની જમણી બાજુ શાખાઓ ફાટતી જતી,
 તે સાથે બ્યક્તિઓ દૈવી ભૂતમે જિતરી પડે

શ્રદ્ધા રકુરી અચલ વૈર્થ ગર્ભાર દૈવી,
 આવી ક્ષમા સહનશીલ હિંદરતા એ;
 વિદ્યા પ્રકાશ ભરતી નિજ તેજ વેરે,
 આનન્દમૂર્તિ રસિકા ઉભી પ્રેમદેવી.

કવિતા આન્તગેમિનાં માધ્યાન્યો ગોડવી રહી;
 ક્ષાને કલ્પના બન્ને સ્વચ્છે વિહરે .વને.

આશાની મોઝમાં પેસી વૈશ્વ એમાં બળી ગઈ
આવિર્ભૂત ચર્મ સામે આત્મનિષ્ઠા વિરાજતી.

એ સૌ દૈવી પ્રકાશ જ્યાં પ્રસરતો સર્વત્ર એ સ્થાનકે;
ના કે ચિહ્ન જણાય એ તિમિરનું એ નષ્ટ પામું બધું;
વિદ્યા આદિ સુરપ્રકાશ પડતાં ના એ અવિદ્યા રહે,
પૂજે પાદ અમરતા નિયમ એ સુરનાનણા સર્વદા.

અધારવાળા જિઝ્યાં વિકસી વિશુદ્ધિ.
નેત્રો ગિધાડી ગિબી હર્ષિતચિત્ત આશા;
ઉઘાન ખીલ્યું નવપદ્મવ પુષ્પપૂર્ણ,
ઝાપા શીળી સુમન મૌરભ વાયુ વાપા.

દૈવી એ મંડળે ત્યાં તો મને એ દિવ્ય લેખગ્યો;
મુશ્કયા આફરી મારી આમુખે ઉમકરો પછી.

એ ભાગ્યજ્ઞતાણી શીતલ ઝાપ નીચે,
આયુષ્યને અમર કામલ આંક સૂતો;
આનન્દમગ્ન હૃદયે બરી છે મૃદુતા,
ને પારખે મગિક મુલું કલા ખુલાવે.

વિદ્યાનાં ફલ જેવી એ આત્મનિષ્ઠા વિરાજતી;
અનેરી એકના બેની દિવ્ય જ્યોતિ પ્રસારતી.

શ્રધ્ધા ને ધર્મ આવીને આયુના પટમાં જિભાં;
માઠલ્ય કાર્પનું પ્રેક્ષી હર્ષમગ્ન ગદ્યાં થનાં.

એક આ પ્રેમદેવી છે અન્ય આ કવિતા કિબી;
કલા ને કલ્પના જન્મે આમપામ ફળો ફરે.

મુક્તમ પ્રેમાળ દષ્ટિથી વૃષ્ટિ અમૃતની ઝરે;
દૈવી આ ભાવથી મારે દૈવે આનન્દ ઊછળે.

કવિતા દોળતી વાયુ પ્રેમ સેવતી પાદને
હૃદયે ધૈર્ય પંપાળે ક્ષમા રતોત્ર લણ્યા કરે.

પ્રેરે ઉદારતા ચિત્તે વિસ્મૃતિ જૂત ભાવીની;
દૈવી જીવનની આવી ઝાંખી ઉધા ઉધાડતી.

જીવું મરું ભવતરંગ ચમ્યા બધાએ,
મારે ઉરે પ્રકટી કામસ ભર્મિભાષા;
આ વિશ્વક્ષેત્ર મહો આસુરી-દૈવી મુદે,
દૈવીપથે જનું નિમિત્ત પ્રજુકૃપાએ.

જીવે તો જીવજે પ્રાણી મરે તો મરી જાયજો;
જન્મેમાં રોહ સીંચીને દૈવી જીવન મ્હાણજો.

x

x

x

x

સર્વ એ દૈવી સંપત્તિ અર્થે આશિષ લક્ષ્યા;
મીઠા વાતસલ્યના ચબ્દો હૃદયે રસ રેડતા.

“જગમહો જીવન શુદ્ધ ઐશ્વર્યું ધર્મધરત્વે લેખ;

“નીતિપ્રીતિની રીતિ વિલોપા મધુભરી નજરે દેખ;

મધુર ઉર તારૂં રહેલો:

“કુસુમિત વય હજી તારૂં છે પણ મુવા જય છે જમ્ય;

“તિમિરવિદ્ય કરી દૂર દેખજો લાસિત્યે સૌ રમ્ય;

લસિત ઉર તારૂં રહેલો.

“ નિસર્ગજીવન લે આ રસમય પુણ્યપ્રવાહ તરંગ,
 “ કના, કલ્પના, કવિતા લણી કર રમભર દષ્ટિ સળગ,
 રસિક ઉર તાર રહેજો

“ હ્રદય પરસ્પર પડતા પરિચય પ્રેમપરાગ પમાય
 “ શુદ્ધ રનેહ સૌગલભગ જીવન પ્રેમ અવૌકિક ગાય,
 પ્રેમી ઉર તાર રહેજો

‘ મધુર લલિત ને રસિક પ્રેમી ઉર રહેજો સાર્થી શકાય,
 “ ઉચ્ચ આત્મઅભિયાસ નિષ્ઠા દેવી અવલોકાય,
 દિવ્ય ઉગ તાર રહેજો.”

•-૧૧-૦૫

•-૮-૩૨

દિવ્ય જગદ્ગણ

દિવ્ય જગદ્ગણ, પૃથ્વીસુપાવન, મન્તો હો, મન્તો હો !
ધ્યાન, દષ્ટિ સદુ, ધર્મકર્મમય અનપેક્ષિત વ્યવહારો હો,
દૃઢ મનની શુભ શુદ્ધ ભાવના, વિશ્વવિહારી વિચારો;
દિવ્ય વિચારો હો !

અન્તરાત્મભૂત આ મુજ પ્રભુમન સ્વીકારો, સ્વીકારો.
દિવ્ય

પરકૃત સેવા પ્રેમ એ ધર્મજીવનનાં મૂળ,
કરે સિદ્ધ આત્મીયતા ભેદી જડ જગ સ્થૂળ.

હૃદય મુગ્ધ એ જીવન પર છે, વિશ્વમય વિભવ વિહારો હો ;
પરમ સુજનના પ્રકટ રૂપ એ અમ હૃદ પ્રેમ ઉતારો,
પ્રેમ ઉતારો હો !

વાન્મજી હૃદયે પરમ બુદ્ધિની, ઉદારો ઉદારો !
તમચરણે અમવાસ શુદ્ધિથી, સ્વીકારો સ્વીકારો !

દિવ્ય જગદ્ગણ, પૃથ્વીસુપાવન, મન્તો હો ! મન્તો હો !

૨૦-૭-૦૬

પ્રેમી ! સાવધાન

‘પ્રિય, મજિ, પ્રિયે’, સખ્તો ગોખી ન પ્રેમ શીખાય કે,
શુકસમ નર્પી ગાણો ગોખી ન પ્રેમ પમાય કે,
અનુભવ વિના મિથ્યા વાણી ગણાય ન જ્ઞાન જો,
પ્રણય પ્રીતિના સખ્તાર્થોથી બનાય ન પ્રેમી કે

પ્રિય, મુહૂર ! હો પ્રેમી જ્ઞાની થવું નથી સહેલું કે,
સુખ વિભવના બાવો કંઈ સુખી ન થમો કદી,
વિગમ વિમૂલિ આ મંસારે પ્રિયા પ્રિયપ્રેમમા,
પ્રભુમય બને ત્યારે પામે વિગમ વિશુદ્ધિમા.

જગ વિચરતા પૂરેપૂરે જરૂર વિચારવું,
મન દિશમા દષ્ટિ ફેકી બધું અવલોકવું,
જગત કયમ છે ને ગૌ એના પ્રવાહ તણી દિશા,
મનન કરીને જોવી ચિત્તે બરીજ ઉદારતા

નિજ જીવનની દ્વાણો લેતા પરાર્થ કર્યા કરો,
પ્રણય પ્રણયી જોડી વિશ્વે પ્રસાદ પ્રભુ વરો,
સ્વજન-પરમા પ્રેમાનન્દી બની પ્રીતિ અર્પણે,
દિન દિન નવા પ્રેમાસ્વાદો બધેય સખાડળે.

મિત્રોને ક્ષમાપ્રાર્થના

રૈણુ ! શું આ હવનનો જમ એજ લ્હાવ ?
 એકી રડે રડન જોઈ શું એજ એલ ?
 આ જન્મ, મિત્ર ! મળીને જમ રૈણુ લેવા ?
 આસાં જરૂં ધમડી લપડા ન્યાં આનિચ્છા !

ઓ શાન્તિધીવ હરે ! અશાન્તની ઝંનને ચડ્યો નદો,
 દુઃખી ના બનો મુકરો ! તમે આ કુદ્દ હવનને લીવે;
 સંમાર દૂર થનો મને મુદ્દ દૂરના શીખવે મળી,
 કસાળ મંગલ આશિષો કાંઠા હવનના વા બધા !

મહો છે એલખર્મે સૌ ધર્મ એ મુલનો ખના;
 ચિન્તા ના ગપરો દિન્ય એલો છોડી દો મને

લખા ધાયું દયા ધાયું મારે કાજ ન વેડરો;
 મુખી છે મુખી ગ્દેજો યૌ અમીદશિષવા રદો.

દાનતણ દષ્ટિ કરજો સદુ ભવ ! મારા,
આ માનજો ગરીબમાંય ગરીબ ગાન;
હું દુઃખભાર લઈ આ લગ્નક્ષેત્ર આવ્યો,
બોરી ઉપાધિ મુજ વર્થ તમે કરો કાં ?

દલીલો કરતાંમાં તો શુદ્ધિ એ બહેર ભારતી;
સ્નેહમુજ તમે સૌ છો થયું ના થયું માનજો.

એલ ને મૈત્રીના રંગે રંગાતાં એકલા થયા;
મળ્યા ને ન મળ્યા જેવા મારા દુઃખે દુઃખી બધા.

૨૫-૨-૦૬

૨-૩-૦૬

ઔષધિ અને અસ્વીકાર

પાઓ ના ઔષધિ કાંઈ ઔષધિ કાર્ય ના કરે:
આપધિ ઉરની એ તો ક્યાંયે દૂર ફર્યા કરે.

અમારી વ્યાધિઓમાં તો ઉમ ડા બિર્મિઓ ફરે.
સ્નેહનાં ચક્ષુઓ તેમાં મ્હાત્રી આનન્દ મેળવે.

અન્યની દષ્ટિઓ તેમાં ભેટી ભેદ વિડંબના;
એકની દિવ્ય દષ્ટિમાં અન્યની ગાઢ અન્ધના

મૂર્ખતા રોવરાવે છે કદી, એજ દસાવતી;
એકની મૂર્ખતા આવી જીજ્ઞાની પ્રસૂતા મતી.

આ જન્મ આ જગતમાં વિપટ્ન્ય જોવો,
હાલાહલે ઉછરતો મરતો મુધાધી;
એને પીયૂષજલ હોય ન સીચવાનાં,
એને ન અમૃતફળો કદી લાધવાનાં.

સુખો સંસારીથી નહિ જરીય આનન્દ મળશે,
વિલામો ને ભોગો ઉલટું ઉગે ખિન્ન ડરશે,
કદી ના આ ચિત્તે ધનયશની વાઝા પ્રકટી;
| વાસી તૃપ્ત્યાની કદી નથા પિપામા ઉભરતી

મર્ત્યભૂમિતણા દૈવી અમે લોક અઘૌકિક,
અપેક્ષા હોય શુ તેને હ્રદ બાગવિવાસની ?

અર્થભોગ ત્યજી આત્મા અમે સસાગ જીતરી,
પ્રત્યક્ષ સ્થાપવા અર્ગ દિવ્ય જીવન આચરી

જનો સસારી સૌ ધન યશ વિવાસાર્થ મથના,
બૂલીને મોપેની ફરજ પ્રભુની ભ્યોતિ ઝીલવા,
જતા આડે માર્ગે સુપથ વડતા વિદ્ય નડતા,
દુ ખો દેખી દારે પથ દુ ખ વસેડી સુખતણી

પટ્ટપ્રાપ્તિને પથે પિતો જે હ્રદ આવતા,
તેને આ હ્રદ મમારે માતી દુ ખ વિમાસતા

અરે ! કા મૌ બૂલો ! નથી જગતમા દુ ખ દુ ખ એ
અશક્તિને બાળે પગમ સુખ સામગ્રી તપની,
તમાગ કર્તવ્યે પથવિપથમા જે સહવુ તે,
ન દુ ખો એ બન્ધુ ! અતુલવમરાણે સુખ ચ્છેડ્યુ

x

x

x

બધા સંબધોમા ચિગ્મમથના દોષ મળતા,
અશક્તિને દાકી વિષમ સહવા છે નુલવો,
ઉપાયો રોધીને અબુધજનદષ્ટિ બદલવી
પ્રભુને પથે સૌ વિમલ પથ પામે આવનવો

શુભેચ્છાઓ સ્નેહી સરલ હૃદયે ઐક્ય કરશે,
ચિદાત્મા હૃદયેશાં સરલ સુખી ઐક્યે વિહરશે;
કૃપા દૈવી પામી હૃદય શીખરે આ સદુ કૃપા,
અને એ સામર્થ્યે મહાન સુખના પાક લક્ષરો

દૈવી પ્રકાશ પડતો મણુની પ્રભાતો,
શીખે કૃપા હૃદય આ સદુ, પ્રેમ ત્યાગી,
બન્ધુત્વ ઐક્ય ગહ્યું સ્નેહનું દિવ્ય કર્મ,
એ લેખતાં અનુભવાય સ્વધર્મ શાન્તિ.

અમે મૌ એક બીજા આ કર્તવ્યે મેળ મેળવી;
બન્ધુત્વે એકતા સાધી એવરપથે જ ચાલશું.

આ માર્ગે આ તુજ ગણી સદુ સ્વાર્થ શીખે,
બેદો વધે સ્વ પર ઐક્યવિશુદ્ધિ તરે;
છવે બધાં મરલ જીવન સ્નેહધર્મે,
તો બેદ ખેદ દુઃખ દૈવ ન કં સતાવે.

અમે તો એક આ શીખ્યા શુદ્ધ સ્નેહસ્વધર્મને,
ઐક્ય એ દિવ્ય ઉત્પાદી મેરવું એવ-પ્રેમને

સૌ સ્નેહભાવભર્યું ઐક્ય પ્રકાશ પામે,
એ પોપરો મનુજને કળી સ્નેહસાધુ;
શ્રદ્ધેય સ્નેહ બન્ધુ અન્ય બધુંય હેય,
એ ઐક્યને મમજતાં બધું પ્રેમ પ્રેમ.

હાર્મિના દિવ્ય આવેશો એવ-પ્રેમ કરી જતા,
એકના એવમાં રહેજે વિશભાવ ગળી જતા.

મૃત્યુનો આલાપ

આ જિન્દગીનું નૂર માયુ સ્નેહમાં,
આ મોતની મીઠાઈ સાચી સ્નેહમાં,
લાખો ફકીરો ઓલિયા કુરબાન લા,
દૂદી મર્મી આશકે ફના યર્ષ સ્નેહમાં

ગોધી વલયો હું જગલો પહાડો બધા,
ડોબ્યા નદી નાળા સમુદ્રો સામટા,
જોયા ગુફા ને કાતરો ખીણો બધી,
એ સ્નેહસૂડા એકલા રોતા દીકા

x

x

x

ગદા છગની એક આ જૂની ડિબી,
ચિતા છગને કાતરી ખાતી જતી,
પચ્છા જિગરમાં ગુમ છે પોપાય છે,
લૂપી નિરાશા દિવ વરી જતી નથી

મીઠો ઝરો આ દિવ ભર્યો ગોધે નદો,
સરિતા મળે તો રહેજમાં સાથે ભલે,
હા હાથ ! એ મુકાબ છે વેરાનમાં,
પાણી ખૂટ્યાં ! ખાલી નિગર લૂએ બલે.

આ નિન્દમી મીઠી મદખ્ખનની ભરી,
ફુનિયામહી એ એક છે મુસાફરી;
ઠઠધાર સાચી સાથ એ પૂરી થતાં,
રહેવું ખુશ નરથી ગેસન ફરી.

x

x

x

આ ઠાફે મુસાફરી પૂરી ફરી,
લાખો તણો મેળો મળ્યો છટા પડ્યા;
આ શું ખુશનો હુકમ ! કે આ ખવાન શું ?
હું એકલો લટક્યો ન સાચી સાંપડ્યા

x

x

x

લાખો નિરાશાએ નિગર ઘેરી લીધું
સૌ નર હૈયાનું ધુમાડામાં રૂબે;
મારા વિચારે મૌ ગરીબીમાં ઘુમે,
ને સૌ તરંગો ક્લાન્ત સિન્ધુમાં રૂબે.

કાની ગુલામી હું કરું ? હાથો દહે;
શું શું કરું દિકમન ? બધે ભાળા બલે;
હું તો બિખારી સ્નેહનો જૂંખ્યો કરું,
એ નર ભ્યાં ગાંધે નિગર રહેજે બલે.

દેરી કિરસ્તો બીતરે આરમાનથી,
જેમી સુધાનો જામ હોડે એ ધરે
છઠ્ઠા મને તો જિન્દગીમા મોતની,
ના દો સુધા છે આમ એ બગતો મરે

+ + +

આ જિન્દગીમા હાવ ના બાકી ગ્લા,
સૌ કામ જાણે છે હવે પૂરે થયુ,
જોયુ નથી કે જાણુ બાકી કઈ,
આશા નિરાશામા બધુ પૂરે થયુ

મિથ્યા વિચારે મોઢી કા વેઠુ ?
કિલ્લા હનામા બાધવા ખાલી બધા,
આશા નિરાશામા મૂકે આ જિન્દગી,
છિડેલા તગજો શાત છે સ્વપ્ને જતા

વેઠુ ધણાએ છે મહુ મારે લીધે
કા એ ઉપાધિ આપી સૌને હવે ?
મોઢો રનીકારી મોતનો ખાલો ન કા ?
મંત્રોધવા મનથી મિત્રોને હવે ?

શુ આ વિચારે હાય ! હૈયુ બાગવુ ?
શુ આ નિગણા ફકતા આરામવુ ?
શુ જિન્દગીનો ખેન છે પૂરો થયો ?
શુ મૃત્યુના આનાપથી આરામવુ ?

ક્રોધ અને કરાણા

બચાવ કહું કોણને ? સુહૃદ એજ સહુ થયા,
હવે બહુ થયું પ્રભુ ! સદૃશ દૃષ્ટિથી ભે જરા,
મહો રહ્યું કયા જઈ ? રુદનનીય એતન્ત ના,
હવે ઈશુ' કયા પ્રભુ ! કદી વિરામનું સ્થાન ના

x x x x

નથી બાખ્યા સ્નેહે તદપિ કંઈ ચિન્હો પ્રકટતા,
હોતી શુદ્ધિથી હૃદયદમ આકર્ષિત થતા,
હજારો ને લાખો દગ નિકટ દશાન્ત મળુ ઠે,
પગ્નુ મૂર્ખો તો જગતમદ્યા વેરેજ કદુતા

બન્ધુત્વના વિગલ મહત્તિએ બીજા કપાક,
ને સ્નેહના રસિકે તરત જ કપાક લાભે,
કો પ્રેમનો વિમલ પાશ વિચાનવાનો
બન્ધુ અને સુહૃદ ભાવ પ્રકાશવાનો

મિત્રની મિત્રતા લૂપી બન્યુના ભાવ ગુપ્ત સૌ;
સ્નેહનાં સમણાં બૂદાં ભેવાં આ નગરે ધડપાં.

‘ચ્છાવું ને રહેવું’ એ બેની સાથે કે સાધના કરે,
મૈત્રી સ્નેહતાણા ભાવો અનેરા ઉર ઊતરે.

સમજી અન્યતું સૂચન આ પડી,
પડવું જીવન છે અધર્મ જગા;
કદિન લાગતું કિન્તુ અશક્ય ના,
સરજી સુદ્ધિ કદાપિ ઉરે ભરે.

પ્રેરણા પામવા આવી, સ્નેહીને વિનવ્યા બહુ;
પરન્તુ બાકિઓ....., શા માટે શ્રવણે પડે!

અસંખ્ય કંઈ છે યયા નવીન ફેરફારો અને,
અસંખ્ય કંઈ ત્યાં નવીન સદવાસી સાથે યયા;
હતું હૃદય લીન આ સુહૃદનાં મધુરાં મુખે,
હતું હૃદય આ સહુ સુહૃદનું જ સ્નેહી પથે.

આવી અનેક બહુધા સ્થિતિ માંપડી છે,
ને વર્તમાન મુમયે હજી એ દયા છે;
આહો રહો તહો રહો કાણુ ક્યાં રહો છુ,
ત્યાં એકને લજી ખીજ સદવાસી શાખ્યા

મર્વ એ ફેરફારોમાં મિત્રો ને સ્નેહીઓ . મળ્યા;
કિન્તુ એ ભૂતનાં સ્વપ્નાં એકાકી ઉરમાં લળ્યાં.

મુખો ઉભરતાં કંઈ સ્મરણ યાપ તેનું તદા,
મુખો ઉભરતાં કંઈ વિમલતા જ ચિત્તે સ્ફુરે;
મુખી સ્મરણ એ બધાં હૃદય કિન્તુ શોકે ભરે,
નાહ કશ્ચિત્ સાંતિ એ હૃદયને હજી દે મળે,

અવિશ્વાસી હૈયાં હૃદય ચીરતાં હાય ! અરે,
પરીક્ષા શેમાં છે ક્યમ કરવી એ પ્રશ્ન કરતાં,
ન એ પ્રશ્નો કિન્તુ હૃદય ઠગવાં ચત્ન સધળા,
મળા સૌ માને છે નિજ હૃદયની મશ્કરી કરી.

સમા ચાચી દયા ચાચી ફર ના કશું લેખતા;
પડું પાપ હજી કિન્તુ બ્યર્થ એ બાચકા બધા.

હશે ક્યાં એ નેત્રો હૃદયની પરીક્ષા કરી શકે !
હશે ક્યાં એ એવું હૃદય હૃદયે સત્ય નિરખે !
હશે ક્યાં એ અશમાં નયન પ્રકટે તેજ ઝહડતાં !
અહા ! અંધારામાં નિજ—પર તણા બેઠ પડતા.

x x x x

છે એક બ્યક્તિ બહલે વિષમાં સુધાને,
ધ્રુષ્ટું ન તોય ઉર ઉમ વિપાદ લાવે;
પામું વિકાર સદુ ક્રોધન બાવ જીતું,
ને આતું આમ જની ક્રોધવિમુદ બોધું.

“ અરે તું સન્માર્ગી ! પરમ પ્રજુના ફર પડ્યા !

“ બહે તું કર્તાએ અવિરત રમે ના ક્યમ કરૂં ! !

“ હમેશાં મેં ચાચી મદ્ય હૃદયે ક્રોધન કૃપા,

“ પરન્તુ તેનો ના કંઈજ મુજને લાલ મળતો.

“ બન્નો શું દું વૈરી ખરી પડતી કાં આમ રિપુતા ?

“ અમિન્ત્યો દેખાયો તુજ નજરમાં દું ખત્ર કરી ?

“ કદાપિ શું કશું કપટ મુજ બેળા હૃદયમાં ?

“ જણાયો કે હું ના ઉમિત તુજ રોદે વિરમવા ?

" અરે જોળા પ્રેમી ! શીત હૃદયના ઉષ્ણ તણુખા !
 " અને કાં તું બિન્દુ વિષ હૃદયમાં અમૃત સમું ?
 " નથી મારે જોવી વિષમ ઉરની આ કડિનતા,
 " નથી આવી જોવી તુંજ હૃદયની શુષ્ક મૃદુતા.

" હવે ના આ હૈયે ક્ષમનીય વિચારો નબી રાકે,
 " હવે મારે હૈયે ધીરજ પડીએ ના ટકી શકે;
 " હવે તો નેત્રોએ વિષ વિષ રણું વર્ષો સધળે,
 " ક્ષમાએ કે ક્રોધે ઉચિત ગણીને ખૂણ દોધું છે."

X X X X

શા શા એક કરે આવા, વિરોધી ભાવ રાખવે;
 શાન્ત થા, ઉર ! ધીર થા, મિથ્યા કાં આમ તું ભવે !

હૈયું ચીરાય વહતાં કઈ એવું એવું,
 શું દોષ ? એમ સહસા ઉર પ્રભ ઉઠે;
 સ્નેહાત્મને ઉચિત વર્તન આવું ! ના, ના,
 કર્તવ્યથી વિમુખ ના બનવું; અધર્મ.

પરન્તુ સાવ એકાકી રહો આ અન્ધરૂપમાં;
 નિરાશા બાળતી હૈયુ ખૂટે ન્યાં ધૈર્ય સામઢું.

વેડી શકાય નહિ અન્તરની વ્યથા એ,
 ટાળી ટળે ન પડી દુષ્ટ કુટેવ કેમે;
 ન્યાં સ્નેહી સુહૃદ્તણાં સુખસ્વપ્ન વીતે,
 એકાકી ભાવ હૃદયે દુઃખદા બને છે,

હવે જીવું શાને સ્વજન નથી કેઈ જગતમાં,
હવે જાણું મારી વિષજીવનયાત્રા ચર્ષ પૂરી;
નથી આ સંસારે રતિવિરતિનો આશ્રય રહ્યો,
ઉપા કે સંધ્યા સૌ વિરમી તિમિરોનાં ધન મ્હડ્યાં.

તરંગો તેજેના ઉછળી ઉછળીને શમી ગયા,
રક્ષા મત્યાધાતો તિમિરમય તે વિખ્ન કરતા;
છતાં આશા, ઇચ્છા કંઈ સફલતાનાં કિરણની,
અધિષ્ઠાતા જાણે ઉર પ્રકટતી નૂતન ઉપા.

x

x

x

પડેલો કે' જાણે જનનભરનો ભાર સિર આ,
જન્માસે ના ગડી પથ પડ્યું રહેવું અહીં મઢી.
હમેશાં કૃત્યર્થે સુદૃઢ રહીને ચાન્ત કરવું,
અને સેવાધર્મે મનુષ્ય વિહારે વિહરવું.

૮-૮-૦૬

ખુદાઈ ખવાખ

ખુદાઈ ખવાખમાં આજે અજબ કે નૂર છે જોયું,
સનાતન કાલના ચક્રે સનાતન તેજ છે જોયું.

નીચે એ ચક્રના નૂરે કલાકો ને દિનો, વર્ષો;
ધકલાતા તણાતા સૌ વણા કર્યા જાય એ જોયું.

અજબ એ ચક્રના નૂરે પડે વર્ષો તણી માંખી;
પડી દુનિયા લઈ સાકળ મહી એ આજ છે જોયું.

ખુદાઈ નૂરની જાદુઈ બલિકારી જ એ જોયું;
જિગર ઉગ્રેદ બર આવે ખુદાને એ પૂછી જોયું.

પ્રભુ !

પ્રભુ ! ઓ, વિશ્વ ! હો !

અમે દીન બાલો;

વીતે વ્યગ્ર કાલો;—પ્રભુ ! ઓ વિશ્વ ! હો !

કંઈ વાઝના યાઝના એ અધુરી;

કંઈ ભક્તિ શક્તિ અમારી અધુરી;

વિચારે વિધીને વિચારે તમારા;

પ્રભુ પાદપદ્મે વહે પ્રાણધારા.

દેવે હો દયાલો !

દયાથી નિદાનો—પ્રભુ ! ઓ વિશ્વ ! હો !

હરે અ-ધનદા, હરે વા અનદા;

ક્ષમા દષ્ટિ રાખી હરે નાત ! રક્ષા;

તમે શાન્તિ આધાર આ વિશ્વમાં હો;

તમે મુક્તિદાતા પ્રભો બધેમાં હો;

વ્યય ! સર્વ દળિ,

પ્રભુ ! પ્રાણ પાનો;—પ્રભુ ! ઓ વિશ્વ હો !

ગાન સ્પર્ધા

“મધુરિ મધુરિ” બોલી યુવાને દષ્ટિ ફેરવી:
આકાશે ચન્દ્રિકા ખાસે ઉઘાડે રમ્ય કૌકિયા.

‘મધુરિ’ શબ્દરવ પડ્યો કર્ણુ એ કણ્ઠો કમળ્યા,
વસન્તિકાની કુંજ મહી રવ-ભાવો બેઢ્યા;
બેકુ”તું ઉર શાન્ત ચન્દ્રિકાશીતલતાએ,
તરલ સ્નિગ્ધ રવ-શાવ ઉછળતા’તા એ હૃદયે.

નિમગ્નું પ્રેમાનું પ્રેમી સ્વીકારે કોઈ કૌકિયા;
ને ત્યાં શબ્દ-રવ આવે “શં-કૂ”ની બિલ એકતા.

કુંજ પશિમે યુવાન ખેલે આ સદુ લીલા,
પ્રમત્ત ઉરનાં પ્રતિગિમ્બ એ પદ્યાં વિલી-ન્યાં;
“મધુરિ” શબ્દ વળી કયો યુવાને ઉન્મદાસેથી;
મંદ મંદ મલકાય મુખજ્વલિ એ હાસેથી.

સ્થાનકે શબ્દ પહોંચ્યો ત્યાં, છવાઇ શાન્ત મૂકના;

મન્દ હાસ્યનણી છાયા, શબ્દાકાર બની ઉડી

કરે કાકિલા ગાન અહા શું મીઠું મીઠું,
ગગન ચન્દ્રિકા હસે અહા અણદીકું દીકું,
રસિક હૃદયની પ્રિયા પ્રિયતમા મધુરી આવી,
રસિક હૃદયમાં પ્રેમચેતના મધુરી આવી.

“મધુરી મધુરિ ! પ્રિયે ! મધુરી રમ્ય કાકિલે !

“થવા ઘો ગાનસ્પર્ધા એ શબ્દમાં રવ પીગલે ”

પડી કાકિલા શાન્ત ગાન શીખે એ મીઠું,
જંખવાણી ચન્દ્રિકા કરે અણદીકું દીકું;
રસિક હૃદયની કિનર કહી મધુરી એરી,
પ્રેમ જગતની દિવ્ય એકતા મધુરી એરી.

૧૦—૯—૦૬

કૃષ્ણપક્ષની રાત્રિ

મસગલી મગલી મલી સનગી,
તિમિરના પા ત્યા પડના સરી,
મગન તાગક તાન મહો ગમે,
ગદનતા ગમને મનને ભમે

તમતમ તમરા ઠર મપતું,
નિમિગ ન્યોમયા અન્તર આવતું
રમરણુ થાય વિચાર હિરે ચના,
વિગમતું હૃદયે ક્ષણુ ચાન્તિમા

નિમિગ ! ના પ્રતિબધ કે અહો,
ઉતર અન્તર મે ક્ષમતા ધરી
નહિ નનુ બનગે નહિ કે દળે,
મુજ હિરે ધન્યોર વનો ગમે

હૃદય ગિર્મિ અનેક વારાયલી,
તિમિરના ધનમાંલી દટાયલી;
ગગનતારકે સાય ભળી જરો,
નવલ રૂપ પછી ધરી ખીલશે

ઉડુગણે નવચંદ્ર પ્રકાશશે,
કિરણુ શાન્ત રૂપેરી પ્રસારશે,
પ્રકટશે ગગને નવલી પ્રભા,
વિકસશે રમશે બની રનેહલ.

હૃદયતારકે ગિર્મિ અનેક છે,
સમય આવી જ ચન્દ્ર પ્રકાશશે,
કિરણુ શીતલ એહ પ્રમાણશે,
જીવનધર્મની પૂર્તિજ શાન્તિ એ

૧૬—૧૮—૮૬

મંગલ પ્રાર્થના

અનન્ત મૃદુ કાલની વિરલ દીપ્તિ આ લેડતી,
અનેક વિરલાત્મની વિમલ ચેતના રાગતી;
ઘડી, પલ, દિનો, યુગો કિરણદીપ્તિ રૂપે રમે,
સદા અમલ લર્ગ એ રસિક માનવો સૌ નમે.

વહે હૃદય માનુષી વિમલ ધર્મના મત્પથે,
ફલે ઉચ્ચિત યાચના ધર્મ પ્રાપ્તિના પ્રાર્થને,
હરે રસિક ચેતના હૃદય દેહ ને ગેહમાં,
ધરે વિમલ પથ ત્યા મનુજ ધર્મ ને સ્નેહમાં

અનેક પ્રાણુચાર્દ્ર શે નવીન હાર્દ મન્નોષજો,
અનેક વરીસો વીરો દ્વિધલક્રિતથી પૂજજો,
અનેક સહવામીને નરીન ઉચ્ચતા ધૃત્યજો,
અનન્ત જગમા અધિ મરલ સૌમ્ય લાવો દત્તો

લેટે પરમ ચેતના જીવન દિવ્ય દિક્ષાન્ત એ,
પ્રકાશ પ્રકટે રમે જીવન ઉચ્ચતા કેળવે,
અનન્ત મુખ જલમા પરમ પ્રાણુપ્રાકટ્ય હો !
અનેક વિરલાત્મમા વિમલ સ્નેહલયોતિ વહે !

મ ૧૯૬૩, બેસનુ વર્ષ

પૂર્ણિમાનો રાસ

આજે પૂર્ણિમાની રાત, રૂડા ચાંદલીઆ !

ખીલ્યો તારણિયાની સાથ, ફૂડા ચાંદલીઆ !

પદ પદ તિથિ ચઢતી શુદ્ધિ ચઢે ચન્દ્રિકા તેમ;

ક્રમ ક્રમ ત્યમ ઉમત રહે ખર્મ જીવનનો પ્રેમ.

શુદ્ધ પ્રેમપ્રતિબિમ્બ ઉરે પાડજે;

આત્મકર્તવ્ય ભાવના પમાડજે;

તુજ અન્તરમાં આજે ઉદ્ધામ; ધીસા ચાંદલીઆ !

પણ કાલે તું ચપ્પડ ઉદાસ, ધીસા ચાંદલીઆ.

આજે —

જદિ-દીણના ઉદ્ભવે સહનશીલતા ધૈર્ય;

દુઃખ રોડક છાયા ચતાં સુખ દુઃખ સમતા પ્રેર.

વિરલ તત્ત્વો કે દિગ્ગજાવી વેરજે;

સરલ તત્ત્વો સૌ સ્નેહભાવી પ્રેરજે;

તું ધોળો ધ્રુવ આમ ધોળ; ધોળા ચાંદલીઆ !

ઉરે શુદ્ધિ હો છોળા છોળ; બોળા ચાંદલીઆ !

આજે —

અનન્તવાસ સુધારણા, દિવ્ય એકતારુપઃ
પરમ પ્રભા ચન્દા સદા તેજ વહે તદ્દુપ

મદન સ્વર્ગસભી શાન્તિથી ઓપાવળે;
વન્ત ધીરવીર કાન્તિથી દીપાવળે;

ખીલી ખીલી ખીલાવણું અન્ય, એવા ચાંદલીઆ !
મુખા પીતાં સૌ મૃદિજન્મ; દેવા ચાંદલીઆ.

આનો—

૨૨-૧૨-૦૬

જીવનનું અવલોકન.

આ એક જન્મદિન સાંભરતો પરાણે,
ને એ લખું સદન અશ્રુથી લુછવાને;
નેમાંય કાંઈ મધુરું કંઈ દુઃખું દુઃખાતાં,
અન્ધારૂં અશ્રુ સિમન તેજ યકી જવાતાં

પીસેક વર્ષ તણી આજ સમાધિ માગી,
હાથો તહીં નવીન સૃષ્ટિ બધી નિદાગી;
આશા પર તજપ ગમી જીવો દમેસાં,
ના ઇશ કે કવિન; તોય સુખે રહો ધું.

આ જંગ ના કદી ખીસેલ કુલે ભમેલો,
જૂલો પડેલ અથવા નદિ એ શીખેલો;
કે ના સુમંધિ સુધી કંઈકમાં વીધાણે,
ને ત્યાં સુખે દમજાયો મરન ન્દાખો

છે વીમ વર્ષ પર મામ પીત્યા દસેક,
ને બે પૂરા કરી બનીશ હું એકવીસ;
એ કાલચક્ર પર ચિન્દગી આ ફરે છે,
એ ધારની પર કદી રમતી ગદે છે.

એ મહને જમ સુરાળ પર ન્દાગી,
ધારો ધમી કરી પ્રકાસિત તેજવાળો.
ને ધારને વિષ દવાદલમાં પ્રમેળી,
૩ સ્પર્શનાં વિષ ન્દો, જીવ જાય હી.

એ જેલ છે કઠિન જોખમથી લરેલા,
દોરી પરે જ્યમ મદારી પગે દરાવે;
તાક્યું નિશાન ચૂકતાં પડી જાય નીચે,
આશા બધી અફલ, કાદી ન જાય ઊંચે.

મેં શું કર્યું સ્મૃતિ નથી કંઈ એવી રાખી,
તોયે કર્યો, ફરી રમ્યો, તર્હિ હું સુખેથી;
મેં ધારતું વિષ ઉરે શરીરે લગાવ્યું,
તોયે રહ્યું જીવન ઝેરનું આ ઘડેયું.

આ ઝેરનું જીવન શે વિષમાં સૂકારે ?
એ ઝેરમાં ખીસતું અમૃતમાં મગે એ;
એને અહીં ન કદી માપડગો મુધાએ,
જો સાપડણ અવધિ એ બસ કાલનો છે.

હો જે તમે વિષ મુગધેતણાં વિચારી,
આંવા મુખે અદી રહો વિષગધ વધી,
કા આવડે વિષતણુ કરતા મુધા જો,
તો ધન્ય, ધન્ય, પછી કાઈ ન પૂછવાનું.

ખીશું મુધા વિષતણા ઘૂટકા મળીને,
ને ઓડકાર પછી અમૃતના મીઠા શુ !
આ ઝેરનું જીવન ફેરવીને મુધામા.
એ મીઠી મીઠી કડવાય મહી રમીશું.

આશાની લ્હાણુ.

પીનેવું વીની ચૂકું છે;
 નેવું ને રાવું ખૂટ્યું છે,
 મૌ ભરે ખૂણે મધું છે,
 આશાની આજે

રેહ થયો અંધારે ઝાંખો,
 છાન્નાં ઝડી 'છે પાંખો,
 નોતાં અન્ધ બની છે ઝાંખો,
 આશાની લ્હાણે.

પાંખ વિના તોરે ઝડવું છે,
 ઝાંખ વિના તેજે ખૂટવું છે,
 શિક્ષક ને નેતા બનવું છે,
 આશાની લ્હાણે

કટકમાંથી ગુલાબ લેવાં,
 અંધારે તેજેમુખ નેવાં,
 શુષ્ક વૃક્ષ ને અક્ષય દેવાં,
 આશાની લ્હાણે

ખીતે તે ખીતવા દેવું છે,
 નેનાં ને ચેનાં રહેવું છે,
 અવધાર્યુ ધાર્યુ સહેવું છે,
 આશાની આજે

એડતની ડોશી

જૂનું હતું ઘર તથાપિ હતું સમાધું,
 ને એ ફૂટેલ નગીઆથકી ઠીક ખાધું,
 ગારે લીપેલ ભીંત ગોરમગી દીધેલી,
 એ આભલામમ રહી અંગે મળની

લીપેલ ઓશરી હતી કરી રાખી ચોકખી,
 વાળેલ રેકુ ફગી કાકરી પાથરેતું,
 વડી બોલી કગની એ ગઢને જૂલાને,
 ઠાટાતણ ઉપર ઝામ્મુ રેકુ કરેતું

સાઠી અને કકમનો જડીને ફરેયો,
 આપો દીધો ફરતું ઢોગ ન કોઈ આવે,
 એ ટાકલાસમ ઠીલુ ઘર ડોશીમાનું,
 અંધ્યા સહવાઝ ઘડી જાઉં વિરામ લેા

ડોશી હતા વરસ એસીકના ચમેવાં,
 ને દીકરા ત્રણ યુવાનતણા હતા મા,
 એ દીકરાની વહુ કામ કરે અપારે,
 ને ડોશી કારપઝ બેમીજ લોટ આપે,

પુત્રો ત્રણેય વળી મુંનનિવાન પૂરા,
છે છોકરાં કળસી એક બધાં મળીને;
બે ચાર માથી વળી કામ કરે બીજાંએ,
થેરા હતાં ધરમહી સહુ માણ્યો એ.

હું એક દી જઈ ચઢ્યો દંઈ ડોશી પાસે,
બેડાં હતાં બજર દાંતણુ દાંત દેતાં;
“એ આવ માડી” કહી ખાટલી એક ચીધી,
તે “બેસ બાપુ! હમણાં ક્યમ આહીંછેતું?”

મેં સાંભળ્યું હતું અતિ ધનવાન એ છે,
તે ગામમાં અતુભવી ધર એ ગણાતું;
દષ્ટિ કરી દિશ બધી સહુ એજ બેવા,
ત્યાં મૂલ્યવાન નહિ વસ્તુ કશીય દીડી.

સાદાર્થ લોક ગણના બધી એ હતી ત્યાં,
કે ગામડાની હતી એ સહુ લબ્ય શોભા;
હું તો ચર્ચ ચક્રિત એ સખળું નિહાળું,
ના શહેરનું ધનિક ચિન્હ કશુંય ભાળું.

ત્યા ડોશી દાંત ધસીને કરી સાફ મોહું,
સામે મુખે ફરી નિરાંત કરીજ બેસે;
“કાં, માડી! કેમ કંઈ કામ મરેં તું આવ્યો?
“કે ડોશીની બજર આજ લીધી ધણે દી!”

“ના માણ! આમ ફરતો ચઢી રહેજ આવ્યો,
“આ આપ જુદતણી આશિષ માગી લેવા;
“આ છોકરા ક્યમ નથી બણના નિરાણે?”
એ પ્રશ્ન કાંઈ ચર્ચ બાજ જ રહેજ સાથે.

“માડી ! અરે ! લણતરે નવું શું કર્યું છે ?

“એ બે બણે બધું ય ખેડવું કામ ભૂલે;

“એ બે ઘડી રખડી ખેતર કાર ભરે,

“ત્યાં કામ ચીંધ્યું કરશે સહુ કીણું મોટું.

“દોડે રમે વળી વયાં ઘડી એ ઉડાડે,

“ને ઠારને તગડશે ગરજે હીડે તો;

“આ એમ કાલ શીખશે સહુ ખેડ રહેજે,

“ને ખેડી ખેતર મુખે ધર બાંધી રહેશે.

“જે પાકશે નીપજ ખેતરમાં તકે તે,

“એ ધાનનો કળશીખાંડ ભૂકા લઈને;

“એનો નિભાવ કરશે સહુ એની મેળે,

“શું કામ નાહકે ખીજું લણવું નિશાળે !”

ત્યાં ડોશીની નજીક ખેસતી એક છાડી,

“મા ! રોટલા દસ મૂકે કંઠી ભાતમાં છે.”

“એકાદ મક વધુ ત્યાં પડતો ભલે રહે,

“છે દાડીઆં હળ હશે નવ આજ બોડયાં.”

હા છોકરું લગી લગી કરી લાડ પૂછે,

“મા ! દોર જાઉં લઈ એકજ પાઈ આપો;”

ડોશી બતાવી ખીંતીએ નિજ સાડબો ફેર,

“લે છાડી પાઈ કંઠી બાંધી જ હોય છેડે.”

આવું કહી વડીલ સર્વની ડોશી યાતી,

ને ઓઘરી પર રહી રહી સર્વ બેતી;

ખોળા મઠી પડ્યું આવીજ છોકરું તો,

“ખેટા ! ચિરાચું ?” કહી ગાય બીડી રમાડે.

સૌ છાકરાની ફરતી વહુ આમ તેમ,
ચાલે તહીં ફડફડે ચણીઆની ચાળો;
કા દોર છાડતી વળી કઈ ભેંસ દોતી,
કા ગોળીમાં પૂરતી હાથ પછી વલોવે.

એ ડાઘીના જીવનસુખતણી સીમાએ,
“મા ! છો સુખી;” કહી જવાય કરું અળણે;
“હા મા ! સુખી મરે મૂકી બંધી લીલી વાડી,
“આ ઝેન છે બધું રૂપાણું” પ્રશુકૃપાથી.

ભેયાં બહુ ધનિક ગૃહેરમહીં કુટુંબો,
નિશ્ચિન્ત એ સુખવિલાસ અનેક મ્હાણે;
સન્તોષ તોય નજરે ન પડયો કહીં ત્યાં,
એ આજ સર્વ શોખવ્યું અહીં ડાઘીમાએ.

સન્તોષની પરમ ગંભીર ભેઈ લીલા,
ને મૂઠ સો બડી ફર્યો ગૃહની વિલા ફું;
સન્તોષ શું ? જગતમાં નથી એક હાયા,
હું કયાં વમું ? નહિ કશુંય સુઝે મને તો.

ભૂલ્યો હું સર્વ બણીને શીખવું હતું તે,
અગાનગાનતણી કીમત શું ? ન સુઝે:
યાવું પ્રજા નવીન દષ્ટિ જૂની કરે વા,
આ દષ્ટિ ઈષ્ટિ રહપ્રાપ્તિમહીં ડુબાવે.

પ્રેમમાં સાક્ષી

દિશાઓ વિશ્વની જાણે હવાતી અંધકારથી;
સીમાઓ બંધ બાંધે તે મર્યાદા દેહની થતી.

તોય મુજ આસા હિંચારંગ,
હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમના અંગ;
અવશતા બન્ધુભાવ સત્કૃતિ,
અતુલ માર્ગદર્શન થતી.

પડે તેજની હાથ,
અનિલની મુરબિ લહરિઓ વાય;
મન્દ એ પરાગભરી સોહાવ,
પ્રેમના સન્દેશા ઠહી જાય.

પ્રેમોત્સાહ તણી તંત્રી મધુરાં જાન આદરે;
બાલાઓ નાચતી ગાતી આનન્દે અંકમાં મહડે.

જગતના વિધવિધ ચતન રાગ,
પ્રેમરવ શાન્ત શુદ્ધ વૈરાગ;
ચિત્તી શુદ્ધ પ્રીતિના વેશ,
બોધતી મુક્ત મંત્ર સન્દેશ.

વહે પ્રેમની ધાર,
જગતનો દિવ્ય સર્વ બ્યવહાર;
મન્દિરે પ્રેમસ્તંભ આધાર,
હૃદયનો શુદ્ધ સત્ય આચાર.

આત્માની એકતા સહે સ્વદેશે કે વિદેશમાં;
પરોક્ષ પ્રીતિનું જાન મ્હડે પ્રાણપ્રદેશમાં.

સાક્ષી આ સત્ય હૃદયની મળી,
સર્વ મુજ આધિ ઉપાધિ ટળી;
સમીપે વશું દૂર વા રહું,
આફ્રિકા અમેરિકામાં ભરું;
પરન્તુ ઐક્ય આપી આનન્દ,
આપશે અનુભવ જિમ્મિ અનન્ત.

અનુપમ સાક્ષી એજ,
જગતના શુદ્ધ પ્રેમનું તેજ;
પ્રકાશે અનન્તતામાં રહેજ,
જીવનનાં સુખ શાંતિ સૌ એજ.

પ્રમ્તંગે સાક્ષી પૂરે છે અન્તર્ધામી સમીપ આ;
ધડે જે ઘાટ ભારી એ જોવાના રંગ સૌ રલા.

૨૪-૪-૦૭

અશ્રદ્ધા અને રુદન

ધિમ્હયું ત્યાં ન જવાય તો પછી કહો શું કામ જવાતણું ?
 ધિમ્હયું કાંઈ ન ચાય તો પછી કહો શું કામ કે ચલનું ?
 ધિમ્હયું કાંઈ કહી શકાય નહિ તો શું કામ કે બોલવું ?
 ધિમ્હયું કાંઈ બને નહિ પ્રભુતણું શું કામ ત્યારે રહ્યું ?

જવાયે ના ધિમ્હયું,
 કરાયે ના ધિમ્હયું,
 ચલું ના કે ધિમ્હયું,
 અરે આ શું ધિમ્હયું ? અદ્વૈત સહુ યત્નો કરી ચૂક્યો.

ધિમ્હા આ શી રાખવી નહિ કશું સાદૃશ્ય એ આપતી ?
 આરા શું કરી રાખવી ? જગતમાં પર્વા અરે કોઈની ?
 મારું કોણ ? અરે અહીં જગ બધું ધિમ્હા વિના ચાલતું,
 કાનું કોઈ ચલું નથી જગતમાં એ સત્ય ચાલું છતું.

મરું છું કે ભારે,
 બળું છું કે ઝાળે,
 રડાતું ના ધિમ્હયું,
 બળાતું ના ધિમ્હયું જીવન અણધાર્યું વહી જતું.

પડાતી ના જૂને અરર ! જન આ નિર્દય બધાં,
ભરાતાં સૌ કોષે રુદન સુણીને કાંઈ ઉલટાં;
કૃપાલુ સ્વામીની કરુણ પ્રતિભા સૌ વિસરતાં,
જૂંસી મીઠી છાયા જન સહુ શીખે કેમ કદુતા ?

રડવું છે બહુ બળવું છે હણ;
નયન ના ઝરે અમ્મનિ-દુઝાં.
હૃદયનાં બધાં પૂર દાલવી,
રડવું છે અહા ! રુદન કયાં ગયું ?

અનુભવસાતી ના રુદનની મળ,
પ્રભુ ન કાં કરે ઈષ્ટ એ સૂળ !
રુદન કયાં ગયું ? હૃદય કયાં ગમે ?
અરર ! વેદના કેમ આ યમે ?

સાતું ના ઈચ્છયું પછી હૃદયનું કામ રૂંધે શું ?
અરે આણું તો કાં રસહીન પછી બધું જીવનું ?
મને મારે દેવે રમતું ગમતું અમ્મપૂરમાં;
બધાં જ્યાં કંટાળે હૃદય મુજ આનન્દ કરતું.

૩-૧-૦૭

સખિને માર્ગદર્શન

મખિ ! જો કંઈ દુઃખ આ રહ્યું
 પ્રણયાત્મક તેજ છે અમૃત
 મખિ ! એ વિવરે નમે યદા
 રસિકો વિહરે રમે તદા

વિભૂતિ વિબુ તાતની વહે,
 સુગંજલી દિવ્યતા રહે,
 હૃદયો વિમલાત્મ ત્યા રમે,
 રસિકો સદૃ તેજ એ નમે

સખિ ! આ બધી વિશ્વની કલા,
 બનશે પ્રતિકૂલ એ કદા
 પણ દષ્ટિ મચોટ ત્યા દનો
 નિજ બોધજ માર્ગ બોલશે

સખિ ! દષ્ટિ અમીલરી કરો,
સખિ ! વર્તન પ્રેમી આદરો,
નહિ પય નહિ કશુ નકી,
નહિ સ્નેહનું બધને કહી.

મળશે વિણયતન સૌ સુખો,
ટળશે સહુ શુષ્ક મન્ધનો,
જગને નવુ દેખશે પછી,
જગમાં નવુ પામશે પછી

હ નો દગ ઉર્ધ્વમામિની,
સહુને મહુ વેદના તર્કો,
મળશે મહુ ઈષ્ટ તો નવુ,
ઉગ્નુ અણુચિંત્યુ લાધવુ

સખિ ! જીવન ઉચ્ચ તો થશે,
મખિ ! પામનાય મૌ જને
બનશે મહુ વિશ્વ આ નવુ,
તુજ મગે હુ ય એ અનુભવુ

સખિનો વિહાર

ચોપી પિયુ પૂનિત પુષ્પની પાંખડીને,
પ્રેમાત્મતત્ત્વ પ્રજુપ્રીતિતણાં પ્રકાશે;
આવી ખીલી બિઘડતુ નવરંગ પુષ્પ,
રેલાય તે પ્રસરતી સુરલિ પિયુને.

નેનાર અહુ નિરખે કઈ ભિન્ન ભિન્ન,
ના હોય તેજ સરખું દગ ભિન્ન ભિન્ન;
ઉદ્દેશ ભિન્ન કૃતિ ભિન્ન ચરિત્ર ભિન્ન,
આલેખતી વિવિધતા વિધી ભિન્ન ભિન્ન.

કાઈ ગણે શીતલ સૂર્યની ઉષ્ણતાને,
ને કાઈ ચન્દ્ર કહી ઉષ્ણ બલે વગોવે;
તોયે ન પન્થ બદલે કદી ધર્મનિષ્ઠ,
હેત્વર્થસિદ્ધિ ચૂકશે ન કદી પ્રવાસી.

બૂલો ય થાય બધું ધૃષ્ટિ ચતુ' ગણાય,
એ સૌ અયોગ્ય નહિ એમ કહી સકાય;
અંસાર ક્ષેત્રમહી જીવન આ સ્વતંત્ર,
પામેવ પ્રાન્તમહી રાસ રમે સ્વતંત્ર.

ધારેલ પ્રાપ્ત ફલ થાય કહી ન થાય,
તોયે વિહારી વિહરે વિચરે અભણપોઃ
દષ્ટા બની અનુભવે નિરખી બધું તે,
ના અન્ય કાજ પશુ સૌ નિજ માર્ગ માટે.

પ્રેમાત્માનો વિરલ પથ હશે ઝિહ્નતો,
ત્યા રંગપદી ઝિહ્નતા વિહરે અનેક;
ખીસેલ પુષ્પરમગધ મદી જરૂરી,
સેવે પ્રભુ પ્રણયમૃત્તિ સ્વતત્રતાની.

વિહરવું રમવું નવ ક્ષેત્રમાં,
વિવરવું લમવું રમગમેમાં;
નવીન તેજ પ્રભા તહીં વિસ્તરે,
તિમિર આ સ્વ નેત્રનાથું હરે.

પશ્ચાત્તાપ

રમરું, રમરું
અને પસ્તાઈ.

x x x

જીવનના ઝઝૂમતા ઝઝીવાતમા,
અન્તરના અમાધ ઊંડાણમા,
દેહના દુ.ખકુખ્યા ડોળાણમા,
ભાવના બેચુમાર ભરનીઓટમા,
એ એક જ ખરાબો હતો,
એકલો અને અટુલો

આવ્યો અથડાયો અને ગયો,
એના આઘાત શમ્યા,
એના પ્રત્યાઘાત ગૂંચ્યા,

x x x

પણ પ્રાર્થના કે પશ્ચાત્તાપ ?
કે એ एकमेवाद्वितीयम् !

x x x

પશ્ચાતાપ કર્મશીલને કર્તવ્યભાન પ્રેરે,
પશ્ચાતાપ પ્રેમીને પવિત્ર સ્થાન સ્થાપે;

વિમલ જલ જેવી હૃદયશુદ્ધિ,
જલ સાગરમાં સ્નેહવિકાસથી
સરસતરલા વિવેકશુદ્ધિ;
એ એની સફલ સાધનાનાં સેવાપ્રભાદ છે;
સાત્ત્વિક સ્નેહસાધાન્યનું સ્વર્ગમંદિર,
પવિત્ર પ્રેમવિહારનો દિવ્ય સભામંડપ,
એ એની ભક્તિભાવનાનાં નિત્ય નિકેતન છે.

પાવનાવતાર શ્રી કૃષ્ણે ગાયું છે કે:—
અપિચેત્ સુદુરાચારો મજતે મામનન્યમાક્ ।
સાધુરેવ સ મન્તવ્યઃ સમ્યગ્વ્યવસિતો હિ સઃ ॥

x

x

x

પ્રેમો!

અકરણના કરણ !
અશરણના શરણ !
સંભરે છે તારી તે દિનની કારખી કરણ !
અર્થિત્યા વર્ષાદ અને
અન્નપ્રયા આધારથી;
આવીને અણુધારી ઓથ આપી હતી તે નાય !

x

x

x

ન જૂઠું નાય ! હવે ન જૂઠું;
ભવસાગરના ભાવી ખેડાણમાં
એ તો મારી અન્નેડ અને અચૂક દીવાદાંડી;

એને અજવાળે તો, પ્રભુ !
અગમ્યનોતર્યો આકાશી પંથ કાપું.
તારૂંજ જીવન જીવું ને જીવાડું.

માનવ મારો બન્ધુ છે, .
પ્રાણી મારોજ પ્રાણુ છે;
હવે તો એજ
અનન્ત કાલનાં મારાં સમાધિ,
જીવનશાન્તિ અને મુક્તિ.

૧૯૦૮

બહેન સેવિકાને

બહેની સુધર્મવ્રતધારિણી બોધિકા હો !
 બહેની પવિત્ર મન ભાવની સેવિકા હો !
 નિર્દોષના સરસ શુદ્ધની મર્તિ તું હો !
 સ્વીકાર સ્નેહી દુઃખેથી પ્રણામ તું હો !

બહેની તને નિરખતાં જમ જૂડું ભાસ્કુ,
 બહેની તને નિરખતાં જમ સત્ય લાગ્યું;
 કર્તવ્યસિદ્ધિતણી જ્યોતિ ઉરે પ્રકાશે;
 ને એ તરંગ ધારી માર્ગ નવો પ્રદાશે.

બહેની સુધર્મજગ ઉત્તમ સુધૃષાનું,
 સ્વીકારતું દુઃખ આ તુજ ઉચ્ચનાનું;
 રેઝાવણું સરસ સાત્ત્વિક શુદ્ધ સ્નેહ,
 સેવા કરે દુઃખ પ્રીતિભર્યું મહેલ.

બહેની સુમાર્ગ તુજનો પ્રભુપ્રીતિનો છે,
 બહેની જ ન્યાય પ્રભુનો અર્થો મર્વને એ;
 તું એ સુધારી જૂઠા આ જગવાસીઓની,
 નેત્રે પગથી તારું તેજ અમમ્ય આંજો.

સેવાજી માર્ગ પ્રભુના દરબારનો છે,
સેવાજી ધર્મ સહુ ધર્મનું તત્ત્વ એ છે;
પ્રાણી સમગ્ર મુજ પ્રાણજ બન્ધુ મારાં,
કલ્યાણકારી અહીં માર્ગજ માત્ર એ છે.

તોડી દિવાલ જડતાની પવિત્ર સ્નેહે,
ભ્યારે ઘશે હૃદય આ સહુ એકમેક;
ઐતન્યની મળી જશેજ પવિત્ર ભ્યોતિ,
ભ્યારે પ્રકાશ પડશે પ્રભુની પ્રભાનો.

છો મોક્ષમાર્ગો સહુ મોક્ષ યથેષ્ટ પામે,
આકાંક્ષી સ્વર્ગસુખના સુખમાં રમે છો !
કર્તવ્યસિદ્ધિ કરી પ્રાપ્ત પવિત્ર સ્નેહે,
બન્ધુ સખા સખી ભગિની વિરામવાનાં.

એ તેજ બહેની વિલમ્બે તુજ મર્તિમાં દે,
ને એ પરાર્થ પ્રકટે તુજ આત્મમાં દે,
એ ભવ્યતાની પ્રતિભા પડતી અનેરી,
તેને પ્રણામ કરી હું વિરમું ભગિની !

ભગવતી ઉપા

ભગે ઉપા ભગવતી દિનમાન ભેની,
પાડે પ્રકાશ પ્રભુને તમ સર્વ ધોતી,
મર્ગો યવ ધીમદિ સ્વચ્ચિતુરંગમસુ ।
બોધે અમૃત્ય કંઈ મંત્ર અમમ્ય એવા.

ઉત્સાદિની સુગ્રહેણી બાનિકાશી,
ભયોતિર્ભયો વિમલ રોદની ભય મર્તિ:
ભગર્તિ પ્રેરતી પૂરે નવમેતનાયી,
મદ્ધર્મ એવ પરમેષની આદરૂર્તિ.

બાગે અગીર્ષ અસુષા ઉરભિજનને,
બેઠે જિખારી પડ આન્તગમિન્નતાને:
પાપાણ્યનન્ધન વિખેરી જ પાગનન્ધી,
આ માનુષી જીવન પર્મથાથી ઉભજી.

સ્વમી મોહમલ ઉરે પ્રીતિ પ્રાણ સીએ,
કર્મભૂષણિ કમી એનનમૂર્તિ ગદાએ:
બોધી પદાઃ જડના અપરોપના ને,
એ એક પ્રાણ વદવે કમિની મનારે.

ખીલે નવાં પ્રેમ્ય કેમલ બાલિકાનાં,
મોંઘા સુમેધ લણી મંત્ર પતિપ્રભુના;
સ્વામીગૃહિણી બની આર્થ સુલભસ્નેહે,
એ હિન્દભાગ્ય નિજ અંક ઉછેરી પાળે.

પત્ની પૂજે પતિ પતિ પૂજતો વડીલો,
ને બાલકો સ્વર દરે કુલગાનના ત્યાં;
ગાળે સુકંઠ તહીં કેદિલગાન રમ્ય,
એ સ્વર્ગસ્થાપન તણાં સુર ગાન ગાવ.

કર્તાબ્યમાર્ગ પ્રભુતા લણી રહે વહ-તો,
ને આત્મશક્તિ વધતી નિજતેજ આંજો;
દેવોક્તિ ગર્જતી રહે મનુ-દેવ સાક્ષી,
“બ્રહ્મ્યો સમસ્ત જડ ચેતન એક આત્મા”

અદ્વિત્યા શુભાક્ષર સર્વભૂતાશયાસ્થિતઃ ॥ મ. ગી.

ઉન્નત પ્રાણપ્રકાશ

જ્યાં પ્રાણનું વહન ઉન્નતગામી દીસે,
જ્યાં એકતા પ્રકટ થાય ઉરો ઉરોની;
જ્યાં જ્યોતિના કિરણ છાઈ રહે પ્રકાશી,
કર્તવ્યસિદ્ધિ બસ સેવક સેવિકાનાં.

જ્યાં 'ભાઈ-બહેન' કહી નેત્ર હમે વિશુદ્ધ,
જ્યાં 'ભાઈ-ભાઈ' ઉચરી હૃદયે ધસારતાં;
'જ્ઞાતા-પ્રિયે' થી જહી પ્રાણ પ્રકાશી બેઠે,
ચૈતન્ય ફેલી પ્રકટે સુપ્રસન્નતાનું.

-૧૧-૦૮

પરિતાપ-પ્રાર્થના

સહન દેહે ના થાય, વહન હૃદયે ન કરાય;
'ગહન પાપપૂરું' હાય, પિતા ! ટાળશો હવે.

વર્ષ વીતતાં અનેક, હર્ષ શોક ને વિવેક;
સ્વર્ પાપે અભિષેક, પિતા ! લેખશો હવે.

પાંખ તૂટી છે સર્વ, આંખ આટોપે મર્વ;
સાંખવા હુ અસમર્થ, પિતા ! પૂછશો હવે,

સ્નેહસંબધી દૂર, દેહ સૌંદર્ય કર્મ દૂર;
વિશ્વ જાણુ સૌ દૂર, પિતા ! પાળશો હવે,

x

x

x

આપ દેહે ઉપચાર, આપ સ્નેહે સંચાર;
દેહ અન્તર અધાર, પિતા ! ટાળવો ઘટે.

આપ પાવક પતિત, આપ પાલક પીડિત;
આપ મર્વ હૃદય રિય, પિતા ! લેખજું ઘટે.

આપ રક્ષણે સમર્થ, આપ આનન્દે અર્થ;
આપને ન આમ વ્યર્થ, પિતા ! પૂછતું ઘટે.

આપ રનેહીના રનેહ, આપ દેહીના દેહ;
આપ ઐહિકના મેહ, પિતા ! પાળવો ઘટે.

પિતા ! રનેહનું સ્વરૂપ, ગાનગીતા સુખરૂપ;
હૃદય જ્યોતિ તદ્દરૂપ, માર્ગ સૌપિવો ઘટે.

૨૦-૧૨-૦૮

સમર્થ સખા

સ્વામી સમર્થ સખા ।

હૃદય હૃદયના બ્રેહ વિનિમયે

પ્રાણો પ્રબલ યતા;

શરીર શરીરનાં શુદ્ધ સ્વરૂપે

પ્રેમી પ્રકટ યતા;—સ્વા०

સ્નેહસુપાન્વિત ક્રોમલ હૃદયે

માનવ દેવ યતા;

સખિ સખા પ્રાણુ પોતે પરસ્પર

સ્વર્ગી સ્થાપિત યતાં;—સ્વા०

બાલજીવનવય નિર્દોષીના

તંત્રી તરુણો યતા;

નૃદ જીવન પ્રણુ પાલક પોતે

સદાસ સદૈવ યતા;—સ્વા०

ક્ષણ ક્ષણના વિજ વિજ વ્યાપારે

કલેશ કલહ યતા;

નિર્જલતાના પાઠ પઢેલા

માનવ દુઃખી યતા;—સ્વા०

દષ્ટ કુદષ્ટે દાને અદાને
દેહી દોગિન થતા;
સખલ સદય પ્રભુ પાવક દષ્ટિ
પાપી પૂનિત થતા;—સ્વા૦

લીલા અપાર પ્રભુ સંકલના ઐ
સૌએ વિસ્મિત થતા;
દાન દયા ક્ષમા એક કૃપાથી
સુખી સકલ થતા;—સ્વા૦

ઐહિક આત્મિક માર્ગ સુધારક
સ્વર્ગીય સ્નેહો સદા;
માન પિતા સાખ સખા ભગિની
પાવક રૂપ સદા;—સ્વા૦

૫-૧-૦૬

સનમને સવાલ

જગન દિવ્યની રેખ પ્રવપાંદી,
પરાગો સૂધે ને સંધાડે, સનમ
રચી દેવ બાધા ગમે દેવતા,
રચાવી રમાડી ઉછેરે, સનમ !

મનુ-દેવ બ્રહ્મે ગૂચી સાંકળી,
કમે પ્રાણ મોના સ્પર્શે ત્યા, સનમ.
અમમ પૂતળી સ્વર્ગયા ત્રિતરી,
પથારો પૂછુ ભેદ ત્યાના, સનમ !

સમીપે છતા કાં વગો દુર શા,
કહો અન્તરે ક્યાં સમાવુ ? સનમ !
મહા મન્દિરોગા ઉકેલી ઝગ્યા,
કરી યજ્ઞવેદી ધખાવુ ? સનમ !

કરી પૂતળી લાડિલી છોટીશી,
રમી ઘોલકરી ને રમાડુ ? સનમ !
લીલાં ખેતરોની લમી કુચમાં,
મધુપાક તેના જમાડુ ? સનમ !

અનેગ દ્વંદ્વભાવના કુંજની,
 મને તો મુગન્ધિ સુધાકું ? સનમ !
 પ્રકાશી વિરાજી પ્રભા પાથરી,
 કહો સ્વર્ગને અહીં જિતારું ? સનમ !

જગનબંધમાંથી જવું છે જિએ ?
 કહો તો જગતને ઉપાકું ? સનમ !
 વિપમતાતણા વંભવો ને ખૂંચે ?
 મક્લ વિધને પાપ આપું ? સનમ !

દ્વંદ્વ મુકે શું આ તમારું જુએ ?
 મમાધિરથ ચેગી ? જગાકું ? સનમ !
 સૂતી રાહ જોતી ચિલા શાપમાં ?
 કહો પાદ સ્પર્શી જિકાકું ? સનમ !

ભજે ને મીરાં કૃષ્ણને એકલો ?
 હું રાણો બનીને વિવાદું ? સનમ !
 રીઝે સત્યભામા કલા કૃષ્ણથી ?
 બની પ્રેમયોગી રીઝાવું ? સનમ !

ભમી ખેલ ખેલી રમી જાદુમાં,
 બધાં ક્ષણજાદુ બનાવું ? સનમ !
 સૂકાં જંગલોના પ્રવાસે જતાં,
 કહો રાનમાં સાચ રાખું ? સનમ !

દ્વંદ્વવીતી અંગારને પાથરી,
 પથારી પરે ત્યાં સવાકું ? સનમ !

ઊડા અન્ધકારે રૂઘી ગાનમાં,
ઊન્હાં આંસુનાં પાન પાઉં, સનમ !

વટો કે ખીલો કે વિકાસો સનમ !
વિકાસો વિલાસો વિરાગે સનમ !
સનમ શું ખુદા ! શું ખુદા શું સનમ !
સનમ એ સનમ એ સનમ એ સનમ !

૨૨-૧-૦૯

પવિત્ર તેજ

પ્રભુ! પગમ પ્રાણુ! આપ હો અનન્ત,
આપ વામ હૃદય હૃદય ને દિગન્ત,
દષ્ટિ અન્તરે ડીતારૂ તેજ ભેવા,
અધનાગની અનિષ્ટ છાપ ઘોવા

બ્યોમ વાયુ અગ્નિ આપ પૃથ્વી છેલી,
સૃષ્ટિ પરભૂતની બધી બનેલી,
દયા એજ આપની પ્રભુ! અમાપ,
પડે હૃદય હૃદય એ પ્રતાપી છાપ

મળે પાપ પહો મમય દૈવ સુધીનો,
ક્ષમા પ્રાપ્તિને પવિત્ર એ યવાનો,
ક્ષમા આપની અમાર સર્વ રચાને,
શુદ્ધ પાપનાપદ્મથી યવાને

નયન આમથામ સૃષ્ટિ આ વિનોદે,
કૃતિ અદ્ભુતા નિતાગી શુદ્ધિ ચાકે,
આપ ધ્યાનનુ અસીમ મુખ મેવા
પ્રભુ! પમ એ શીખી પ્રમાદ લેવા

પ્રાણી માત્ર આપનું અંગે રૂપ,
કેમ મેલું એ ન આપનું સ્વરૂપ /
દયા દાન દગાધર્મ પ્રાણસેવા,
જનન દૈવી ક્ષય દૈવી અત્ર રહેવા

પ્રભુ! આપના અગાધ જ્ઞાન શક્તિ,
પ્રેરતા અનેક સદ્ગુણો સુરત્તિ,
ભજી જ્ઞાનતેજ વિશ્વમા સુહાવ્ર,
રમુ એ પવિત્ર તેજમા સદા હુ

૨૮-૧-૦૬

આશા

સતી સિદ્ધેશ્વરી સંસારનો શૃંગાર આશા;
મનોમલલભેગની મતિવાહિની સંચાર આશા.

સ્વર્ગોપી સાથે સરી પ્રમાણમાં એ માય;
અનંતનંતસહચારિણી આશા અમર નિવાસ.

વિયોગે યોગિની સયોગિની સાક્ષર આશા;
હૃદયની વાહિની ઉદ્ધારિણી આધાર આશા.~સતી૦

ક્ષણમાં સખીસહ રાજતી ક્ષણમાં કરે વિરોધ;
એ તુજ રાગ વિરાગનો એકજ આવે ક્રોધ.

નિરંતર મોહિની ઉત્સાહની ઉમંગ આશા;
મદા મદવામિની પરમામિની નિગમંગ આશા.~સતી૦

જીવનવેલી ખીલતી સુગન સુરભિ પયરાય;
આશા આશ્રિત મોહના પરાગ ત્યાં પયરાય.

ઢિરે આધાર જીવનતારનો સુરાગ આશા;
હૃદયના ગગનો અનુગમ એ વિરાગ આશા.—સતી०

તુજ તેજે છે જીવણું તુજ સદવાસે વામ;
ગોમ વિમોગ સખી ! શમ્યે પ્રાપ્તિ મહિ સુવામ

મનોમય વેગની ગતિવાહિની મચાર આશા;
સતી શિદ્ધેશ્વરી સસાગનો યુગાર આશા.—મતી०

—૧૨-૦૯

દેવગણ-ઉત્થાન

આભાસ માત્ર પરિવેશ મધે છવાયો,
ત્યા દેહની વિનશના વિશ્વાવસાની
આત્મા પ્રપાથ મહી શાન્તિ અનુભવીને
આ માર્ગમા સરવ સાત્ત્વિખ્તા સુખાંકે

x
વેદાન્ત મલ વીતી જોતમ એ મિધાએ,
ને ખ્રિસ્ત એ અવશ મનુ વિગળ ચાલો,
બ્રહ્મર્ષિ ગજન્નપિ સર્વ અગમ્ય કાન્તિ,
રાજ વિગળ સહુ શાસ્ત્ર લખાઈ ચૂક્યા

વીત્યા મુગો સ્થલ ક્યા બહુ નામ જોયા
નીતે પ્રકાશ ત્યમ અન્તરના અભાવે,
ખીલે પગમ તદી મુજ ગ્યા મધુપો,
એ બ્રહ્મમા મધુર આ જગ છે રસેશુ

ચાલી ખુજેથી અદી ભારતવર્ષના કો,
પ્હોચી વડુ મુરખથી જ અમેરિકામાં,
કે મોક્ષુ અમિત દષ્ટિ દગો મીચીને,
સર્વત્ર સકલિત લ્યોતિ અનન્ત પેખુ

વાયુ વહે પ્રજા તત્ત્વ મલિનનો ને,
આની પડ્યા પધિક બોપહીણા બધાં ત્યા;
પથે પડેલ પશુ નિથલ ના જવુ ક્યાં,
જેઆય જ્યા હમડી જાય સ્વભાવવાસુ

ઠાડો મણો ! પરમજ્યોતિઉપાસકો દો !
દોગે પ્રવાગી તિમિરેથી પ્રકાશપથે,
દિ-વાસ સર્વ પ્રભુના પ્રભુતા વિકાસો,
આ લોહમાજ પગ્યોઠ સુધાગવાનો

× × ×
દેવેન્દ્ર માનવ સમીપ દામા રહેશે,
મેટી પ્રકાશ પૂજ્યો પ્રભુનો પ્રીતિથી,
તો સ્વર્ગના ઉધકશે મધુ હાર સહેજે,
ને પૃથ્વીના પડ ઝાડી નજમા ભરાશે

૫-૩-૦૬

પ્રભુમય પ્રવાસ

લીલા અનન્ત સદુ અદ્ભુત વિસ્તરી આ,
 રાધા અનેઃ ગણુ પ્રેમ-પ્રભુવિહારી,
 હાધ્યા પ્રવાસી મળી એક ખીન્નની માથે,
 પોએ પ્રવાસ જરી પૂર્ણ જ લક્ષ્ય સ્થાને
 ભેગી પડ્યા સદુ અનન્ત પ્રવાસમા એ,
 સાહાય્ય રામપ્રભુપૂજનમાથી પામી,
 પૂજા નિમિત્ત કરી યસ સુસાસ્ત્રિકા એ,
 પામી પમાડી મૂકી જાય કુગન્ધિ મોઢી
 એવો પ્રવાસ કરી હું ય ચૂંચો પ્રભુજી ।
 વાધ્યો પ્રવાસસહવાસી જ સમિતહીન
 ના જાન તાર તમ એ નહિ લક્ષ્યવક્ષી,
 એ કાઈ દીન ગણુ ચેતનહીન માવ
 જેથી લીધો જગતને પણ પાડુ મારી,
 જેથી લીધો જગતની ય કીધી ન પરાં
 પાપાણુ કેમ પણ જેથી જનામ સાવે ?
 એ ભાગ જેથી મુજને ય નીચે ખમેડે
 પૂજ્યા રસેશ પણ એ સદુ ભાવદીન,
 પૂજ્યા પ્રભુ પણુ ન આત્મ કદીય ખીદો
 જે વડયભાવ હિર-આત્મ જધાન દુઃખ,
 એધ તરા નિમિ ના ખડકાં ચૂંચ

હાયાં પ્રભુ સમી બધી ઉરવાગ્જનાઓ,
હાયાં પ્રભુ સમી દેહોર અવન્દનાઓ;
શેષે ઉપાદી તુજ સિધ્ધ પ્રવરણને આ,
આરી જશે ફરી અનન્ત સમાધિકાલ.

નામું પ્રભુ! પૂણું પ્રભુ! પદપંકજે હું,
વામું બધું વિરમી આત્મ તહીં વિભોકુઃ
છાવો પરાગ કર્મ તેજ અગમ્ય જિક્યાં,
એ વંપમા નવન અન્તર સર્વ હૂએ.

ફડું પદ્માડ ફડું વારિધિ દેડી દેડી,
ફરી મીમા જગતની મહુ વિશ્વ દેહુ,
એ સત્ત્વ ચૂમી મહુ મારી મોમ ત્યાનો,
એ પાન ધ્રુલ-પ્રભુ-આત્મમહીં વિભોકુ

પર્વા ન કાષ્ઠ જગતની જમને ન મારી,
પર્વા ન વિશ્વતી ન વિશ્વ મને પ સેએ,
ત્યાં સ્નેહ-પ્રેમ-પ્રભુ જ્યોતિ મૂમી રહેતાં,
ત્યા એકતા ભર્યું સુસાન્નિદ ગમ્ય તત્ત્વ

હું છું પ્રભુ, પ્રભુ હું છે સદૃ એક શિવ,
એવા વિનિમયની જ્યોતિ જ એવતી એ,
દૌર્જલ્ય આવુ ક્ષત્યે પડી ગખવું કા '
જ્યોતિ વરેણ્ય પૂજ ત્યાજ વિલીનવાવુ

મોહનીચક્ર

પુગ પ્રાચીન દેવોએ સેવેલુ નિત્ય મિદ્દ ને,
અનાદ્યન્ત સદા શોભે દ્વદ્વાલીતજ તત્ત્વ તે

શોધી વિચારી વિગ્ધી ભિતપો ભૂમિએ
એ પ્રાણને કંઈ અમખ્ય સુવન્દનાઓ,
ખોદી પદાડ નિધિનેય ઉનેચી નાખી,
ફેદી બધુ જગત બાળી જનાતુ ભગ્ન

વિશ્વનિ તાતની ચોળી ઝોળી જૂત વા ધરી
કંઈની સ્નેહના રંગે મોળી અમ ચાવરી

x x x

મંજલો પૂર્વના છોડી નરા પ્રેમાર્થ સાધવા,
દેવની દષ્ટિએ જોતા ધૂમ મોહનિમિરમા

પ્રભુએ સોપેના સ્વચ્છન સમજા ખૂન નિગખ્યા,
વિધીએ નિર્મોહુ મુદ્દ જટિલ બારી અનુભવ્ય
મદા ધૂમધુ ધુ કે જન પશુ સદ્દ મિત્રમય દો
પ્રતા આજે કા આ મળતી જમમા ફર હરુતા !

ભર્યું છે વિશ્વમાં જન્મે સુધા ને વિવરું જલાઃ
પામે ત્યાં વિરલો કાષ્ટ પ્રેમમોદણુ મોજવલ.

ખીસ્તું રૂપાણું જગ લાડખરું રસીલુ,
ને વિશ્વમોદની જવાઈ પ્રતાપવન્તી;
તેમાં અનન્ત જામણે લટકી વારાતાં,
વંદિધ્ય બધન અનેક અનુભવાતાં.

બધાતાં બંધને એવાં રૂતિઓ ભોગવાય છે;
રામદેવ વિદ્યારોમાં જાવના કેળવાય છે.

આત્મા વિશુદ્ધ સદુ આધિ ઉપાધિહીન,
એ સેત્ર્યમેવકની સાકળ માવ જુદી;
એ ભૂંગ ઈદ કામેજ વિદ્યાર ખેતે,
હોડી વિમોહ સદુ દૃષ્ટિમ પ્રુખ્પકરો.

દેખું ને દાખું આ દશ્યો મોદનીચકમાં નર્પા;
રાજસી તામસી ચિત્રો મહતિપદ ચીતર્પા.

અજન ધૃત્યળી ધૂંચાવાની પ્રવાણુસુચકમાં,
રૂપ સ્વરૂપની ભૂલાવાની વિમોહની જલમાં,
અજન પર એ સાથે સાથે પ્રમેગ મહો પડે,
અવળ મવળી લ્હાણો લેતા અહો સુખ માપડે.

પ્રભુની વિસ્મૃતિમયી રાગ ને મોહ ભોગવી,
બધાના બધને એવા જામણે લટક્યાં કરે.

ચૂષો શરીર બદલો અધિકા સ્વરૂપો,
ખેચાઈ બેટી વળગી મદુ બળ ગૂચો,

બંદો એકલો

હુ તો મુમાફ? ખલ્લમા ખોવાયનો ને એકનો
આ મૌ મુસાફર કાફલામા હુ મુમાફ? એનો

સારી વહામા છે જાતી ઇસ્તી નાદુગીરી
નાદુ સનમના પાવનો હુ પૂજનાગે એમ્લો

આનમ રમે છે મોજમા જમા ઝમોડી ઝમમા
એ રગને લીઝવનારો હુ ફકીર છુ એમ્લો

આરમાનને ખેસા ભરી પહાડો કરે વાતો છૂપી
એ વાતને છૂપાવનારો નળુબેદુ એમ્લો

વહેતી નદી આ ફેલતી દગિયાવો ભેડી પડે
એ ભેટવાનો હુ અબેદાન-અમ્લાફુ એમ્લો

સાગર સૂતો ત્યા ધૂવે મોજન ઉછાગે આજમા
એના લીપ્તો હું ફૂંકીને ડહોળનારો એમ્લો

આ જગલોમા રેલતી સોશા ઝપ્પુઓ મામટી
એ જગલે આજોગનારો ફૂદનાગે ગેનો

આગળ ડાચે એટલું બેઠો ભણે બ્રહ્માના,
હું વિચિત્ર બેઠો મધ્યે બ્રહ્મ જિતાર એટલો

તાગ લપાતાને જાણતા સૌ હમ મારી દશા,
દૂડા જગતના હાથમા હું રીઝનારો એકલો

કો શુકતારા એકલી રસમોળ ચર્ચ ખૂટી રહી,
પૂન પ્રસાદી પામવા સેવક ઉભો છે એકલો

આ શાન્ત સાધુતાભરી ચદા વિન્નિગલ્ય એકલી,
હું બહેનનો બન્ધુ વિયોગી બહેન સગે એકલો

આ રાત્રિની છાયા રહે અંધાર જાડીને સમરી,
હું આવતા જતા તિમિગને બેઠનારો એકલો

સૂતું જગત સૂતું બધું જોતા મૂની આખો બને,
હું આસુના પૂરો રહી રેલાવનારો એકલો

મારી જઘાના નૂરની ડુગ્ગત મહી હું એકલો,
આકાશના આ નૂરમા મહો ખુનાનો એકલો

૧૯-૪-૦૮

દેહે વીંટાઇ ભવકાદવમાં છૂંદાઇ,
પાછાં ઉઠો અવનવીન કીડા બનીને.

આનને ગદંબો જેવાં સંસારે માનવી ભયાં,
લાધેલો ભાર ખેંચીને જાય સૌ તિમિરે સયાં.

ના ઉપદેશિ નહિ જીવનધર્મ સૂત્રે,
ના ઇશ્વરના ના પરભાવનાઓ;
દેહાત્મ દેશિ ત્યજી પાર ન જુદિ પદોંચે,
ગંગેા વિવેક નથી સત્ય નિહાળવાનો.

x

x

x

શાન્તત્વ દેશિ કરજો પ્રભુ ! દીન હું હું,
છેડાવજો પ્રભુ ! પ્રસન્ન કૃપા પ્રસારી;
કે આપતુ કિરણ શાન્ત અગમ્ય આવી,
આ જાનથી કરી વિમુક્ત સુપંચ સ્થાપે.

૬-૪-૦૬

પ્રાર્થના

વહે પવન સામટો પ્રખર તાપ બાળ્યાં કરે,
 ઠાડે તિમિર માર્ગમાં દુઃસ્વ ધૂધવાયા કરે:
 પડે ન પથ દષ્ટિએ જીવનમર્વની શી ગતિ ?
 પિતા ! ધરમનાથ હો ! શિશુ-હડગવત્તુ મન્મતિ

પ્રભો ! તુજ પવિત્રતા દુઃસ્વ દેહ આત્મે વહે,
 પ્રભો ! તુજ કૃપા સદા વિમલ કામલોર્મિ બરો,
 પ્રભો ! પરમજ્યોતિ આ નયન તેજસ્વન્તા કરો,
 અને જીવનમા બધે પરમ ધર્મજોષા ભરો !

મનોગલ નથી પ્રભો ! સમલતા પ્રમગે પૂરી,
 વહે જીવન સતપથે અમિત ભર્ગમા ઉન્નવળી,
 હળે નયન શીથ ને દુઃસ્વ દેહ સાથે નમે,
 કૃપાતુ ! કગણા કરે ત્રિવિધ તાપપાગો શમે

ગહે જીવન આ સદા તવપદે પ્રભુ ! ઇન્દ્રિયો,
 ગહે અમરસૂચિતમા તન પ્રભુ ! સદા વાન્ધુ'ં જો

ભાઈબહેની

પિતાના પાપમાં આલોટનારાં;
અમે આકાશમેદુ ભાઈબહેની.

શમુદ્રે વહાણુ વાયુમાંય માલે;
સુકાની માધનાનાં ભાઈબહેની.

જળે અંગારમાં સંમાર સુકા;
અભીના છાટણામાં ભાઈબહેની.

ઝરે આકાશ ને પાતાળ ફૂટે;
લિંડાં લિંડાણુ બેઠે ભાઈબહેની.

પડે પહાડો ઝપાટે વીજળીઓ;
અનાદિ કાલ ઘટે ભાઈબહેની.

ભડે તારા મહો તોફાન ખેલે;
ગમે ત્યાં વદાવળેલાં ભાઈબહેની.

ખીલે આકાશ તેજેને ભરણે;
પ્રભુઅંબાર પૂજે ભાઈબહેની.

રમે તેને પરાગો હોય હોયે;
પ્રભુગીતો ગળવે ભાઈબહેની.

ફેડો સસાર હાંસીમાં ફસાતો;
ક્ષમા ઔદાર્ય રેડે ભાઈબહેની.

કવી ગીતો પ્રભુનાં ગાઈ રાયે;
પ્રભુને પાપ ખેલે ભાઈબહેની.

૨૪-૪-૦૬

ઉદ્બોધપ્રાર્થના

મણિત મણિતાં લેખાં મોટાં ગૂંચાઈ પડે અને,
મગજ ચૂંથતાં તેનો પાઠે પમાય ન તેમ ચે;
પ્રભુ! જીવન આ જીવ્યો ને છે હજી જીવવું ધણું,
મનુજીવનનાં કાટિ વર્ષો ક્યમે ન પૂરાં થતાં.

કુસુમકલિકા ખીલાતામા ખીડાઈ ખરી પડે,
અનિલઉપશ્વો ભડી ભડી પરાગ જ આથડે;
જગતક્રમ આ સુક્રાતામાં સમીર સુક્રા થશે,
નયન ફૂટશે દેહે જાખો બિન્હી ભડી લૂ થશે,

વીતક વીતતાં વાવાઝોડાં ગૂંચાઈ પડે બધે,
મનુજીવનના અલ્પાયુધી પરાગ સુક્રા બને;

પ્રભુ! રસ વહો રેડો શાન્તિ ક્ષમા પ્રસરાવન્ને!
કિરણ ઉજળા અંધારાને ખસેડી પ્રસારન્ને!
સુરભિ અનિલો દ્વિયાવન્તા પિતા! કરુણા ભરે!
પરગ પ્રભુ! હો! શાન્તિ રોહે જગત્ક્રમ આચરે!

સ્વપ્નભ્રમ અને પ્રાર્થના

સ્વપ્નો કદીય નહિ ગોઠવવાં નવાં ને,
વીતેલ સ્વપ્ન સ્મરીને ન અનિષ્ટ રોવું;
રાત્રિ અને દિવસના પટઅન્તરોના,
અન્ધાર તેજ મહી ચેતનતા ખીલવતી.

પૂજી પ્રભુ હૃદય ભક્તિની પૂન' જેલી,
ને પ્રાણની ભરતી પ્રેમનિધિ સમાવી;
રાત્રિ અને દિવસની કરી એક છાયા,
રાત્રી રમી જીવન સ્વપ્ન વલી જવાનાં

આ બ્રહ્મણે ઉદ્ધિ એ ન ગણે તરંગો,
આકાશ આ ન કદી તારકમાળ બેલું;
સંબધ તોય વીચિને નિધિનો અનન્ત,
છોડી જશે ન ત્યમ તારક બ્યોમ કે દી.

બ્રહ્માંડમાં જીવ અનન્ત પરમ્પરાની
માલામગદ્ધ સમકાલિનતા ભરેલી;
તેમાં વહનર ચિર ચેતનતા અજ્ઞાતિ,
એ તરવ એક રસરૂપ વિકાસ બ્રહ્મ.

માતા પિતા બાગિની બાત સખા સુસ્નેહી,
સંબંધી અન્ય સહવાસીનો માલિક આ;
જૂનું નવું નવું જૂનું વહતું સ્વરૂપ,
તેમાં પ્રબલ રહી ગૂંથણીમાં ગૂંથાતો.

સ્વપ્નો ઉડન્ત કદી આ ઉરમાં બરાતા,
સ્વપ્નો અગમ્ય કદી આ ઉર ગોડવે છે;
સ્વપ્નોની રમ્ય રમિકાર્મિ બરી સુહૃદા,
ત્યાં રામ્યતા પ્રકૃતિ ચેતનહીન મૂર્તિ.

માઈ બધું જગત સ્વપ્નમહોથી બાધુ,
ને એ વળી રામી જતું બધું સ્વપ્નમાંહો;
એવી અનેક બ્રમણામદો જિન્દગી આ,
બૂલી ઝૂમતી પ્રભુ ! સ્થિરતા અપાવો.

ક્ષન્તધ્ય નાથ ! ગણુજો સમણુ હું દીન;
હું તાત ! બાલ અનભિય જ્ઞાનહીન;
શક્તિ અનન્ત પ્રભુ ! આપની છે અગાધ,
એ પ્રેરણા પ્રભુ ! સમર્થ મને બનાવો.

પ્રાર્થુ છું સત્યની ઝાંખી આ નેત્રે જ કરાવજો;
ઉદ્ધારી સ્વપ્નસૃષ્ટિથી ધર્મસત્ય વરણવજો.

૨૭-૪-૦૬

ભાવી

ભાવી ખેત્રે ત્યા ખેત્રાવું,
 ધૃત્તિજાની આશામાં જાવું,
 જાધનમાં હેતે જાધાવું
 એ ભારી ક્યાનું ?

ઉદ્યાને ખીલ્લતા ફુલો,
 જગલમાં આભોટે પલ્લો,
 એ વિધીને ખોળે સુ મરો
 ભાવી એ ક્યાનું ?

પક્ષીની ખાખો સોનેરી,
 ધૂળ મહીં ઢકાતી ગ્રાખી,
 સોનાની રજ એ સોહાગી
 એ ભાવી કોનું ?

રોહ અને સેવાના દાનો,
 લેવા દેવાના અભિમાનો,
 એ મૌ આ જગના અનુમાનો
 ભાવી એ શાનું ?

મનુ માયા જે ચાતા જેમે,
 ડનનમોહ મુધાથી મીમે,
 ત્યા વિની નવાવા નહ ચોટે
 એ ભાની શાનું ?

પ્રભુહૃદયે યાયન્તા પેસો,
 શાનકિરણની નયોતિ વિકસો,
 રનેહ અને સેવામા સાષો
 ભાવી એ શાનું

૨૮-૪-૦૬

અસ્થિર તારક

ખરે તારો નભેથી તે અન્વક્તે જિનરી પડે;
અન્ધારી રાત્રિએ તેની નિશાની કાઈ ના મહે.

નભ તારકમાત્ર અનન્ત ગ્રી,
જડ એનાં ગર્ભ પાદે ફરતી;
સ્થિરતા અદ્વિત વધતી જડતા,
જડ એતન તેજ અગમ્ય ભરે.

ખીલતા ખીલવું એમા આશયે ના કમેા રહી;
મ્રજુની વિકૃતિ એ સૌ મહેને બહેજ વલ્લા જવું.

જિગ્મું જિગ્મું જિગ્મું શમવું,
પડવું પડવું એ અગમ્યને ભજવું,
ગ્રીને પછી એ જડતા અદ્વિત,
સ્થિતિ સાધન કોઈ ટકાવ નહે.

પથ એતન કોઈ દિને સ્ફુરશે,
મ્રજુના સ્મરણે નિજલાન થશે,
જડતા જડતાં કંઈ ચાન્તિ મળે,
ફરવાં પથ ચક્ર અનેક નબે.

કરતાં પણ ચક્ર મહોજ સદા,
 દુઃખ ક્લેશ તણા પડ્યા વધના;
 સ્થિરતા નહિ થાય ન રાક્ષિ વધે,
 કદી તેજ અનન્ત ન પામી શકે.

× × ×
 વિલીને તેજમાં જ્યારે પોને તેજ અનુભવે;
 ત્યાગીને ભણા ચેતને આપોઆપ જઈ શમે.

વિનિમય પ્રભુ તેજનો કરીને,
 નિજ પર સદુ ભેદ ભૂલવાના;
 પ્રભુમય નવચેતના પ્રભાવે,
 સ્થિર અતિ સ્થિર શાન્તિ રાજવાની.

૨-૬-૦૬

મહારૂં ભાવી

આને આ આમ્મ હોવાનાં,
એનાં એ દરેકો ભેવાના,
સૂકે હાથ સદા ધોવાના
આંસુનું ભાવી.

જીવું છું જાણી જીવવાનું,
હસવું છે જાણી હસવાનું,
અણચિન્ત્યું દૈયે ચડવાનું
આમ્મનું ભાવી.

બહાલાંની બહાવપ મોથેરી,
રોહીને રોહે હદ થેરી,
રોવાની લે-આપ અતેરી
એનું એ ભાવી.

જાયાથી તરુવર ખેંચાતું,
ઐત-એ યોગીજન સદાતું,
સફળે સમૂલ જતુંજ તણાતું
મારું એ ભાવી.

ઉદયિના પાણી ઉલેચ્યા,
 પર્વત ને ખોદીને ખેડ્યા,
 મહ તારક બાધીને ખેડ્યા
 મોડું એ ભાવી.

રાગ વિરાગીમા રત રહેતાં,
 યોગી માધક પાસ ન્હાતાં,
 સ્વસ્ત્રવિદ્યાની વિદ્યા જોતા
 મિથ્યા એ ભાવી.

ચંદ્ર જાગ્યો ને બાનુ પ્રકટ્યો,
 ઉદય થતા મહાજો એ રહાયો,
 મુદ્રામત્ર તિમિરમા જોયો
 તેજોમય ભાવી.

સત્યાસોના મત્રો મોવા,
 મન્નનની સેવામા રહેતા,
 કોઈ અમમ્ય પ્રકાશે ન્હાતા
 મહેવાનુ ભાવી.

પ્રમત્ત પ્રમદા

વાતાપને નિરખતી નભના પ્રદેશો,
બેડી પ્રગત નવપૌવનમુન્ધ પત્ની,
જેએ ન દૃષ્ટિ નહિ પ્રકૃતિ ખસતી એ,
એએ વિશ્વાસવન આત્મ ગ્હો વિશેષે

પૂર્ણિમા પૂરમા આવી પ્રકાશે ભગ્ની ભરી,
ચમત્કારે ચડી ચદા આની આકાશ ગિરરી.

નભ અમૃતમન્થનના ગિરગ,
ધન ઉજવવયા પડદા ગિરગા,
મહી તારકગ્ન અનેક જડયા,
હૃદયે વીણી મધગ્ની રમિકા

ચંદા ત્યાં એકશો એએ તાગનો માળ ગૂચની;
મુઝ્યા વાતાપને બેડી ભાવમાળા પરાવની.

x x x x

મમાધિ ગદમા નડી આવ્યો ઉ-માઁ દિનરી;
કડી લંબી ચઇ મુઝ્યા પ્રાણુમા પ્રેમ નોતરી.

ફર્ક મુખ ફર્ક ચન્દ્રિકા વણી એ,
ત્યમ ત્યમ વધુ મત ચિત્ત ગમે,
જીતગતી વિધુદેશની વિભૂતિ,
મદન મનોહર ગલ્પ ગમવાની.

પ્રભવતી મુખ મૌવનોદબવિતા,
ગમમદનર અગ ઉમ છાયા,
સ્મિત મુખ ઉ ચચલોર્મિ વ્યાપે,
રગ રમ રગ રાગના કુઆરા

ચક્રની ભરતી જેવા દેહે આવેશ આવતા,
પ્રમત્ત ચિત્તમા તેના ઉન્માદે ઉમ નિતા

દષ્ટિ કરી નથી કમી કલ્પ પ્રાણનાથે,
એ આમતેમ રંગે નિજ સ્વપ્ન સાધે,
રહેજે પ્રિયાબણી જરી ફરી એ લુએ છે,
ત્યા તો ચમત્કૃતિ પ્રિયા નવી કે સજે છે

દરેકો આવીને જામે પાછો પ્રાણનાથ ત્યા
વિલેકે "સ્વામીને આજે ભાવાનેશો મતાવતા

"પ્રેમના સ્થૂલ ભોગોમા નરો મામવિકાર છે,
"દામના સદમ યોગોમા શુદ્ધ પ્રેમપ્રમર છે

"પ્રેમમા પ્રજુની પૂજ દામમા વિકૃતિ નરી
"પ્રેમમા પ્રાપ્તની પુષ્ટિ કામમા જડતા ભરી

"ગુ હુ ને રમાડુ હુ વિગમે રમરાગમા,
"તેવુ ના ભાન આને કે આન એ આજ શીખવુ

“દેહન સાધને સાધી મગાધિ પ્રેમદેતની,

“શુદ્ધ પ્રેમમુધા પીવુ પ્રિય એ મર્વ જીવતી

“આવેશે જગી એ જે ચડે મો, નિદારમા

“વેડી પ્રેમના તરવો થો દુષિત દેહમા”

એવો ખ્યાલ કરી ઝમો નિરખો ત-રીચ્છિતિવિકૃતિ,
કાખા ચદ્રતણા પડે પ્રિય ગા નિઘત્તના પ્રેમતા,
ખેચાતી રસભેગ પ્રાણમન એ મર્વ તલ્લી હોમતી,
ગાત્રે માત્ર તથાપ કમ્પ રશે માયુ ધુણારી ગ્રહી

વિચોકતો વ્હાવમ ધીરતા બધો,

વિચાગ્નો અન્તરમા ગ્રહિ વશુ

જાણે બધુ કિન્તુ અજાણ્યુ સૌ મરે,

ઉરે ભરી કામન લાવને કહે

“પ્રિયે ! પ્રિયે ! પ્રિયે ! શુ કે ? કેમ શુ બહી લાગતી ?

“જાળી ગાનિને જોતા કમ્પી ! આમ જાહતી ?”

મહોન્મત હતી મુગ્ધા ન જાણે સાબન કશુ

ઉન્દામે જાળે દેધુ મેષા અગ ના મજે

નેત્રામા ચિરતા લાગી અન્તરે સમના ભરી,

પતિએ વ્હારજીની એ પ્રિયારો મોહમા ધરી

કમ્પનું કાળજુ એવુ ફૂક ઉન્નવાસ જાળી,

દેયે એ લાક્ષ્ણે જાણે પ્રકૃતિ જાળી પડી

અરેલીને ગાણુ ગાન જીભી,

જરા હસીને પતિને હસાવે,

લઈ કરોલે મૃદુ ઝેર ચૂરી,
કુણા કરોથી પ્રિયને દયાવે.

પતિના ચિત્તમાં જોડી જાગે છે ન્યોન પ્રેમની;
અશાન્નિગ્રસ્ત પત્નીને જગાડે મોહ-કામથી.

“શાન્ત થા સ્થિર થા ડરેલી! અંદા આ સ્થિર જો રહી;
“રાજે એ મરંને માટે એવું છે રાજવું સખી!

“અદા આ તેજની મૂર્તિ પ્રજુપ્રેમપ્રાતઃકૃતિ;
“કરો તું કેમ એ જોના થી બીતિ ઉર આ વચા?”

જતા ગયા રાજા જોડી દયામાં,
ન જાવ ભોગી મમજો પિયુનો;
જોખી બની દીન દ્યાર્દ જાવે,
પ્રશાન્ત મ્હેરે ચિત્તે પનિને

“જુઓ જુઓ જુઓ આવા! મોમમ, વિદરે બધા;
‘તારિકાટન્દમા વચ્ચે અંદાના અંમ જોપાલ.

“રમોન્મત બધા રાએ મલોન્મત બધા રમે,
“પ્રેમોન્મત પિયુ! એવું આપમે આજ રાચરો.

“કાન્ત! હું આપની મન્નિ નાથ! હું રામ્નિ આપની,
“રમદેવિ પિયુ! આજે રેવાંચા ગમ-આત્મની”

પિયુ જોના શાન્ત સમીર મિલનો,
રિમતોન્મખી વાચખેરો વિલોકનો,
પ્રશાન્ત ને એ અવિકાગી દૃષ્ટિથી,
પ્રિયા વધુ ચિન્નિત થાય ને વરે.

“ ક્યમ પ્રિય ! કંઈ નેપ શું જુઓ એ ?

“ ક્યમ સ્થિત ? કંઈ એહલીન દામો ?

“ પ્રિય ! મુજ અપગધ ક્ષામજો હો,

“ કેમ કંઈ ગની ગુઢ આજ બિમા

રીરે ધીરે ધસી આવે પિયુની ચોથમા પ્રિયા,
 ઊઝાળી રમવા એણે પ્રવલો એમ આદર્શ
 પતિની શાન્તિથી એને રહેતે ઔઘારન આવર્ધુ,
 પિયુનુ બોલવુ આજે લાગ્યુ નીન્મના ભર્ધુ
 આશા ભરિં જાધા બેઠા ઉચ્ચતા ધનરી પડી,
 દેહે શૈથિલ્ય વ્યાધ્યુ ને અન્નરે અધીરી ગની
 ચમેલી પુષ્પની રૂડી નિગધાર ક્ષતાસમી,
 નિરાશાથી બની અખી લે આધાર પિયુપરે
 ક્યાન્ત એ પ્રાગવાગીની પ્રામ પ્રમ ! લાવથી
 કાન્તે કીડાત્સુકા ધીરે રૂટે પાર્શ્વમહી ધરી
 જાતીએ દાનના તેનુ ગિર ને ચાચા ક હસે,
 બોળીના ભાવમા આજે નવુ એ પ્રેમ મથે
 “ શુ આ આમ થયુ આજે હેરે રી ભગની ચડી !
 “ શી લીલા આજ ખેલે તુ ની અધીગ આવડી !
 “ શાન્ત ચા બહાલી ! બે આ મૌ ગોમમ ગ્ન જાન્ત હે,
 “ શાન્ત આ ચન્દ્ર ને તાગ તાગ ચ ચન્દ્રને હમે
 “ શાન્તિ એ લક્ષ્ય છે સૌનુ શાન્તિ જીવનગિદ્ધિ છે
 “ પ્રેમ ને મંથમે એના પ્રાપ્તિ ને પ્રાપ્ત્યુપ્તિ છે

“શાન્તિની માધના માટે માપવા સાધનો બધા,

“વિનામો ને વિદારો એ ગાનના ભોગ છે બધા

“મજાણી મયમે વ્હાવી ! દિવ્ય પ્રાણુવિમૂતિઓ,

“વિકલ્પો સૌ વિભાસેના ત્યાગીને પથ કાપવો

“પ્રવાસે તીવ્રતા પ્રાણી પ્રેમ પ્રોત્સવ પામતા,

‘કેળી મયમી શક્તિ પ્રભુતેજ વિરામવા,

“દેશકાલથી સીમા પ્રાણીના પ્રાણ આવરે,

“તેમા દેહેન્દ્રિયપાત્રો આત્માને અધુરા પડે

“હુમ્તા કે હુમથુ એરી જીનિ આ લવમાગરે,

‘ચૂંકા ને બચ ને નીમ હુમી જલ માતને

‘મોહના રમત હુમી પ્રભુથી દુર છે જવ,

‘પડીને પાપપદ ત્યા અધારે નિત્ય ધૂમવુ

“દેહેન્દ્રિય ત્યા સુખો શાન્તિમા અર્પના બધા,

“વિગત ગમના ગદેતા પ્રનુને શરણે જા

‘વિનોદી લે લગુ ન્દાવી ! ચન્દા એ એમલી પરો

“શાન્ત ને મંયમી નજે પ્રાણનાથ પ્રતિ મરે

“આત્મે જિજ્ઞાસે ના શાન્તિમાં જડ ના થતી,

“મમ ! મેમમા ગણી હમે જિજ્ઞાસે માપતી

‘વિદેષ તણી ને તિ વિરોગે યોગિની નદા,

“મગીને પ્રેમન ઉમા મુખા શીતલ સાગી

- “ નથી ત્યાં શ્રમનાં કુખો નથી રાગાત્મ મોહની
 “ દેહનાં વૃદ્ધિહાનિમા એકલાને વિરાજતી.
 “ દેવી ! આ આપણું એવું સૂર્યચંદ્રાશુ દમ્પતી,
 “ માધી પ્રાણૈશ્વ ધીરે એ કૃતે ઈષ્ટપ્રતિ ગતિ.
 “ ચચલે ! ચપલે ! વ્હાલી ! દેહ ને આત્મ મંદલી;
 “ વિગળે પ્રાણને પોષી આર્પણે પૂજવા પ્રભુ.
 “ દેહ તો રથૂલતા માન જાજ નિત્ય વધારતુ,
 “ વિકારે હ્રમતુ એ તો જાજમાજ વિરામતુ
 “ હાલતું આપતુ પ્રાણી ચૈતન્યે રસ ભોગવે,
 “ આત્મચૈતન્ય ગડે ત્યા રમહીન બધુ બને
 “ રમચૈતન્યની શક્તિ એ જડે ગુદ્ધિ પ્રેરતી,
 “ પીતા પ્રેમ રમાનદે શાન્તિ નિત્ય વધારવી
 “ આત્મને ગજવા કાળે નહ મદિ માન છે,
 “ દેહના શાન્ત ભોગેમા આત્માનો અનુગમ છે
 “ પ્રકૃતિ પ્રભુની હાવા વિશ્વ આ સાધુતાલય,
 “ પ્રભુ ને પ્રકૃતિ એ તો દ્વંદ્વ એકજ અદ્ય
 “ નથી કે દોષ આ દષ્ટિ કેળવી શાન્ત ચા પ્રિયે ।
 “ શાન્ત ચા બોમ ચદા બે શી ખીલી માખીની ક્યા
 “ ચદા ને ચૂર્ણના દ્વંદ્વે ઝર પ્રેમસુધા મદા,
 “ એમ આ આપણુ વ્હાલી ! દ્વંદ્વ મારવમે મુધા.

“હું પ્રાણ તું પ્રકૃતિ એક અખંડ લીલા,
 “હું પ્રેમ ■ હૃદય સન્તત રાસકીડા;
 “હું સર્વ તું વિધુમુખી મુખી ! એક શક્તિ,
 “હું ઇષ્ટ તું સરલ પ્રેમવિશુદ્ધ ભક્તિ.

“હંદ આ આપણું જ્ઞાતી ! પ્રાણ ને પ્રકૃતિ સમુ;
 “ધમ્બું હું નિલ મહાનું એ પ્રેમાદૈતજ આત્મતું.
 “ધૂમવાટ ભરી જેમ સાગરે ભરતી શમે;
 “શમાવુ તેમ જો જ્ઞાતી ! આવ આ મુજ અન્તરે.”

x x x x

પ્રેમે વિકાર કદી દેહતણે દીરે ના,
 સ્વેચ્છાવિકાર કદી પ્રેમ મહી ખીલે ના;
 નિષ્કામ ભોગ મહી પ્રેમ પ્રકાશ પૂરે,
 એ દેહ પ્રાણ ઉર આત્મ વિશુદ્ધિ મારે.

અદ્રતાં શાન્ત રૂપેગી કિરણે જ્ઞાન દમ્પતી;
 પ્રેમાદૈતે ગળી મુખ્યા પિયુના પાસમા પડી.

તૃપ્તિ ને શાન્તિના ધીરા ઉદ્ગારો આસર્વા સમા,
 રહેજે સબ્દો સરે આવા પ્રિયાના પ્રેમભાવના.

“પ્રિય ! મુજ પ્રિય ! હો કમા કમા હો !
 “તુજ પથ તુજ દેશમાં હું ખેલુ;
 “પ્રિય ! તન મન પ્રાણની સમાધિ,
 “સદ્ તુજ રસ-આત્મમાં સમાવું.

x x x

વાતાયને નિરખતાં નભના પ્રદેશ,
 બેડાં યુવાન નવયૌવન શાન્ત પત્ની;
 રાજન્ત એ નભપ્રદેશ પ્રકાશ મૂર્તિ,
 તારાસખી વિદ્યુમખી મણુની પ્રતિભા.

૨-૭-૦૯

પ્રેમ અને પ્રકાશ

હૃદયકમલ વિકાસમા જોડે ધ્યાન પરાગ;
આત્મમધુપ ગુંજન કરે અંગ અખંડ વિરાગ.

જોડે આત્મ મંગ ગંગ,
વધે વિશ્વમા પ્રમંગ,
પ્રભુ ! પ્રેમના પરાગે પમરાય ત્યા રે, પ્રભા પૂરને સદા;
અનુપ તેજે આકાશે ઉભરાય ત્યા રે, કૃપા સારને સદા.

જનનીજનક વાત્સલ્યનાં ભગિનીબન્ધુ બહુ રૂપ,
પ્રેમપ્રેવસી પ્રેમનાં સુખમય યુગલ સ્વરૂપ

સ્નેહસાધના સ્વતત્ર,
મદા મોઘેગે મત્ર,
પ્રભુ ! પૃથ્વીમા સ્નેહો મોહાય ત્યા રે, પ્રભા પૂરને સદા,
કદી દેહીના દેહો દોહાય ત્યા રે, કૃપા મારને મદા.

સ્નેહસરોવગ્નીર પર વિહરે માનવહૃદ્ય,
અવિરત આસ્વાદન કરે ક્ષીરપ્રેમરસ અંશ,

હૃદયત્પિન્ના પ્રયોગ,
સુધાસત્ત્વ યોગ બોગ,
પ્રભુ ! મરણ શુદ્ધ સત્ત્વ સારવાય ત્યાં રે, પ્રભા પૂરજો સદા;
નિત્ય હંસે ક્ષીગતત્ત્વ તારવાય ત્યાં રે, કૃપા સારજો સદા.

દિવ્ય ધર્મ દામ્પત્યના રિમય ઔદ્ય વ્યવહાર;
ચિરઃશાન્તિ અનુપમ ભર્ગો પ્રભુમય પ્રેમપ્રકાર.

નિત્ય એજ જીવનવેદ,
ભણે પ્રેમનો અભેદ,
પ્રભુ ! વૃત્તિ વિશ્વપ્રેમમાં વળાય ત્યાં રે, પ્રભા પૂરજો સદા;
પ્રભુ ! પ્રકટ પ્રેમપંથ ન્યાં પળાય ત્યાં રે, કૃપા સારજો સદા.

ખીલતા કુસુમની આડે આવતા પર્ણને

મૃદુ કુસુમના બોળા માથી રિનતી, પર્ણ તુ !
કુસુમ વિખે તેને દમી કરે ક્યમ ચિંતુ ?
ભ્રમર ભમતો દહાડો નેવા સુખદ પગમની,
અગ્ની ભડકી ગૂચાતો એ ન પુષ્પ પડે જતા

ધખ ધખ યના ડિના વાયુ કુમાય નિદાવતા,
તદીં તુ કગ્ગે શીગી છાયા સુકોમલ પુષ્પને
પણ અનિનતી મીઠી લહેરે પરાય જડી ડાઠી
મધુપ ગીઝવે લાગે ત્યાથી ખમી દૂર રાચજે

મમ વિદપથી બન્ને માથે મળતીય ઉભવા
પણ પથ પડા જુદે જુદે વિગમ વધવા,
કુસુમ ખીનતો જુગે મેવા મુરમ સમર્પગી
ગુજ છવનતી મીઠી મવા જગે ગરિચને

ખીનુ ખીનુ યતી જો ને ન્હાયા' પસે કવિ નિપડે
ઉપર ભમી દુ' ગેઠે છે ગે કુમુદનિભાસને,
દગવગી રહ્યો વામે જુગે પણ ફરી ચુલ્લો
ક્યમ નહિ ખમી મે બન્નેયો કાલ સુરોગ તો ?

મૃદુ મધુ નમે પાતો બનો પિના મવિતા તણા
વિનતી વધીતો નવા અર્પો વિનાઈ જગો જાત.
બહુ સમયથી ખેવા ખીલી યવુ ગિર તુ અદી,
કુસુમ વિખી મેવા સોખી જગે પડી બે મદી

તુજ જીવનનો જ્ઞાતા । સીધો સુયોગ પિતા તણો,
સહગમનમાં માથે સંપી સંહાય કર્યે જાએ;
નિજ જીવનની લ્હાણો લેવી પરાર્થ મહી સદા,
સ્થિતિ મહી સદા સન્તોષીને સ્વમાર્ગ સુધારવા.

જગત નહિ આ જોશે સેવા સ્વભોગતણી કશી,
પણ ઉલટું એ દોષો દેખે નિરન્તર આંધળું;
ક્યમ તું બનીને બોળું ફેકે નિરર્થક પ્રેમ એ,
બધિર જગમાં બોળા ભાવો ગણાયજ મૂર્ખતા.

રસજીવનના ભોગો લેશે ઘડીકજ પુષ્પ એ,
ફુંક સમયનું આયુ એતું ખીલી ખરી એ પડે;
નહિ કદીય ત્યાં પૂરો ખીલે પિતા સવિતા પ્રભુ,
નહિ સહી રોકે દેવી તાપો ભર્યા હિતરશ્મિના.

કુસુમ વિકસે તેને પૂજા સીખાવ તું તેજની,
તુજ જીવન તું એકાકી એ વીતાવ પ્રભુમતિ;
તમ ધીરજના આસ્વાદોમા પ્રભુ રસ રેડશે,
તમ જીવનના ધર્મે જ્ઞાતાં પ્રસન્ન પ્રભુ યશે.

અધિક અધિકા આવા આવા નવા રવિ જિગરો,
અધિક અધિકા તેજે જ્ઞાતાં ! સદા નભ ફાટશે;
તિમિર શમશે તેજે ફૂટી પ્રકાશ પ્રમારનાં,
રસ વિકસશે દિકાલે સૌ અનન્ત ઉન્નતમા.

વિરલ કણ આ વિશ્વાત્માનો ખીલા સહ જીવને,
કુસુમ કુસુમે પર્ણે પર્ણે પરાગ દિને દિને.

દુનિયા

જશે શુ દુનિયા આમ, આમ જના નથી જવાનું ?
 ન્યાયીને અન્યાય ? વ્યર્થ શુ વચોવવાનું ?
 જગત નિયત્રણ કરે શુ તે પ્રભુ આવી વ્યક્તિ ?
 રાજા તારે મ આમ ? અરે ! મરોપરિ શક્તિ !

દુર્યુધ નિન્દા મહી સડેના પાપી આત્મા,
 રહે મુખી એ સ । મોજ માણે વૈભવમા
 ધર્મ નીતિના લક્ષ સત્યગ્રેમી ને યુરા,
 જોડે પીછાની જેમ જનીને ચૂરેચૂરા

અરે રાજ આ - તારી હોય એ મમથ પ્રભુનું,
 દિવ્યાત્માને અરે અરે કહી ના સહેવાનું ?
 અહંકારીના નમ્ર મના શુ ગુનામ મહેજ ?
 નિંદાની ગળા જુગી શુ સાજ રસે ?

પ્રભો ! પ્રભો ! અગ્નિન જાવી આ એવે આવે
 સમય જવા ને બોળાનો જે પાપીનો છે.

લયમન્દિર

મળશું મન્દિરીએ મહારાયા;
 રે જ્યારે રહેશે ન મારા પરાયા રે;
 —મળશું.

તૃણ કણ સત્ય સાચશું
 ને પોપણ જૂતજમ કાપા;
 તૃણ કણમાં પ્રણ બગશે
 ત્યારે જૂલશું જમની માયા રે.
 —મળશું.

પવ પવના પડછન્દા ઘેરાય
 પડે પાપના કે પડછાયા,
 રગ રગ વ્યાપે રામનાં ઘેન
 જાણે પૂણ્ય તીર્થમાં પછી -હાયા રે
 —મળશું.

ચબ્દ યથો ધ્વજ ખીલે
 ઉપાસના વાધી ને દેવ દેવ સ્થાપા;
 ખેલે પ્રભુ રાસ ખીલે જગત ખડું
 રમતા ત્યાં સર્વ એકજગ્યા રે
 —મળશું.

વીરા ધૂમે ગહેની લેશે ઓવારણાં
 ભાઈથી ભાઈ જોડાયા;
 તેજનાં વારો જ્ઞાણાં સોહામણાં
 સ્વામીના સ્નેહે સોહાયા રે
 —મળશું.

૧૨-૮-૦૬

જૂનાં ભડકાં

મણી જૂની વાતો સ્મરણપટમાં આજ બેઠી,
નથી રોવું તોયે ઉભરી ઉર ઔદાસ્ય ભરતી;
પ્રભુની ઇચ્છામાં મુજ જીવનસિદ્ધિ ગણી રહ્યો,
જતાં આ સંસારી કુટિલ કંડુ નીતિ રૂવતી.

હમેશાં હું સૌની અતિ દીન બની પાત્યું કરુણા,
બહુ વેળાથી હું વિનવું ઉર શ્રદ્ધા સહુ ધરો;
જતાં મોહા-ધોનાં હૃદય ક્યમ બોળા સુર સુણે ?
પ્રભુપ્રેમી શબ્દો પ્રભુસુત વિના સૌ અવગણે.

બધી જૂઠી જૂઠી ગણમથલનો બાર ઘસડી,
ગૂંથાવું સંસારે ખલ કપટથી સ્વાર્થ મચડી;
પ્રવાહે એ બહેતાં શીખવી બધી એ કાર્પણકતા,
બધા સ્વાર્થાધીનો ક્યમ ગ્રહી શકું બોધ કંડુ આ !

કૃપા મીઠી પીતા પ્રભુમય બધે મોખણ મળ્યું,
રહી દેવી ખોળે સરલ હૃદયે સત્ય ઠલવ્યું;
પ્રભુની સૃષ્ટિમાં ઉછરી પ્રભુને પંથ રમતાં,
નસીળે આ આવી નિરખવી લખી કેમ કંડુતા ?

સહો માખી બેઠો રડી રડી બધી આ કુટિયતા,
હલુ એની એ આ સહવી પડતી તીવ્ર કટુતા;
પ્રવામે પખીડા સહ લળી બિડી શાન્ત હું રમ્મો,
મળ્યાં સ્વાર્થી તેમાં ક્ષણ રમી રસીને દુઃખ ફૂળ્યો.

હલુ એ સૌ ક્યારે મુજ હૃદયને કેવલ હસે,
અને આ હૃયાના મૃદુ કરુણ ભાવો અવગણે;

x

x

x

હમો બહાવા હેતે પ્રભુસુર બધા એ અવનવા,
પ્રભુપ્રીત્યર્થે સૌ મુણી અનુભરી શાન્તિ વિરમુ

૧૪-૮-૦૬

નવાં ભડકાં

નહોતો મેં જાણ્યો પ્રિયપ્રિયનમાપ્રેમ દીધો,
શીખ્યો આજે આવી ગુરુગન નાજે આનમ બહોં,
હું તો બોગો મિત્રો સુહૃદ પ્રિય સખ્તો મધુ કુટી,
ન જાણ્યું એ પ્રીતિ પ્રિય પ્રિયનમાતી અટપતી

પ્રભુ મારો યાત્રી અતિ કુસય કરીગર સખા,
ભુલાવા મૂર્ખોને રમ્યુ અનિ રૂપાણુ શરીર આ,
રમી એ મોહ્યે પ્રભુન પ્રીતિને દૂષિત કરે,
વિકારી ભાવોમા જગ વિચરતા સ્વાર્થવમળે

હજો મોહાન્ધાને શરીરમુખતા સ્વાદ સધગા,
હજો ઇન્દ્રિયોની મૃદુ લલિત લહારો વિહંગવા,
પ્રભુની ઇચ્છા એ કમલ કુખી બનું વ્યર્થ લે-રે,
સદા મારે જોરી તૃણ કણ મહોં પ્રેમપ્રભુતા

બનાતી કે ખહેરો નહિ વહી સુણુ રાગકનડો,
બનાતી કે મૂળો નહિ વહી ચક્ર હિમ વચનો,
ગમે છે અધાણો નથી નિગખતી આ વિપમતા,
હવે તો હુ ચાક્યો હૃદય નથી જોતુ પીગળવા

અહીં તો મંસારે અનુમન બની જે વિચરશે,
પ્રવાહે લેગીને પશુપત બંધાને અનુસરે,
અને સાધે સ્વાર્થો લયપય બની ધાધય કરી,
મનાશે તે યાત્રી અતિ ચતુર ને પડિત તહીં.

હતી એવી ઈન્જા જગત સહ રહેજે લગી જતું,
પ્રભુપ્રીતે રહેતાં સ્વપર જનકલ્યાણ કરવાં;
વધારી એ આશા સરલ મૃદુ સ્નેહાળ હૃદયે,
અને અંતે આજે સહવી પડતી બર્થ વિપદ.

ધણાં જૂનાં સ્નેહી સમજી શક્તાં ના હૃદયને,
બધા બોળા ભાવે સમજણ વિનાના ગણી હસે;
હસો બહાલાં ! હેને સમજણ મને એ ન ગમતી,
નથી મારે એવી વિયમ શીખવી કાર્યસરણી

ભણું ભાં ધોવાતા રુદનવતી આ શબ્દ સવળા,
નકામી લાગે છે જગત પર એવી સરક્ષતા;
પ્રભુ ! પ્રેમી સાચા ! તુજ શરણ છે એકજ ખરૂં,
બધી લૂપી માયા જગતપશુના ના અનુસરૂં.

નયન રડતાં બોળા ભાવે અક્ષા ! ઉર કાઢતું,
સમજું પણ ના રોકાના એ ઊંડા ઉરના ઝરા;
પ્રભુ ! પ્રભુ ! અદા ? અદા જણી રહી કરમ દાખતું !
જીવનપથમાં રહેતાં રહાતાં પ્રભુચરણે જતું.

કદી ના કાઢને ફહેવા શબ્દો ઉમ વિલાપના;
સ્નેહ કે જે ને હો તે સદી શાન્ત વિરામતું.

સ્નેહના ક્ષિત રંગોમાં હંટાયાં બાલકો બધાં;
દમ્પતી ભગિની જન્મુ અન્ય સૌ ભેડકા ધડપાં.
પ્રભુની ભાન એમાં ને પડે જ્ઞાનપ્રકાશની;
હૃદયે જ્યોતિ ઝીલતાં એ બેચાપ જગતકો.

અંધારનાં આવરણ

સૂર્ય ગયો, સૂર્યનાં ભર્ગ સમ્યાં;
ભર્ગ યાચું, ભર્ગનાં પૂજન ગિક્યાં;
પૂજન જિહું, પૂજનનાં કાષ્ઠાણુ આયમ્યાં;
શ્રદ્ધા ગિડી, શ્રદ્ધાનાં તેજ ફૂળ્યાં.

ચિદાકાશમાં યે જાણે ચીરો પાડતી,
દિશાઓમાં અધિકાર ઝાંટતી,
ચૈતન્યને જડ કરવા મથતી,
સૂક્ષ્મ પર સ્પૃહના પડદા પાડતી,
પ્રાણુનાં આરોહણુ અવરોધતી,
સ્વર્ગનો મેલ વેરતી શમશમતી ધર્વરી

કેવલ સ્પૃહની જ સાધના સ્વીકારતી,
જડતાની સાક્ષાત્ પ્રતિકૃતિ જેવી,
અશ્રદ્ધાનાં અધાર ઓઢાડતી,
મહામાયાના રાક્ષસી ખેલ ખેલતી,
ગિતરી આ મર્ત્ય જૂમિ પર
માનવીને મૂઝવવા અને મોહમદ પાવા.

સુતે અધર અને અરણ્ય :
પ્રસન્ન તે પદ્મનાભે રોડે જાણે
પાપનેતરો પાપકંડ પાણે.

x

x

x

પૃથ્વી જડ છે; સુદૃઢ ચેતન છે,
જડની ઉત્પત્તિ રૂઝ છે;
સૂક્ષ્મો અવરણ્ય અને અરણ્ય છે.
ચેતનની ઉત્પત્તિ રત્ન છે;
રત્નમાં ઉદ્દીપ્ત અને ઉત્ક્રમણ છે

પૃથ્વીના આ પ્રચડ જોતપટમા
જડ ચેતનના એ દ્વંદ્વબોધના,
ભરતીઓટ અને ભૂકપના
બુદ્ધ ખેડાય છે સદા.
તત્ત્વોના તત્ત્વમા જ તોફાનના તાણાવાણા છે.
જલગણિના યત્રના જીવનપટ પર
રોયમડોલ નાચે છે આ
પૃથ્વીની પુરાપ્રાચીન પ્રચડ પર્વતમાળ,
અને ત્યાં—

ધકલ્લા જીવનારણ્યે

પ્રક્રિયો પાપપર્વત,

ઉદ્ઘાપાને કુંડ આશુ

જીવનારણ્ય આજન.

પાપપ્રાણનો કાગો પહોડ કડકડપો;
કારમો કાલઘૈરવ કાપો જાણે !

પોલા સંસારમાંથી સહેજે સરી પડતી,
અજ્ઞાનની આછી અને અણુધારી,
પાપના પડછંદા જેવી પથરી,
રતાંધળા ધૂવડની પેઠે અફળાતી અચકાતી,
અગાધ ઊંડાણની શાન્તિ સાચવતા,
ચેતન્યની ચિન્નગારીઓ ચેતવીને
જગતની જડતા ખંખેરતા,
અગાધ રત્નરાશિના ધૂધવાટ ધોરતા
આત્મભિધિ પર પડી.

તરંગે તરંગ તૂટ્યા;
ખડકે ખડકે ખડખડ્યા;
ધરધરાટ ધૂળ્યો;
સાગરની સીધી સપાટી પર ખાધરા ખાડા પડ્યા;
સર્વત્ર અસાંતિ અને આપદ્ !
બ્રહે બ્રહ્માંડ સંકેલવા માંડ્યું ત્યજે !

પણ એટલામા તો
આંધળી અમાવાસ્યાને અકરમાત્ આખો ફૂટી,
પ્રકાશના પુજ પાથરતી પૂર્ણિમા પ્રગટી,
મૃણુનો એ શીતલ રશ્મિભરકાર,
સૂર્યનારાયણનો દોલલો દેવદૂત,
કેવલ કલાનોજ કૌમુદીકલાપ,
નક્ષત્રમંડળનો ચક્રવર્તી ચક્રરાજ
ચમતકાર ચેતવતો અને ચિત્તો
ઊઞ્ઞો ઊજ આકાશમાં,
અમૃતની ઊગળણી ઊજવવા.

દિનમણિ સૂર્યરાજ એટલે તો
 ઉષ્મા અને ઓજસની અખંડ ઉપાસના;
 ઉષ્મા સહો અને ઓજસ ઝીલો;
 દાહ પામો અને દિવ્યતા કૃણવો.

પણ નિશાનાય ચંદ્રદેવ તો
 સૌમ્યતા અને રેનેહની સાક્ષાત્ સિદ્ધમૂર્તિ !
 પ્રેમ અને પીયૂષની પ્રાણુપ્રોજ્વલ તદાકરતા !
 ક્ષીરસાગરમાંથી સહેજે સરી પડતો,
 અખંડ અને એકધારો સામટો સુધાસ્રોત.
 એના પ્રકાશમાંથી તો પીયૂષ નીતરે નર્મ;
 અમૃતનો એ અક્ષય કુબેરભંડારી;
 ઘઘાંડસારવ્યો ધન્વન્તરીનો અન્નેડ સુધાકથરા;

એનાં દર્શને તો દેવદેવીઓનાં દામ્પત્ય હીપે;
 એની કલાએ કલાએ કવિતા ખીલે;
 એના કિરણે કિરણે કામલતા ઝરે;
 એનું દર્શન એટલેજ દિવ્યતાનો સંચાર !
 શીતલતા ઝીલો અને સૌમ્યતા પામો;
 પીવાય એટલાં પીઓ એનાં પ્રેમ અને પીયૂષ.

કેટલી કામલ કૌમુદી ! શું બિજળું ભર્મ !
 સાગરને ય એ ગમ્યું;
 એના ક્ષોભમાં યાન્તિ બિતરી;
 બિજળાં બિજળાંને વધાવ્યું;
 સેવામાં પાદ ચૂમ્યા;
 ઉત્સાહની અસંખ્ય અંગસિઓ અર્પી.

પુણ્યની ખેતોતી પ્રતિભાઓ સગી
ચાંદીની ચમકતી દોરીઓ જેવી
લહેરાતી લહરિઓ દોડી સપાટીના દોર પર;
ખેલતી અને આનંદ બિછાળતી.
દિગંતમાં દિશાઓ ભૂલી પડી જાયે !
ત્રિકાલના તાર ઝચ્ચુઝપ્યા;
દેવોનાં ડંઠા નિશા । મડમડ્યા;
પુણ્યપરાગની શીતલ લહરિઓએ
પથરીના નજવા પરપોટા,
ચુદ્ધ મંડાણના ખોટા ખળભળાટ,
તોડ્યા અને ગાળ્યા ગિરિરાજના ગભીર ગૌરવમા.

માગરની સનાતન સ્નેહસાધના
અખંડ આત્મતૃપ્તિ હૃદયસૌરભ
અર્ગસ્વીકાર પુત્ર; અનારમ્ભ ગાળ્યા,
ગાળ્યાં દિગંતમાં ડંઠા દેવા.
સર્વજ્ઞ શાંતિ અને મંપદ્ !
સંસારવૃક્ષે વનધેલી વસન્તો નોતરી જાય !

×

×

×

દરિયા ડહોળાય તો એ શાન્તના શાન્ત,
એના અન્તરમાં તો છે એકતા અનેકતાભરી
તોફાનની તેજમાંથી જ જંગ છતાય છે;
વટોળના વાવાઝેણમાંથી જ વેગ ફેળવાય છે,
જીવન એટલેજ મુદ્ધચુખલા;
અને મુદ્ધયોગ સાધે એજ સાધક.

સાધના એટલે જ આઘશક્તિનાં આવાહન;
 સાધના એટલેજ સિદ્ધિના શ્રીગણેશ;
 સંગ્રામક્ષેત્ર તો મહાશક્તિની ચૈતન્યપીઠ.
 એના વિદ્યાર તો વીરતા વહોરાવે,
 ચૈતન્ય અમકાવે જીવનમાં જોમ પૂરે.
 શક્તિના શુગાર તો ચરાનેજ શોભે.
 યુદ્ધખેડયું જીવન એટલે જ વિજયની વરમાળ.
 નિસ્તેજ નિર્ભયતા, કઠોર કાયરતા,
 એ તો અશક્તિ અને અજ્ઞાનનાં પાપાવરણ !
 પ્રમાદ પોથી પોથીને પામરતા ફળવવાની નરી.
 આત્મમન્દિરના અજવાળા આંગણમાં,
 દરિયાના દરિયાવ દિલ્લદીદારમાં,
 તો સોહાવ છે એની એજ,
 સાધના અને સિદ્ધિની પ્રોજ્યવદ્ય પ્રાણપુષ્ટિ;

x

x

x

અધાર જીડી ને જીડમાં પાપનાં માળખાં,
 પેઢાં પાતાળમાં પાપભીની ધૂળ આટવા.
 રાક્ષસો અને રાક્ષસી માયા,
 રાક્ષસી સસાર અને રાક્ષસી લીલા,
 જીડમાં અંધકારમાં એકાકાર થવા;
 જડતાને કઠિ ઉભી ઉભીને
 જગતનો મેલ લેવા અને લપેટવા.
 ક્ષમા અને ઉદારતા;

ભર્ગપૂજન અને પ્રકાશપાન,
 એ સાગરનાં સીધાં સનાતન સત્ત્વ હતાં;
 શાન્તિનો તો એ સ્વયંભિદ્ધ સાધનસમૂહ.

જીવનની એજ જયસિદ્ધિ;

ચૈતન્યનો એ એકજ પ્રાણપાવક ચમત્કાર.

પુષ્પના પમરાટફોર્ષા વાણ વાયા.

તેજોના અંધારભર્યા ભારકર ગ્રિયા;

રક્તિનાં જ્વાણાં વાયાં;

સેવામૃતના નિઝર ઝર્યાં;

પ્રેમ અને પ્રતિભાના પાવક પ્રવાહ ફટયા;

સંસારખાજના સોગઠાં જેવાં

સાંકડા સંબંધનાં સાટાં ગોઠવતાં,

દેવત્વમાં એ દાનવના દેખતાં,

અમૃતપાનની અવહેલના કરતાં,

સંસારફલનાં આ પામર કીટકો

પાપ અને પામરતાના પ્રચંડ પૂતળાંઓ,

જિતયાં અજ્ઞાનમાં ધનધોર નિદ્રા ધોરવા.

મનુકૂલનાં મહાનુભાવ બાળકો એને નમ્યાં;

એમની આંખે અણનમ અંજન આવ્યું;

સૌએ પ્રકાશ પૂજ્યો પીયૂષ પીધું;

એમનાં ઊરે ઓજસ આવ્યું;

બહેનીએ ભાઈ વધાવ્યા;

ભાઈએ બહેન રીઝારી;

પિતાપુત્રે મુસરસદિ કેળવી;

પતિપત્નીએ આત્મા ઝાંખ્યો;

ભગિનીધર્મ બન્ધુધર્મ,

મુસધર્મ પ્રેમધર્મ—

બધાએ આત્મધર્મમાં સંગમ શોધ્યો.
 ધર્મ-ધર્મ-ધર્મના ધ્વનિ ગાળ્યા.
 માનવપૂજના પડવા પડ્યા,
 ને દેવગણુ સર્માં સાધુસાધ્વીનાં યુગલમડલો
 ઊતર્યાં સ્વર્ગના ચોકમાં રનેહવેદી પૂજવા;
 પ્રેમચટના યાજ્ઞકાએ પ્રેમાહુતિ આપી;
 જડને ચૈતન્ય પાતું; મર્ત્યને અમૃત સીંચું.
 સર્વત્ર સદ્લાભ સંપદ અને શાંતિ !
 જય રવિરાજ મહારાજનો !
 જય નિશાકાન્ત ચંદ્રદેવનો !

૨૮—૮—૦૬

૧૦-૧૨-૩૨

જીવનના છાયાશ્રમ.

હોતી કવિઓના પરાગ જેવી કવિતા
ઝંખમતા મધુપ જેવી હિન્મત હિત્માહી આશા
એ મારી સહેવાણી સખીઓ હતી,

રમણી રમતી રાસરમણી જેવી યુવા
પાનખરના પીપળપાન જેવી જગ
એ મારી મસાગમતી મનિશાઓ હતી

કવિતા અને આશા, યુવા અને જગ
એ હૃદયકાને પતેને પાગલે હૃદયના
સ્નેહના યોગવિયોગમાં જીવન વીત્યું
કવિતા કુમાર્ષ, યુવા આશ્રમી,
અને આશા તો એકલી અને અટૂલી
ઊભી જીવજાતીના ભયાનક ભડમ જેવા
મૂના સભારણા સમગ્રવા અને સુમાગ્રવા
જીવન વીત્યું તે જોમ કાખા પડ્યા
યુવા આશ્રમી ને હિત્માહના પૂર ઓળખ્યા

અહા ! હું યુવાન હતો !
 'હતો' એ કેવો બીજામણો ઉદગાર !
 તપ્પી મેઘલીના કારમાં વરસાદ જેવો !

પુરુષાર્થ પ્રકૃતિમાં કંનાનિહોણું
 કેવલપ્રહ્લમાં શામોઞ્જવાસી
 સૂતા સમારમાં અન્યાય અર્પતું
 દુ ખશોન્ના મંભાગભયું આ સરીર
 લીધરણીમાં લીના લેતુ,
 રૂપેરી રેતીમાં લોહનોલ રાજતુ,
 જ્યારે હું યુવાન હતો !

દહેમાં કે સુકાનની પરવા વિનાનો
 ભગતીઓ કે ખરામાં
 વટોગના વાનાઓડામાં
 અમદાય એકનો અને અનેનો મો
 દુ અતિ દુર ધડેનાતો
 નાણુ અને નાનો રસડ અને અવચ્છદી
 મછરા મડગમાં એ ભાત ખાડે એવો
 એ એક ધાગીતો મછરા હતો
 નિશ્ચયોગી રમના ગોપતા
 જીવનના પ્રતિનિધ પાશગતા
 છારાકિંજલની આખી પૂગતા
 નદી મગગના આગસજ્જવ
 એ લહેરિયા લેતો અને વિદગતો

મુખદુ ખના વાનાઓડા કે
 અડતી પડતીના તડકા જાયા

જરાયે નહોતા નડતા;
અને હું યુવાન હતો; યુવાનો સ્નેહાળ સાથી હતો.

x

x

x

પુષ્પો પ્રેમીલાં છે; પ્રેમ પુષ્પ જેવો છે.
પ્રેમી અને મુદિતા જીવનની પ્રાણુવક્ષીઓ છે.
પ્રેમી મુદિતા અને અવશતાના
અનન્ય આનન્દોનાં ઝરણાં નિર્ઝરતાં
અને હું સુખી હતો.

પણ એ સર્વ વૃદ્ધાવસ્થાની પહેલાં.
'પહેલાં' એ કેવો અળખામણો ઉદ્ગાર !
કલિકાલના કુહાડા જેવો !
ફિદિખાણા રદન જેવો !

x

x

x

યુવા ! પ્રિય યુવા !
સયોગસુયોગ માખ્યા
વેળાવિહાર વેળાં
જીવનના શ્રમશમ વેદ્યા
તું મુરખિઓના મુરીવા તાન ન ન્હા જ્ઞાતી !
વગન્તો વીતી ને તું ગિધાવી સુખી !

હૃદયગમે । હું મૂર્ખ છું;
કાપલપુષ્પના ધનધેગ રગ કેમ ન વાસુ ?
કેમ ન ઉડેલું એ વિચિત્ર ચિત્તગમલ ?
જતાં જતાં ય જેવાય છે તારો પથરાતો પાલવ !
નધી બુમાયાં તારી પનોની પગલીનાં કુંકુમ !

ચોમેર ફારે છે તારી વેણીના મધમધાટ હજુ તો,
 તારાજ પડછાયાને શાળે ડાયડે છવું છું જાણે
 જા, સખી જા; સિંધાવ અને સુખી યા;
 તારોજ આ વેણધારી વેણ,
 રૂપેરી રૂપાન્તર,
 સફેદ વાળ
 ખોખરો સાદ
 ડગમગતો દેહ
 સુનો સંસાર
 હૂખી લ્હાણો ને જૂખ્યો વૈભવ
 બોળવે છે મને તારી એ ઉતરતી ડાયા !
 તાગ ઉઠ્યા પ્રણામ હજુ નધી થયા;
 વસત વિહરે છે હજુ ચે તારે મુખડે તો;
 તારા અશ્રુમા ચે સ્મિત અમકે છે.

x

x

x

જીવન વિચારશ્રેણી છે, વિચાર એ જીવનભ્રમ છે.
 બોળાનો તો એજ ભાવ છે
 કે તું મારો મનાતન સાથી છે.
 જીવનશૃંગલની કડીએ કડીએ
 વિચારકડીને આંકડે આંકડે
 ગૂંથ્યાં છે સ્મૃતિ વિસ્મૃતિના જુલજુલામળી,
 સંસાર એટલેજ આધળાપાટાની રમત.
 જીતીને દારે અને દારીને જીને
 એમ જાણે તેજ જાણકાર,
 એમ જાણે તેજ જાણી

કાવા કરમાય, જીવન ઝંખવાય
એ તો અકસ્માત અને આશાની અટલ અવસ્થાઓ.
પ્રેમનાં પોપણ કે વિયોગના સંકોચ
એ મોં વિચારમાલ્યાનાં અણુવીધ્યાં મોતી.

પરોઢનાં પુષ્પપાચર્થાં આક્રમકણ
એ વમનનાં મોઘાં મોતીડાં રૂડાં;
પણ મમીસાંજનાં નો એ ઝાંખાં અને ઝંખરાણાં,
ગાંડા ઉરનાં એમણનાં આંસુડાં વ્હાણાં.

આશા ગીડી ને જીવન જરાએ મડિશ્યું;
એન એન એનના બ્રહ્મીય ગાળે છે દવે તો;
અમુગે મહેમાન રાત રહોને જ નય;
મૃત્યુ વ્હાણા પધારો !
શાંતિના એ મમયવર્તા ફાલ !
આવો અમાગ કાળા આતિથ્યને સમ-
સેધું એવારણા દો દેવ !
પધારો અનિયોગજ ! સમય તમારો છે,
સ્તીકાર અને મન્દકાર અમાગે દો !

રોહીએના મદવામનિ.શામ
પ્રેમીએના પ્રાણાત અમુ
મો વાત્સ્ય દોળે આ પાવક જીવનપતમા,
પધારો કલ્યાણીર !
દમો, દમાવો અમને રાવગતી !
વિસંગવો એ દાસ્યવ્યના બેદખેડ !
પાઓ એ અર્પીરિષ્ટ અમૂલ
ને જીવાડો એ જીવનનું જીવન
જ્યોતિર્મય અને જાલજલ્પમાન !

૩૮-૮-૮૬
૧૫-૧૨-૩૨

સલામે ફકીર

થાતુ જે હતુ તે થઈ ચૂક્યુ,
 કદી વાત એ કરશો નહીં,
 ધારું તે અધારું થઈ ગયું,
 કહે કે ફિકર કરશો નહીં

કહેશો ખાલ છુદ્ધ છે હજી,
 કહેશો કે ભુવાની ગઈ ચળી,
 આવી કે જઈશી જા'દીથી,
 પણ વખત એ ગપૂશો નહીં,—પાતુ

તમ સર્વની માથે રહી,
 જાદુ ટોગના ખેત્યા સીખી,
 અધારને વેરી સહી,
 પણ મુજ સનમ રીઝી નહીં,—પાતુ

મારે સનમના ખોંકમા,
 ચાલ્યા જતુ કે રોકમા,
 મરતી મચાતી જોયમા,
 લેતા રહાયુ મીઠા લોહીની,—પાતુ

મારી ફજીરી છે લૂખી,
મારી સાધના ફિક્કી બધી;
મારી સિદ્ધિમાં તુમિ નથી,

તમને ન એ અચરો કહી;—યાતું૦

નહિ લુભને ધર્મે અહો,
નહિ સ્નેહને પાપી કરો;
ત્યમ શાસ્ત્રને નહિ પાથરો,

માગ ધર્મને ગમતું નથી;—યાતું૦

આરામ વિણ વિશ્રામના,
આ દિન દવે આરામના;
તમને ન કેં એ કામના,

ખાલી રોષને ગાળો નહીં;—યાતું૦

આતું દરયો ના કોઈ દી,
આતું રડ્યો એ ના લી,
રેતા દમી લાગો વીધી,

એવી ગમી છે દિશગીરી;—યાતું૦

મુજ આ મીઠી મુમાફરી,
મેઘન ને જગલ તણી,
જિની ધૂળના વટોળની,
તમને વિશ્રુતિ આપવી;—યાતું૦

પોચાઈના મહુ માગખા,
ખાલી તમે રેતાં બધા,
મહુ સ્વાર્થને નીચોવતાં,

સાચી સગ્ગ પામે નહીં;—યાતું૦

મારા ધર્મની બેડે ધ્વજ,
 જાણ ત્યાં મને આપો રજ,
 લૂટાવતાં લૂટો મળ,
 સમજી કિતુર કરશે નહીં;—ચાવું

મારી દયા ખાશે નહી,
 દેખાં હમી શેશે નહીં,
 આજમ બધીને આજથી,
 છેલ્લી સલામો થઈ ચૂકી,—ચાવું

તારૂં દણુ જગત આ જીવ્યું બાલકાની,
નાની ટૂંકી અવનની રમતો મહોથી;
અમાન જાતી તખી જાપ ઉકેવવા કે,
ના જૂનરૂપ ખજુવા દણુ સંતિ પામ્યું.

એ ભૂતવાગિ મોંથી જાંગી ભવિષ્યમૂગિ,
લીસેનરી નદી જગાવી રસગતાની,
આ વર્તમાનવન જીવનમાગ ખીસે,
આ ભાષની ગરીમ જૂમ વધાવજે ત્યાં.

ફૂફુ બધુ જગત આ વિષયે પડ્યું છે,
ફૂંદિમગ્યુ નગકખાણ મદી સડે છે,
ગાંગેવવાગિ ધરી પ્રાણ પ્રકાશ આપી,
ઉદ્ધારજે મધ્ય દૃષ્ટિથી જ્ઞેન । જ્ઞાણી ।

તારી ગમાન ભૂમિને રસચેતનાથી,
ખીતારી ત્યા જીગવજે રમપુષ્પ મોવા,
પૂજ પ્રમુ પૂજ રસેય પ્રમત્રતાથી,
લેજે પ્રમાદી નરજક્તિથી જ્ઞેન । ત્યાથી

જે મૂર્ત ત્યાથી રમપોતક ભર્મ રેડે,
આ મૂર્ત મૃદ્ધિનણી એ જગત જામેડે;
એ ભર્મમા અમિત અન્નરને ઝમોળી,
રેવાવજે ઉગ પ્રસન્ન પ્રકાશ દેવી

એવા અનેક ગરિ અસ્ત થયા જગીને,
ગમી ઉવા ખીસ્યુ પ્રભાત વિરામી સંધ્યા,
પ્રાચી પ્રતીચી રચનકાવ મહો વીંટાતા,
વીત્યા યુગો, મૃદ્ધિથી રક્તિમ ન આજ પૂજે.

લે આ રમે પ્રકૃતિ નૂતન રસલીલા,
ખીલે ખરે, ખરી ખીલે કુલ, કાલ વીલે;
સૌન્દર્ય સારવી લીલા વિલસે બધે ત્યાં,
તોયે ન બહેન હચ્ચ બાહ વધાવી લેતી.

તું પૂજજે રસપ્રકાશ નમી નમીને,
લેજે વધાવી રચના મીઠી પ્રકૃતિની;
જ્યાં ચન્દ્રિકાસભ પ્રસાર પ્રસન્ન શાન્તિ,
ત્યાં દીન ભાષ રમરજે કદી આ ભગિની !

૧૬-૯-૦૯

એક વાઝના.

હૃદય અટકે ત્યાં સુધી નો હણ બળવુંજ છે,
નટન અટકે ત્યાં સુધી તો સદા, રડવુંજ છે;
ઠગમ અટકે ત્યાં સુધી એ બધું લખવુંજ છે,
જગત અટકે ત્યાં સુધી આ કંડુ શવવુંજ છે.

દિન બહુ ગયા વર્ષો વંઝ્યાં યુગો ઉણટી પડ્યા,
શવનપટમાં કંટાળાના હણ સગ છે જડ્યા;
જગત સઘળું અર્થે ન્હાતું મને બની લૂ ગમે,
પણ હૃદયની એ વાંછામાં હણ સુખ સાંપડે.

પ્રતિપગ પીધા આશાબોણા નર્મી રસ ઘૂંટડા,
પણ કંડુ મહીં સ્વાદો લીધા વિભોગ વિલામના;
જગત રમતું એ ખેલો ના મને રમવા ગમે,
મુજ હૃદયની જાડી વાંછા બીડી ઉર આધમે.

સહૃદય સદા ન્હાતાં રહેતાં ધણા સુલહો ગયા,
વિરહ રડતાં બીના નેત્રો સદા પ્રીતિ શોધતાં;
પણ ન પ્રકટી આશા બિર્મિ દીપ ખીલી નહીં,
સૂકી સૂકી બધે માયા બગી લૂખી રજ બિડની.

પ્રભુ ! પ્રભુમું હો ન્હાલા ! રક્ષા સદા કરન્ને પિતા !
દીન તનયની વારે ધાર્તા કુમા કરન્ને પિતા !
જગતમય આ બિડી આવ મને દલ ચોંટતો,
પણ પ્રભુ ! બધો તાગ તેજે બિડી દૂર એ થનો.

સ્વાર્થસરણી

હું ખણુ ઊંડુ પાતાળ,
 હું ઊંડુ યોગ નભમાળ,
 કે શિખર પહાડના તોડુ,
 ને ઉદિર્ભગમ ભેડુ,
 આ મહમડળમા ફરી ફરી પડી આ જૂતન સામે નિરખુ,
 તો અજ્ઞ સ્વાર્થની મઠવનામા વિષ સકલ છે સગખુ

આ મનુજ મનુજને ભેટે,
 આ સમાજસઘ સમેટે,
 ને દેશ દેશ સંઘાતા,
 આ ગત્ય યુદ્ધ બધાતા

એ મનુજ સમાન તથા ગત્યના યુદ્ધ પનકમા જૂટે
 આ સ્વાર્થ સ્વાર્થની કુટિલ ઝલાથી વ્યક્તિ વ્યક્તિને ભૂટે

સૌ શાસ્ત્ર લખાઈ ચૂક્યા,
 મહુ ધર્મભાષણો ફૂક્યા,
 મરી અર્ગથડી ગગા આ
 અનતારચરણ પૂજના,

પણ જગન પાપમલમા રચ્યુ પચ્યુ એ કાણુ કાણુ ફેડું,
 આ સરે ઘોર અજ્ઞાનતિમિર એ સ્વાર્થમહી શે ખૂડું ?

મદ સૂર્ય પાછળે દોડે,
 લઈ ચંદ્રમંડળો નેડે,
 નભ તારકચૂડ છુપાતાં,
 એ નિજ મંડળ વીંટાતાં,
 એ અર્ધખ્ય રવિગણ તારકમંડળ વિજ સિન્નતા સાધે;
 ત્યાં નર્પા સ્વાર્થમય આકર્ષણથી કુટિલ કામના લાધે.

આ પિતા પુત્રને પાળે,
 નિજ પત્ની સુત મંભાળે,
 કે પુત્ર પિતાને પૂજે,
 ને પત્ની પતિસહ રાજે,
 પણ નિત્ય પ્રભંગે વિરુદ્ધનાનાં બંધન વધતાં દોસે,
 ત્યાં હાય ! હાય ! આ અન્તર ફાટે સ્વાર્થરુદ્ધનની ચીસે.

કદી સ્હાય પરસ્પર મિત્રો,
 પણ કેવલ એ પટમિત્રો,
 એ સ્નેહ સર્વ છે ચૂકો,
 રહે સદા મિત્ર એ લૂખો,
 ત્યાં સહવાસીની જુદી સ્વાર્થસુખસાધન માત્રે પહોંચે;
 એ સ્વાર્થદષ્ટિ અતિ નીચ ભાવના આત્મવૃત્તિ મંદાચે.

કાઈ દ્રવ્ય કીર્તિમાં ગાળે,
 કાઈ કીર્તિ કર્મમાં બાળે,
 એ તૃપ્તિ આત્મચંડબંધી,
 સૌ નરકવાસના ગંદી,
 એ દ્રવ્ય કીર્તિની વ્યર્થ વાસના જગત માત્રને સાલ;
 ને સ્વાર્થનીયતામદી અંત્ર મૌ અદ્ભૂતિ નંભાળે.

આ ઝોદ શુદ્ધ બધનનો,
 રહિયદ પ્રેમ તનમનનો,
 આ કીર્તિ પ્રેયપ્રાપ્તિની,
 મૌ લાયક અધોગતિની,
 ઓ પ્રભુ ! સદન ન થાય ! શક્તિ ને મહનશીલતા આપો,
 આ જડ બધનને સદ વિખેરી પિના ! સમાવે તાપો.

ઓ પિતા ! કિરણ પ્રીતિનું,
 ઓ પ્રભુ ! શગલ નીતિનું,
 ઓ તાત ! સ્નેહશુદ્ધિનું,
 હો જાન આત્મશુદ્ધિનું,
 ઓ દયામી ! તાત ! એ દેવી અંશના પ્રતિભા કિરણ ઉકેલો;
 આ વ્યક્તિ સમાજે વિશ્વ સકળમા સ્નેહવિશુદ્ધિ રેલો.

૧૩-૧૦-૦૬

પિતાને દરબાર

પિતા ! તારે દરબાર, આવીને બેઠો છું એકલો,
પિતા ! પૃથ્વીપર દાર, બેઠાડી બેઠો છું એકલો

પિતા ! લેવું છું સાધના અપૂર છે,
પિતા ! લેવું છે લેવાની લૂટ છે,
પિતા ! દેવું છે દેવાની છૂટ છે,
પિતા ! કામના કામ્યા સપૂટ છે,
પિતા ! પાપી પરકાર, તોડીને બેઠો છું એકલો,
પિતા ! રોલે સમાર, બેઠીને બેઠો છું એકલો

કામ બેઠી ॥ દેવલોક આવશે ?
અન્ય મહાગણ શું ક્રેવ નવા લાવશે ?
અજ્ઞાતાનીના સર્કરાશિ ડિગશે ?
શું આ પૃથ્વીના પાથરો બેઠાડે ?
પિતા ! ખીલી દિકાવ, ચેતન્યે બેઠો છું એકલો,
પિતા ! ગ્રીવી અઘાડ, આનન્દે બેઠો છું એકલો

વેદવાણી વેણુમાં વહાવશું,
 બુદ્ધબોલો બધુમાં બાનવશું,
 કોઈદેટકહેણોનાં કીર્તનો કરાવશું,
 મંત્ર મહામહના મરિજદે મહાવશું,

સિદ્ધ શંકરનાં શ્રેષ્ઠ સદા સાધશું,
 બ્રહ્મ બિન્દુમાં ખીલી ખીલાવશું,
 પિતા ! જ્યોતિ અંબાર, ફેલાવી જો હું એકલો;
 પિતા ! તારે દરબાર, આવી હું જો હું એકલો.

૨૩-૧૦-૦૬

જંગલે-ખાગ

હું નો વાસી વિમાનનો,
 દેખોનો એ મહેમાન,
 પામું દેરી સન્માન,
 આવ્યો એવિતો રાનમા

આવ્યો સૂમ મેદાનમા,
 ડોભા જંગલના ઝાંડ,
 લોચા પહાડો ને ખાંડ,
 એવા ઉજ્જડ વેરાનમા.

મે તો વારી ત્યા વેલડી,
 ગખ્યા માળી બે ચાર,
 અણધર એ સૌ કુલાડ,
 વાવી વેલી વેરાનમા

માળી ખતીલા ખૂજ એ,
 દેયા હીરાના હેમ,
 આવા અણુશીખ્યા કેમ ?
 પૂછું કાને આ રાનમાં

ગંગી ના ગિગી વેવડી,
 મુકી સાંકીશી ઝોડ,
 દાબી ખામી ને ખોડ,
 દેખું આખા વેરાનમાં.

રસનાં ફૂંડાં ત્યાં રેડતો,
 દોળ્યાં ખાલી અઘાન,
 કીધું અંતર ના પાન,
 ગિજો પાછો હું એકલો.

વેલી મુકી રો લીંબરો ?
 વાસુ ગિના ત્યાં વાપ,
 ખાલી અંતરની દાવ !
 માળી દંખે ને દાઝતાં.

માળી માશી સૌ માગળે,
 રાગ કરશે એ માફ,
 એનો અદત્ત હંસાફ,
 પડશે પાપી પુરાણને.

ગિયા આગોના બાગમા,
 માળી ગિછેરે કુલ,
 મહેલે હૈયા લા હૂલ,
 હેતે રસને લા રેડવો.

ગિચી ગિચી રસવંધડી,
 રાગે રાગને ગાગ,
 મારે અંતર વૈરાગ,
 વેરે ફુલડાં ત્યાં બાગવાન.

જીવનની કટુતા

ત્રેવીસ વર્ષ મહાં શાન્તિ કશીય ના'વી,
આયુ વટાવ્યું પણ કીમત કેં ન સુઝી;
આં રોહહીન મર્યાં કડવાં મટેલાં,
સંમધીએ જગતમાં જડતા વધારે.

ખૂએ બધું જગત કંટકનું ભરેલું,
સહાંડ વીધી પર જોડી જવું જ શોધું;
રોહી નથી; જગત શુષ્ક બધું પડ્યું, આ
સહા પ્રદેશ મદી પાણીની આંશ શાની?

જીએ દતો સુહૃદમાન ભણી ભણીને,
તેમાંય જિમ્મ અભ્યર્ચિતવ્યું આવી જીભું;
અન્ધારમાં અસુરનેત્ર દૂષ્યાં બધાનાં,
ને તેજને ક્ષણિક આવરણો વીટાયાં.

આત્મા જતુંતું પણ એ ન કરી શક્યો કું,
સ્વર્ગે જતુંતું નહિ સાથી કરી શક્યો એ?
આશાવિહોણુ દહી જીરી શક્યો ન તેથી,
આ સ્વાર્થબદ્ધ દુનિયા મુજને વગોવે.

આ શૂન્ય શુષ્ક હૃદયો અનભિસ માવ,
સંબંધમુગ્ધ મમતાવસા સૌ વીટાનાં;
શું રોહદ! શું મરણના? ન દશુપ વાળો,
પોતે પ્રપચી પણ વ્યર્થ મને વગોવે.

શોખ્યુ અનેક હૃદયે નિજ રનેહપાત્ર,
મન્તોપ કે સુહૃદ આપી ચક્રયો ન લેશ,
ત્યા પૂતળુ ગૃહણીનુ સહુ સોપી ચાલ્યા,
લે રનેહ લૂટ કહી સૌ રસ'હાણુ શોધે

એ રનેહ એમ રથલ કા ન પાન ભેગે,
કે ના કદાપિ હૃદયે બગરો ઠગાવ્યો,
એ જીર્મિ' તો મહજ ઉન્નત ને મ્વયભૂ
રેલાય ભેગી રથન કાવ નધે સ્વતત્ર

રોળે ફડા જગતના જડ માનવી મૌ,
રહેજો પીડા અનનવી ઉર રેસી વીધી,
પ્રાણાત્મનુ પર જપુ નહિ રો મુ રહેશે,
એ રનેહ-પ્રહ્લ તણી જ્યોતિ અભેદ વ્યાપે

મારે જીવ્યુ જગતને નહિ કામનુ કે,
મારે શીખ્યુ જગતને પણુ કે નમનુ,
જીવીશ તોય સમજીશ મરી ચૂખો છુ
આ દેહમાજ મુ જન્મ પૂના કગીશ

રોશી ન કોઈ રમગતા વ્હી ગાન ગાતા,
જ્ઞાના' ન હો કદીય અન્તરને પીગાળો,
તો કે થીઆય ગળી રનેહનિશ્ચદ્ધ ધર્મે,
પ્રભાકમા સહુ અલિખ કૃપા પ્રસારો

રોતો રાગ

આડા શા બન્ધન આવા ?
જ્યા કે ના રહાવા આવા

જ્યા ગૃહજન, સરથા, વ્યવહારો
અણુધાર્યા ધસડાતા,
પરમ્પરા જૂલોની એમા
અન્ધ બની અથડાતા,
ત્યા તે શા સુખના રહેવા,
આડા જ્યા બન્ધન આવા ?

સાઅરાઅધારે અનુસરતા
જાન ગોખીને શીખે,
ભણે ભણા-શું, ભણ્યું આમરે
વિવેકશુદ્ધિ વડે,
ક્યા ત્યા સગવ વચન કહેવા,
આડા જ્યા બન્ધન આવા ?

બીજવિનાશ પછી ક્યા અકુર,
પુષ્પપરામ જ શાનો ?
રૂઢિમાણી કહેણી કગણી
એ મસાર જ શાનો ?
દર્શન પ્રભુનાં ક્યા જોવા,
આડા જ્યા બન્ધન આવા ?

સુસ મૂર્ખ નાનાનિધ નિયમે
 રમે લિજ ધર્મેમા,
 આત્મક્રિયા લાજનામા રમે
 નિષ્ફાતા ધર્મેમા,
 ત્યા ગુલ પ્રીતિદીપ કેના,
 આડા જ્યા બધન આવા ?

મણુ ! મહમડળ દુરન કા તા
 વમતિન્ન ઉલટાવી,
 મુગ વગતાવ મુધમ પ્રીતિનો
 સ્નેહમુધા વરસાવી,
 જ્યા છે સ્નેહદુર્લભ રહેવા,
 ત્યા તો મુખ દુખ સૌ સહેવા,
 આવે ના બન્ધન આવા,
 ત્યા સૌ સ્થાવા ને સ્થાવા

૫-૧૨-૦૯

ભર્ગપૂજન

દિગ્નત મવિના ગંગે ગહી અભેદ દિક્ષાલભા,
અનન્ત કિરણે સ્ફુરે જીવન ઉદભવે ચેતના;
યુગો સ્થાય સહુ ત્યજે નવય જ્ઞાનની એ પ્રભા,
પિતા પરમનાથ એ પણ મદા ગંગા તે ગંગા

ખીલે નભ પ્રભા ગહે સકલ વિશ્વ એ ભર્ગમાં,
ગંગે મદલ સત્ત્વમાં રસ અનેક ઉત્સર્ગમાં;
સ્ફુરે અધિક અન્તરે વિમલ ચેતના દીપિકા,
રમે નિજ મહત્ પ્રભા પરમ સન્નિવાનન્દમાં.

દુરિત દૂર કાઢીને સકલ ભદ્રને માધવાં,
અનેક દિતથી લર્પ્યા પરમ શ્રેય ઉદ્ધાવવા,
પિતા પરમ જાતિ આધક નિત્ય રેડયા કરે,
દિનેશ મવિતા પ્રભા મહજ સત્ત્વ પ્રેર્યા કરે

પૂજે વિમલ ભર્ગ એ જનમમાજ મ પે રહે,
ગંગે અધિક જ્ઞાનના નવનવા મદા સૂર્ય એ,
અધીન સહુ તેજ મત, મલિન દેષનો ત્યાગ હો!
પિતા પરમનાથના પરમ તેજમાં રાગ હો !

ધોળાં કુલ;—(જાલગીત.)

સાંજ પડે ને ફરવા જાઉં,
કુલ દેખીને રાત્રી થાઉં;
મને મને છે ધોળાં કુલ,
જાઈ જૂઈ લાગે અણમૂલ.

ડોલર ને મોઝરે જઈ ફરું,
ગૂંથી ગૂંથી મજરા કરું,
ભાઈમહેનના નાના હાથ,
કુલ લેવાની રૂઢી જાળ.

ગુલાબને તો કાંટા હોય,
લેતાં જાણે વાગી રોય.
ગુણ લેતાં દુર્ગુણ જે દમે,
એ લેવાનું કાને મમે !

પૂનમના આદલિયા સમા,
મને શુદ્ધ સૌથી એ મમ્મા;
મેલ વિનાનાં એવા બાલ,
એના ઉપર ઉપજે વહાલ.

સ્નાનનો સંકલ્પ

મંદિરો ગાલના મોંઘા ઝાલિએ જોતી ચપા;
પગનુ પડધા તેના અન્તરે અવળા પગા.

એ દ્રવ્ય એ જગત માનતી એજ મૂર્તિ,
નગર્તિ ના ત્યમ ન અન્તર કંઈ સૂર્તિ;
યાત્રા પવિત્ર કરી તીર્થ અનેક જોયાં,
ગંગાદિ સર્વ નદીનાં જલ ખૂજ ડાળ્યાં.

ગંગા ને યમુના માતા, ગેદાવરી, શરસ્વતી;
નર્મદા સિંધુ હાવેરી અહીં સૌ જલ મેળવો.

આ સ્નાનમંત્ર બહુ કાલ ધૂંઢ્યો મેળવે,
ને અન્તરે મલ નિરોધ મજો અગાધે;
ડોલી નદી ન ગઈ કોઈ મનુષ્ય પાસે,
એ મેલપાપ પ્રભુ કેમ હવે ધસારો ?

x

x

x

પાત્રના સ્પૃશ જોડોમાં પડધા સદમના પડે;
જિતારે અન્તરે ત્યાં તે અતેરી શુચિતા જડે.

ગાંગેય વારિતણું સ્વપ્ન કદી ન આવે,
 ને નર્મદાસરિતનું જલ છે ન સ્પર્શું;
 ગ્રીલું ગરીબ દિલમાં પડવા પ્રભુના,
 ને પામું વત્સલ પિતા પ્રભુની શુચિતા.

શુદ્ધારુદ્ધ ગમે તેવી અવસ્થા આવતી જતી;
 રમરૂં એ પુણ્યશાલી ત્યાં બાહ્યાબ્યન્તર શુચિતા.

૨૩-૧૧-૧૭

કલાપીને

અધૂરા કાનના મહેમાન મેંધા,
રમઈ શું શું ! ન કે સુઝે; કલાપી !

અમારા બાગમાં વોણા બગીચી,
દન કેકારવે ગાળે; કલાપી !

સુકા બાગે ટહુકી મેઘ આપયા,
ખીલ્યાં શુભ એ ખીલાવ્યાં તે; કલાપી !

હતા ધનસાનના બોખા સુતેલાં,
ગઢત ગાઈ જગાવ્યાં તે, કલાપી

બોખાડી બેખડો બોદી પહાડો,
ચલાવી નીકે ત્યાં નેહ; કલાપી !

સુકી ફિલસુફની વાતો બોધાવી,
લગાવી લાગણીની રહે; કલાપી

દિવાલો શુષ્ક તોડી અન્તરોની,
દિલોની સાંકળો બેડી; કલાપી !

કુશ સંસારની ગાંઠો ઉકલી,
બંધી બહાદુર ચઢી ઓડી; કલાપી !

નકામાં શાસ્ત્ર ને મત્રો ઉમાપ્યાં,
નવાં શાસ્ત્રો બધાં સ્થાપ્યાં; કલાપી !

કહું કે ના કહું ? તોયે કહું છું;
હૃદય નહોતાં હૃદય આપ્યાં; કલાપી !

પ્રીતિ-નીતિ જગાવી મંત્રવંદી,
શીખાવ્યું ચહાવું ને સહેવું; કલાપી !

ભયોં રસ જિન્દગીમાં ધદમ આપ્યો,
મુખે દિલદર્દને સહેવું; કલાપી !

ખુશામતને હઠાવી પ્યાર પાપો,
સનમને ઓળખાવી તે, કલાપી !

જખમ જખમી હવે માણે મજમા,
મજ એ સૌ શીખાવી તે, કલાપી !

ચખાડી મોતની મોઢાશ રોતાં,
ઉડો એ નાદ દિલ ગાજે, કલાપી !

હયાતી તાતની જેવા રવો એ,
રમે, રાજે, રૂએ, ગાજે, કલાપી !

જગત જાગે, હસે, કે નીદ ધોડે,
ગમે ના એ કશું જોવું, કલાપી !

સ્મર્યાં સમણા હમેશા કામ આવે;
સ્વરો ઘૂટી મુખે રોવું, કલાપી !

જેડતની સ્તુતિ

અમે જેડત પાટીદાર ને પટેલ શાહ્યા;
ધરાને ધાન્ય એ બસ એ અમારાં નિત્ય નાણાં.

હજી, સાંતીડું જેવીના
આયુધ સાધન પાસ;

પૂરે પ્રજા રસ સૃષ્ટિમાં,
એ અમ જીવનભાસ.

‘મદા માદા સીધા સૌ દેશને દીપાવનાગ,
સીચીને પ્રાણ પૃથ્વીમાં પ્રભ જીવાડનારા.

નિસાસ આ જગ વિસ્તર્યુ,
જેડત જેનર જાવ,

વાવેનર વાવી લણે
શ્રી હરિ પ્રમત્ર યાવ.

ધરા ધારી મદા પૃથ્વીપત્રિનુ અગ્ર મહેના;
પ્રભને રાજ્ય એવા બેદ તોરે નિત્ય સદેના.

પૃથ્વીપટ પર સૌ પ્રભ,
 દિનદિન ઉન્નત થાય;
 ત્યા પ્રભુ અક્ષર ચક્રિત દે,
 ઉન્નતિ સઘ મધાય
 હવે તો જિતી ઊપા અમારે આંતરે છે,
 રહાદા ને રહતના અવધા હવે સાચાં પડે છે.

રાગ ગાન્ય ડરો અમે
 ખેડૂત મૌ રખવાળ,
 ડ્યુ કણુના ગદ બાધશુ
 પ્રસન્ન કૃધ્યુ કૃપાળ
 કદી રાગ સત્ર સન્વોધને સેવી સુખી રહે,
 ધરા ત્યાં કામધિનુના સ્વરૂપે ધાન્યશ્રી દે.

સાધન આગધન સદા
 બહારે શ્રી પ્રભુ એક,
 રામરાગ્ય મત્વર યજ્ઞે
 રહેજો જીવનરેક.
 પૃથ્વીખેડ, જીવનખેડમા પ્રભુ પ્રાણ્ય પ્રેરો,
 અમારે ક્યારડે કણમા હવે કળશી ઉમેરો.

—

તો રાગ, તને જૂલ, નિહાળુ,
 એ સુખજીવનત ન અખડિત,
 હશે શુ એ પ્રેમે પ્રેમીના પ્રકાર ?
 સખીરી ! જૂલુ તો જૂલુ તુ સુધાર

મૂર્તિમંડન

હુ શું લખુ ? લખી બધુ પ મુક્યુ થયુએ,
રોનાનું તે પ સહ રોઈ ચૂક્યા થયુએ,
પ્રત્યેકને જીવન એકજ જીવવાનું,
રહેવાનું લિજ સહુને પશુ જાનુ જાનુ

સ્વસ્થતા ચિત્તમા ક્યાથી ત્રેમાદૈતવિના મળે ?
યોગના સિદ્ધિ શાન્તિ સૌ એ આસ્વાદ વિના ચળે

મૈત્રી અહા ! જગતમા બુ મિષ્ટ ભાવ
ને રનેહના હૃદય અદ્ભુત અથ લહાન,
કે યોગી અદ્રિતણી શીતનતા પ્રસાર,
ભાષી અભેદ જ્વનિ જાત્રિધર્મ ધાર

પતની આદુતિમા એ રનાહા ભેદસ્મૃતિ થતા,
દૈતપ્રેમ તણા નેત્રો અદ્વૈતે યોગળી જતા

સ્થાપુ ઉરે રસિક મૂર્તિ રસેશની શુ ?
કે ચેતના પ્રકટ મૂર્તિ પ્રિયા વિચાર ?
સારાણ કે નયન સુન્દના વિચારે,
ને ભાવજાતિ વિના હો અન્વક્ષરે

અણુમેલ આશા

આશા અન્તરમાં અણુમેલ;

દેહી પટાન્તર પાક પડતો, વસ્તુવિધાન વિકારે,
ભાવ લવોભવ ભિન્ન ધરે, સૌ કર્મકલા ઉપચારે;
ત્યાં તો જીવન ડોલમડોલ;

આશા અન્તરમાં અણુમેલ.

દુ-મમબેદ પ્રિયાપ્રિય વસ્તુ, મોહમમત્વ વિલામે,
શ્રેયમુખાન્તર કાણુ વિચારે, દુઃખ મદવ ઉપામે;
ત્યાં તો જીવન મી તણુતોલ,

આશા અન્તરમાં અણુમેલ.

શુદ્ધિ ઘરેઊઠ પ્રીતિ પ્રભાવે, સુન્દર પાત્ર સુદાગી,
અર્પણ આપ મદા સુખમાયન, નિત્ય નિરન્તર ત્યાગી;
ત્યાં તો કેવિકલા કરતોલ,

આશા અન્તરમાં અણુમેલ

પ્રેમ અખડિત ભાવવિશુદ્ધિ, અર્પણ મર્વ કુંતુંતું.
પ્રેમ, પ્રિયા, પ્રિય, પ્રેમ પ્રબુરમ, પ્રિમાદૃતજ તુંતું.
ત્યાં તો આશાનો પ્રિય કોલ,

આશા અન્તરમાં અણુમેલ.

સખીરી! ભૂલું તો ભૂલ તું સુધાર

હિપા બગે બધી ભાત પ્રભાતે,
 શીળી શીઆળાની રાત,
 હુકે હકાતો સૂતો સ્વપ્ન સુધાર ત્યા,
 જાણ મધ્યા-હે પ્રભાત,
 હશે શું એ ઊવનો એનો અમાર ?
 સખીરી! ભૂલું તો ભૂલ તું સુધાર

આત્રધટાવન કાયલ દહકે,
 દહકે દહકે ને ગાળે મેઝ,
 ધાય ઉરે ગભગદ ગબીનો
 વેતાકે વર્ષાનો વેગ,
 હશે શું એ ઉખાનો એનો ઉખાટ ?
 સખીરી! ભૂલું તો ભૂલ તું સુધાર

સખ્યા ખીલી બગી ચદ્ર ચમકતો
 ચન્દ્રિકારાણીના ગજ;
 બળે ઝળે દેહ, કમ્પે કાળજડું,
 ખીતિમા પ્રીતિના કાજ,
 હશે શું એ દેહે વહોગલા વિહાર ?
 સખીરી! ભૂલું તો ભૂલ તું સુધાર

યાચના પ્રાર્થના અર્થ યત્નસાધ્ય ફલો બધાં;
પ્રેમ ને પ્રીતિનાં કાર્યો લક્ષ્મણ હીતિ વટાવતાં

આવે સુધૈર્ધ અકટે બલ કે અગમ્ય,
જાગે ઉરે નવીન ચેતનતા સુરમ્ય;
ભાવો ઉઠે નમિક અન્તરને પ્રદેશ,
પૂરે અભેદ પ્રીતિ ધર્મમહી રસેશ

જીતી કર્મલીલા ત્યાં દોરે પ્રારબ્ધ માનવી;
બેદ મબધના પાત્રો ઉપાધિ અર્પતા નવી

મક્તાનુવાહી મહવાસી મગા દયાગુ,
મોહાન્ધ દષ્ટિ પશુ પાન બધા કૃપાગુ;
રેખી પરસ્પર અથા ઉર રેસવાનાં,
અધુનશુ વિનિમયે સદુ સુવવાના

અભાવે પ્રેમને નિત્ય દયા સ્થાનજ ભોગવે,
બળે ૩ દીર દયાના એ દૌર્જન્ય તણા દવે.

એ બન્ધનોની નવી માખા ત્યાં મૃયાની,
મકે મહેલ જનની ગતિ એજ માની,
દષ્ટિ પદાર્થ પાધો નર્નિવિશર શૂદે
અદ્વૈત પ્રેમતણી સિદ્ધિ વચાર્થ એ છે

દૃષ્ટ્યની શાધિકા મિદિ દમ્પતી પ્રેમભક્તિનાં;
એજ અદ્વૈતના માઝે અન્તરે શિવશક્તિનાં

એ પૂર્વની સ્મૃતિ બધી સહુ ચિન્હ માત્ર,
આશ્રીને ઉર સુધૈર્ધ ધરે સુપાત્ર;
થાળે અશક્તિ દૂર નૈતિક શક્તિ આવી,
હો ઈષ્ટ પ્રાપ્તિ ભય શર્મ બધું વટાવી.

દૈયાની હામમાં હાવાં અનેક બધ આવળે,
પ્રેમાદૈત પ્રસાદોના રસાનંદ સદા હળે.

સૂકી આંખો

મારી આખો સકાય, કોઈ આવો એ આખો ભીળવવા,
મારી જવાલા જુઝાય,

કોઈ આવો ત્યા આકૃતિ ચડાવવા.

હો હૈયાનો ભાર,
ધીતે વેદના વિચાર,
તાર તૂટ્યા જોડાય,

કોઈ આંખો એ તાર સાર માધવા,
મારી.

દષ્ટિનો દેવભાવ રૂપમા રૂધામ ભવ,
સૃષ્ટિનો સ્નેહભાવ રથૂપમા ચુસાર્ધ ભવ
શૂનાં સૌ સમજ્યા થઈ ભવ,

કોઈ આવો ત્યા સમજ્યા સુઝાડવા,
મારી.

મૃત્યુનુ મધુરાખલુ અમૃત અધુકે થાય,
યોગી યોગકળા કરે, કાળાતીત થરાય

સ્વપ્નાનો સારભાર, જાણે હા જિન્દગી
મંત્રારી સ્નેહભાર, આખે આ ક્યા સમી ?
પ્રભોની પાર ક્યા પગાય ?

કોઈ આવો એ પ્રભોતર વાળવા,
મારી.

ભાવાભાવ

નેત્રો ફરે જગતમાં પણ તેજહીણાં,
કાયા વિહાર કરતી પણ સ્વપ્ન ગીણાં;
અર્થાબ્ધિ ગણુપ ફરી મૂકતો જશે હું ?
પ્રારબ્ધની ગતિ વિચિત્ર વીનાહમે શું ?

હર્ષ ને શોકના સ્વપ્નો માયાનાં માનવી જીએ;
હર્ષને હેહકે હીચી ગોકને સમજે મૂએ.

એ દ્વંદ્વમકગનિ જીવતત્ર સાધે,
ને સુખસા વિવિધ દ્રવ્યપદાર્થ લાધે;
ગોગી ત્યજી હવન યજ્ઞ સમાધિધર્મ,
સેવે લાળે મહન ભાગ્યવિધાનમર્મ.

સ્થાનબ્રહ્મ થતી કાયા માયાનું ચક્ર આક્રમે;
ક્ષેત્રક્ષેત્રજના ભેદે દ્વંદ્વભાસ સહ દમે.

સેવેય શાન્તિ ક્ષણ કાલ સ્મૃતિ વિમારી,
આવેશ અન્ધવશ ધર્મ નવીન ધારી,
વાદાનુવાદ જનમડલકિંતી જીને,
લીલા અતીત મુનિજીવન એમ વીતે.

સત્ત્વની સલ નિદ્રામાં શાન્તિ ધ્રુવાંડ વિન્નરે;
જીવનાં જોડકાં તેમાં સૌંદર્યે સરતાં કરે.

હું દેહ તું જીવન ભક્તિમયી ઝગ્યાઓ,
એ પ્રેમભક્તિ વિધિ પૂજનની પૂઠાઓ;
સૌંદર્યગામ્ય ઉર તંત્ર ગુણાભિસાધે,
હૃદ્યાનુબંધ સહુ જીવન જીવ બાસે.

કપા છે દેહ ધર્મોની દેહીના દેહના ઉરે;
હૃદયે હૃદયો તેમાં અદ્વૈતે ભાવના બરે.

આભાસદંડપ્રીતિગેહ સ્વરૂપ ભેદે,
સ્વાર્થાશયસુ સુખજીવન એ અભેદે;
હૃ—હૃ, હૃ—હૃ ઉભય એમ વિદ્યાર પામે,
અદ્વૈતજીવન ચિરાન્ત મહી વિરામે.

દેહના રૂપમાં નાના ગુણ ગૌરવ ભોગવે,
ગુણના ગૌરવે દેહ પ્રેમીના નેત્ર રીઝવે

મૌંદર્ય દેહ ગુણ એ હૃદયે વિરામ્યા,
એ સામ્યજીવનતણે સુપ્રકાશ પામ્યા;
પોતે પ્રભુ પ્રણયી સુન્દર રૂપ મૂર્તિ,
આકર્ષો દૈત વિસરાયી કરે અમૂર્તિ.

ભોગનો રોગ લાધે તો માનવી ચેતના ચૂકે;
યોગમાં ભોગ સાધે તો દીનતા દૂર મૌ મૂકે.

એ ભલ સૌ ગહન ધર્મ અધર્મઅન્ધિ,
એ ભોગયોગનણી સર્વ વિચિત્ર સિદ્ધિ;

વાઝા વિમુઘ્ન દ્વપ્રાપ્તિ વિવિધરંગી,
નીતિ પ્રીતિ હૃદયમર્મ વિકાસગંગી.

રહે છે ગુનારાં યે જોને દુઃખ દમ્પાં કરે;
પએલાં પાપપુણ્યોનાં કર્મો ખેલ રમ્યા કરે.

તેમાં શુઆય સદૃ જીવનકર્મજાલ,
દાવાગ્નિ દેહ ઉર દેશ વિનાશકાલ;
ના કે પુરાણવીર દંદપટ્ટી બચેલો,
ચાલી સમર્થ પશુ દંદ વડે બારેલો.

દુઃખસુખતણાં દંદે ચાલે અક નિરન્તર,
આધ્યસાધનના બેદે બોગવે ઉર અન્તર

હર્ષાનુહાસ ધડી જીવન આમ ખૂલે,
શોકાર્દ્ર જીવનક્ષણે મુખભોગ ખૂલે;
પદલાં ધડયા ઉભય એકજ ગાજવાનાં,
નીચે ઊંચે ક્રમપ્રકાર મહા જવાના.

માક્ષાતકાં સદા શાન્તિ ત્રિપુટિવિષ્ણુ ભોગ તે,
સ્વરૂપે અર્વથા સ્થિતિ સમર્થ્ય યોગ ઉચ્ચતે ॥

આ અવેનની ધડીકમા ધટમાળ તૂટે,
આશાવિહોણુ બલ પાર્થિવ સર્વ ખૂટે,
આત્મા સમર્થ ગતિ ઉન્નત અર્પનારો,
એ ધર્મ કર્મ ગતિ બેદ સપ્રગનારો.

સ્મૃતિના અથ આધારે ચાલે મૌ વ્યવહાર આ,
સાધ્યનાં સાધનો માટે બધાતી દેહસૃષ્ટી

મનથ સર્વ પતટે કણુના પ્રમગે,
આત્મોત્તિ સધન સાધન પચમૂતે,
મનથ દેહ સહુ સાધન માત્ર એક,
ત્યાગી નકામુ નહુ માથ કરે વિવેક

મનસ્વી મનના ધર્મો દેહને દડ આપતા,
સુખ કે દુખને નામે ભેદાભેદ બધા થતા

મોહાધૃતિ અતિ બ્યાકુલ ચિત્તકેરી,
એ અર્થસિદ્ધિતણી આશ બરી અનેરી,
પ્રવૃત્તિધર્મ પ્રજ્ઞે બધી પાર્યિવેચા,
એ વાસના જડ વિહાર તણીજ એજા

ખિન્દુ પાછાડ અદૈતે અણુમા એકતા બરી,
લધુતા પાનના ભેડે સસારે સર્વથા સરી

સેવે પટાન્તર પ્રજ્ઞ રસધર્મ બૂલી,
સ્વાર્થાશની અધિષ્ઠા અહીં આમ રેલી,
શુદ્ધિપ્રદેશ ગુણુ ગૌરવ રૂપ શક્તિ,
બૂલે અભેદ હિર અન્તર પ્રેમભક્તિ

કામિની શબ્દના યોગે કરે કાચન કામણુ
એમા ડાળાપ ડાલાનું વ્યર્થ વહેમેજ રૂદાપણુ

સયોગ લઅવિધિ સ્નેહવિહોણી મુકી,
શક્તિવિહોણી ગમહીન ગતિ જનોની,
ના રથુલ વીધી દગ પાર પહોચવાના,
એ સેજબેજ નવહારજ માનવીના

મિત્રો કે દમ્પતી એ શું રૂઢિએ જોડકાં ધડ્યાં,
શી પ્રારબ્ધ તણી લીલા ચક્રે કર્મતણે ચડ્યાં.

ખેંચાય યાય દુઃખી દૈવતણા પ્રકાષે,
શોધે રહસ્ય ધર્મી સ્થૂલ પ્રસંગનો તે,
વાળ્યું સુધારી શકવા ન સમર્થ કોઈ,
દુઃકર્મ ફેડી નહિ ધૈર્યની વાત એવી.

દષ્ટાન્ત એકનું ખીજી કદી કે બનશે નહીં,
અનાદિ બેઠ વ્યક્તિના ત્યાં કે માત્ર બને નહીં

॥ॐ॥

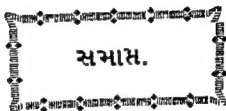
समाप्त.

॥ॐ॥

શુદ્ધિ પત્ર

૫૪	પાંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૧૧	દીપતાં.	દીપતાં,
૯	૭	શુ	શું
૧૧	૮	ૈવીની	દૈવીની
૧૩	૨૧	આસા	આસા
૧૫	૧૪	અગમ્યમાં	અગમ્યમાં
૧૬	૬	સંખાધે	સંખેધે
૧૬	૧૨	માડમાં	સોડમાં
૧૬	૧૩	અચિત્તા	અચિત્તા
૧૬	૧૮	પાછળે	પાછળે
૧૭	૪	કીર્તિતથ્થા	કીર્તિતથ્થી
૧૭	૫	અગમ્યે	અગમ્યે
૧૭	૧૮	વનતિ	વિનતિ
૧૯	૧૨	સુત્રપા	સુત્રપા
૨૦	૬	ૈવી	દૈવી
૨૨	૮	જગ	જમ
૨૩	તારીખ	૦-૭-૦	૦-૭-૦૬
૨૬	૨	આપધિ	ઔપધિ
૨૭	૪	૧ લાસી	વિલાસી
૨૭	૬	ભાગવિલાસની	ભોમવિલામની

॥ॐ॥

॥ॐ॥

શુદ્ધિ પત્ર

ક્રમ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૧૧	દીપતાં.	દીપતાં,
૯	૭	શુ	શું
૧૧	૮	૧વીની	દેવીની
૧૩	૨૧	આસા	આસા
૧૫	૧૪	અમમ્યમાં	અમમ્યમાં
૧૬	૬	સંખાધે	સંખોધે
૧૬	૧૨	સાડમાં	સોડમાં
૧૬	૧૩	અગિત્યા	અગિત્યા
૧૬	૧૮	પાછળે	પાછળે.
૧૭	૪	કીર્તિતણી	કીર્તિતણી
૧૭	૫	અમમ્મે	અમમ્મે
૧૭	૧૮	વનતિ	વિનતિ
૧૯	૧૨	સુમૂળા	સુમૂળા
૨૦	૬	૧વી	દેવી
૨૨	૮	જગ	જગ
૨૩	તારીખ	૦-૭-૦	૦-૭-૦૬
૨૬	૨	આપધિ	આપધિ
૨૭	૪	૧ લાસી	વિલાસી
૨૭	૬	ભાગવિલાસની	ભોમવિલાસની

૩૦	૭	હલદાર	હલદાર
૩૮	૪	યાચના	યાચના
૩૮	૧૪	બથ	બથ
૩૯	૧૧	કચો	કચો
૪૪	૧૪	આમ	અમ
૪૫	૨	સદન	રદન
૪૫	૪	અન્ધાર	અન્ધાર
૪૬	મથાળું	ખેડતની	ખેડતની
૬૭	૪	હિન્દભાગ્ય	હિન્દભાગ્ય
૭૧	૧૩	સૈવ	સદૈવ
૭૨	૧૧	સાખ	સખિ
૭૬	૬	મુવાસ	મુવાસ.
૮૭	૧૨	શીષ	શીર્ષ
૮૯	૩	હસ	હસે
૧૦૦	૬	પાસ	પાસે
૧૦૪	૮	વશા ?	વશી ?
૧૦૪	૧૬	રાચએ.	રાચીએ.
૧૦૫	૧૮	અધીરા	અધીરાઇ
૧૧૨	૪	સામટ	સમિટ

૧૧૨	૬	ધખધખ	ધખધખ
૧૨૪	૯	સુધાસોત	સુધાસોત
૧૪૮	૪	આં	,આ
૧૫૦	૩	ઝાવા	ઝાવાં
૧૫૨	૧૨	આધક	અધિક
૧૫૬	૧૬	ઉકલી	ઉકલી

